

# Köyhyysautomaatin purkua, eläkevallan horjutusta ja sukupolvisotaa

Työeläkeindeksin muuttamista ajanut kansalaisaloite eläkepoliittisen päätöksenteon haastajana ja sukupolvikonfliktin sytyttäjänä

Sirkku Johanna Aalto

Helsingin yliopisto  
Valtiotieteellinen tiedekunta  
Yhteiskuntapolitiikka  
Pro gradu -tutkielma  
Toukokuu 2020



HELSINGIN YLIOPISTO  
HELSINGFORS UNIVERSITET  
UNIVERSITY OF HELSINKI

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion – Faculty Valtiotieteellinen tiedekunta		Laitos – Institution – Department Sosiaalitieteiden laitos	
Tekijä – Författare – Author Sirkku Johanna Aalto			
Työn nimi – Arbetets titel – Title Köyhyysautomaatin purku, eläkevallan horjutusta ja sukupolvisotaa – Työeläkeindeksin muuttamista ajanut kansalaisaloite eläkepoliittisen päätöksenteon haastajana ja sukupolvikonfliktin sytyttäjänä			
Oppiaine – Läroämne – Subject Yhteiskuntapolitiikka			
Työn laji – Arbetets art – Level Pro gradu -tutkielma		Aika – Datum – Month and year Toukokuu 2020	Sivumäärä – Sidoantal – Number of pages 91 + 10
<p><b>Tiivistelmä – Referat – Abstract</b></p> <p>Maksussa olevia työeläkkeitä tarkistetaan Suomessa vuosittain työeläkeindeksillä, jossa kuluttajahintojen muutoksen vaikutus on 80 ja palkansaajien ansiotason nousun vaikutus 20 prosenttia. Indeksitarkistusten tehtävänä on säilyttää eläkkeen ostovoima pitkällä aikavälillä.</p> <p>Työeläkeindeksi nousi julkiseen keskusteluun jälleen 2010-luvun puolivälissä, kun Suomen Senioriliike ry:n edustajat panivat vuonna 2015 vireille työeläkeindeksin muuttamista ajaneen kansalaisaloitteen. Aloitte vaati, että maksussa olevia työeläkkeitä tarkistettaisiin jatkossa indeksillä, jossa ansiotason nousun vaikutus olisi nykyisen 20 prosentin sijasta 100 prosenttia. Kansalaisaloite keräsi 84 820 vahvistettua kannatusilmoitusta ja eteni eduskuntaan herätettyään sitä ennen vilkasta keskustelua mediassa.</p> <p>Tutkielmassa tarkastellaan työeläkeindeksiä koskevasta kansalaisaloitteesta vuosina 2015–2017 käydyn mediakeskustelun toimijoita, vaateita ja niiden sisältämiä oikeustapoja. Tutkimuskysymyksiä on kolme: 1) Mitkä toimijat pääsevät esiin mediakeskustelussa, joka koskee työeläkeindeksin muuttamista koskevaa kansalaisaloitetta? 2) Miten mediakeskusteluun osallistuvat toimijat oikeuttavat vaateitaan? 3) Millaisin keinoin Suomen Senioriliike ja sen edustajat pukevat eläkeläisten etua yhteiseksi eduksi?</p> <p>Tutkielman aineistona on 91 joukkoviestinten julkaisemaa verkkouutista, jotka käsittelevät työeläkeindeksin muuttamista vaativaa kansalaisaloitetta. Aineisto on poimittu Eläketurvakeskuksen sähköisistä mediakatsauksista aikaväliltä 24.9.2015–23.3.2017. Aineistoa tarkastellaan julkisen oikeuttamisen analyysillä. Analysoinnin apuna käytetään Atlas.ti- ja Microsoft Excel -ohjelmia.</p> <p>Analyyysi osoittaa, että indeksialoitetta koskevassa mediakeskustelussa pääsivät useimmin ääneen eläkeläistoimijat ja heistä etenkin Suomen Senioriliikkeen edustajat – aloitte oli siis hyvä tapa saada medianäkyvyyttä. Aloitetta koskevassa mediakeskustelussa ääneen pääsi myös työeläkealan toimijoita, työmarkkinajärjestötoimijoita, politiikan toimijoita, asiantuntijatoimijoita, nuoriso- ja opiskelijajärjestötoimijoita sekä eräitä muita toimijoita. Eläkeläistoimijat pääosin kannattivat aloitteen esittämää indeksimuutosta, kun taas työmarkkinajärjestötoimijat, politiikan toimijat sekä nuoriso- ja opiskelijajärjestötoimijat pääosin vastustivat sitä. Indeksikysymys näytti yhdistävän poliittisia nuorisojärjestöjä aatesuunnasta riippumatta. Poliitiikan toimijoiden ja työmarkkinajärjestöjen vastustusta voidaan selittää osin sillä, että aloite haastoi kolmikantaisen päätöksentekomenettelyn niille tuomaa eläkevaltaa. Toisaalta työmarkkinajärjestöjen ja politiikan toimijoiden vastustuksen voidaan katsoa varjelleen työeläkejärjestelmän taloudellista kestävyyttä aloitteen populistisiksi tulkittavissa olevilta pyrkimyksiltä. Analyyysi osoittaa myös, että toimijat oikeuttivat vaateitaan kannasta riippumatta eniten esimerkiksi indeksimuutoksen seurauksia koskevilla laskemilla.</p> <p>Tutkielma tarjoaa näkökulmia siihen, millaisia perusteluita suomalaisessa eläkepoliittisessa keskustelussa pidetään hyväksyttävänä. Samalla se vahvistaa aiemmassa julkisen oikeuttamisen analyysia soveltaneessa tutkimuksessa esiin nousutta havaintoa siitä, että Suomessa julkiseen kiistaan osallistuvat käyttävät argumentaatioissaan usein laskelmia ja asiantuntijatietoa. Lisäksi kansalaisaloitetta ja siitä käytyä mediakeskustelua voidaan pitää osoituksena sukupolvien välisestä intressiristiriidasta ikääntyvässä hyvinvointivaltiossa. Indeksimuutosta ajanut kansalaisaloite ravisteli niin ikään suomalaisen työeläkejärjestelmän valtasuhteita haastamalla järjestelmän uudistamiselle ominaisen kolmikantaisen päätöksentekomenettelyn.</p>			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords Työeläkkeet, työeläkeindeksi, kansalaisaloite, kolmikanta, sukupolvikonflikti, julkisen oikeuttamisen analyysi			

## SISÄLLYS

1 JOHDANTO .....	1
2 SUOMEN ELÄKEJÄRJESTELMÄ, TYÖELÄKEINDEKSI JA INDEKSIALOITE	6
2.1 Suomen työeläkejärjestelmä ja sen toimijat .....	7
2.2 Eläkejärjestelmän kestävyys ja sen haasteet .....	11
2.3 Eläkkeet, omaisuuden suoja ja indeksien merkitys .....	15
2.4 Työeläkeindeksin tarkoitus, historia ja aiempi keskustelu .....	17
2.5 Työeläkeindeksialoitteen vaiheet ja perustelut .....	20
3 TEORIA, TUTKIMUSMENETELMÄ JA AINEISTO .....	25
3.1 Julkisen oikeuttamisen analyysi mediassa käydyn indeksialoittekeskustelun tarkastelun välineenä .....	25
3.1.1 Oikeuttamisteoria – vetoamista erilaisiin yhteisiin hyviin .....	26
3.1.2 Poliittisten vaateiden analyysi tarjoaa työkaluja .....	30
3.2 Tutkimusaineiston esittely .....	31
3.3 Tutkimusaineiston käsittely ja koodaaminen .....	38
4 MEDIASSA KÄYDYN INDEKSIALOITEKESKUSTELUN TARKASTELU .....	44
4.1 Indeksialoittekeskustelun toimijat – Senioriliike eläkeläisten äänitorvena .....	45
4.2 Toimijat indeksimuutoksen puolesta ja vastaan .....	48
4.3 Toimijoiden käyttämät oikeutukset indeksialoittekeskustelussa .....	51
4.3.1 Senioriliikkeen kansalaisaloitteen oikeutukset .....	55
4.3.2 Keskustelu indeksialoitteesta alkaa verkkouutisissa .....	58
4.3.3 Indeksialoite saavuttaa 50 000 kannattajaa – nuoret mukaan keskusteluun .....	61
4.3.4 Keskustelu paljastaa erilaisia käsityksiä oikeudenmukaisuudesta .....	64
4.3.5 Markkina- ja maineoikeutukset kelpaavat puolustajille ja vastustajille .....	67
4.3.6 Valiokunta tyrmää kansalaisaloitteen – mediakeskustelu hiipuu .....	70
5 POHDINTA .....	73

LÄHTEET .....	81
---------------	----

LIITE 1: Alaluvussa 3.2. mainitut jutut, joita ei sisällytetty varsinaiseen tutkimusaineistoon

LIITE 2: Tutkielmassa analysoidut verkkouutiset

## KUVIOT

Kuvio 1. Työeläkejärjestelmän eläkevarat ja maksetut työeläkkeet 2015–2017 .....	11
Kuvio 2. Suomen väestöennuste tuleville vuosikymmenille .....	13
Kuvio 3. Työeläkeindeksialoitteen vaiheet vuosina 2015–2017.....	23
Kuvio 4. Aineiston analyysissä käytetyt koodit .....	41
Kuvio 5. Indeksialoitetta käsittelevien verkkouutisten lukumäärä aineistossa kuukausittain .....	45
Kuvio 6. Toimijoiden vaateiden osuudet aineiston kaikista vaateista (n = 345) .....	46
Kuvio 7. Vaateiden kantojen osuudet aloitteen indeksimuutokseen (n = 345) .....	48
Kuvio 8. Aineistossa esiintyneiden oikeutusten määrät ja osuudet (n = 498) .....	52
Kuvio 9. Senioriliikkeen edustajien oikeutukset ja osuudet aineistossa (n = 122).....	54

## TAULUKOT

Taulukko 1. Ennuste Suomen vanhushuoltosuhteen muutoksista vuosina 2015–2080..	13
Taulukko 2. Työeläkeindeksin historia Suomessa 1960-luvulta nykypäivään .....	18
Taulukko 3. Vaateen perkaus Luhtakalliota ja Ylä-Anttilaa (2011, 39) mukaillen .....	43
Taulukko 4. Toimijoiden jakautuminen indeksimuutoksen puolesta ja vastaan .....	49
Taulukko 5. Oikeutusten jakautuminen toimijoittain ja osapuolittain .....	53

## 1 JOHDANTO

”Onko taitettu indeksi suuri puhallus vai sukupolvien välistä oikeudenmukaisuutta”? Näin kysyi Helsingin Sanomat (2016a) verkkouutisensa otsikossa maaliskuussa 2016. Kysymys kätkee taakseen merkittäviä yhteiskunnallisia muutoksia sekä niistä kumpuavan julkisen kiistan ja valtakamppailun, jota tämä yhteiskuntapolitiikan pro gradu -tutkielma tarkastelee.

Läntiset hyvinvointivaltiot ovat suuren haasteen edessä, kun niiden väestö vanhenee ripeästi (ks. esim. Birnbaum ym. 2017, 1). Esimerkiksi Euroopan unionin maissa ikääntyneiden – siis yli 65-vuotiaiden – suhteellinen osuus väestöstä on kasvanut viime vuosikymmeninä, kun elinajanodote on noussut ja syntyvyys puolestaan pudonnut (Rechel ym. 2013, 1312). Suunta on sama myös Suomessa, jossa yli 65-vuotiaiden määrän on ennustettu kasvavan tulevina vuosikymmeninä reippaasti suhteessa 15–64-vuotiaiden määrään (Schleutker 2013, 425). Tämä tarkoittaa niin sanotun vanhushuoltosuhteen heikkenemistä, mikä on nähty ikääntymisen seurausten keskeiseksi osoittimeksi sen kuvatessa esimerkiksi eläkeläisten ja eläkkeitä maksavien työikäisten suhdetta (Meier & Werding 2010, 657).

Väestön vanhenemisella on erilaisia seurauksia kehittyneille hyvinvointivaltioille. Väestörakenteen muutosten vaikutuksia Suomessa tarkastellut Elina Schleutker (2013, 426) tiivistää Volker Meieriin ja Martin Weringiin (2010) viitaten ikääntymisen taloudelliset vaikutukset seuraavasti: hyvinvointivaltion taloudellinen rasitus kasvaa, kun yhä useampi saa eläkettä entistä pidempään ja hoivan sekä terveydenhuollon tarve kasvavat, mutta samalla työssäkäyvien suhteellinen määrä ja heidän tuottavuutensa putoavat. Menot siis kasvavat ja tulot pienenevät.

Taloudellisten seurausten lisäksi väestön ikääntymisellä on uumoiltu olevan myös poliittisia seurauksia, kun kehittyneiden hyvinvointivaltioiden poliittiset voimasuhteet muuttuvat vanhempien äänestäjien osuuden kasvaessa (ks. esim. Schleutker 2013, 425; Busemeyer ym. 2009, 196; Tepe & Vanhuysse 2009, 1–2). Onkin pidetty mahdollisena, että tulevaisuudessa julkisista varoista käytävissä kamppailuissa korostuisivat luokka-aseman tai ideologian tapaisia jakolinjoja enemmän sukupolvien väliset erot (mt., 1–2). Nuoria ja vanhoja sukupolvia jakaviksi kysymyksiksi voidaan hyvinvointivaltioissa mieltää esimerkiksi koulutus ja eläkkeet (Hess ym. 2017, 13; Busemeyer ym. 2009, 199), jotka ovat usein sidoksissa ikään.

Väestön ikääntyminen haastaa siis hyvinvointivaltioiden taloudellista kestävyyttä samaan aikaan, kun yhä useampi äänioikeutettu on iäkäs. Näistä lähtökohdista syntyy myös hyvinvointivaltion sosiaalista kestävyyttä koetteleva jännite, joka puolestaan luo mahdollisuuden sukupolvien väliselle konfliktille. Suomen tapauksessa yhtenä esimerkkinä sukupolvien välisestä poliittisesta konfliktista on pidetty työeläkeindeksin muuttamista palkkatasoindeksiksi vaatinutta kansalaisaloitetta (Komp-Leukkunen & Rantanen 2019). Aloitteen työeläkeindeksin eli maksussa olevien työeläkkeiden tarkistusperusteen muuttamiseksi pani vireille joukko Suomen Senioriliike -nimiseen yhdistykseen kytkeytyviä henkilöitä (KAA 4/2016). Allekirjoituksia kansalaisaloitteeseen ryhdyttiin keräämään syksyllä 2015 (Oikeusministeriö 2018). Aloitteesta käytiin myös varsin paljon keskustelua mediassa.

Työeläkkeiden indeksin muuttamisen kansalaisaloitteen esittämällä tavalla arvioitiin kasvattavan erityisesti 1950-luvun puolivälissä syntyneiden saamia eläketuloja. Muutoksen aiheuttama nousupaine työeläkemaksuihin puolestaan olisi kohdistunut heitä nuorempiin ikäluokkiin siten, että vuoden 1991 jälkeen syntyneet olisivat maksaneet indeksimuutoksen myötä jo enemmän eläkemaksuja kuin he olisivat saaneet takaisin eläkkeiden lisäyksenä. (Sankala 2016, 6.) Kansalaisaloitteen ajaman indeksimuutoksen vaikutukset olisivat siten kohdistuneet eri sukupolviin eri tavoin.

Kansalaisaloitteen avulla vähintään 50 000 äänioikeutettua Suomen kansalaista voi tehdä eduskunnalle aloitteen lain säätämiseksi. Kansalaisaloite on ollut käytössä Suomessa vuodesta 2012 lähtien. (Eduskunta 2019; Christensen ym. 2017.) Se on siis historiallisesti katsottuna uusi keino, joka on lisännyt kansalaisten poliittisia vaikutusmahdollisuuksia. Kansalaisaloite tarjoaa kanavan, jota pitkin kansalaiset voivat saada haluamansa asian poliittisen päätöksenteon asialistalle ja aina eduskunnan istuntosaliin asti. Kansalaisaloitteen voidaan siten katsoa haastavan työeläkejärjestelmän uudistamiselle ominaista kolmikantaista valmistelua, jossa järjestelmään tehtäviä muutoksia valmistellaan valtion ja työmarkkinajärjestöjen kesken. Tällaista kolmikantaista valmistelua on yhtäältä suomittu todellisen eläkevallan ja legitimitetin puutteesta (ks. esim. Uusitalo 2012, 102; Korkman 2011, 208–209), mutta toisaalta taas kiitelty siitä, että se näyttäisi suojelleen suomalaista eläkejärjestelmää sen rahoituksesta ”piittaamattomalta populismilta” (mt., 208–209). Kansalaisaloitteen tapaisia uudempia demokraattisen osallistumisen muotoja puolestaan on kritisoitu siitä, että ne tekevät tilaa populistille (Schiller & Setälä 2012, 3). Työeläkeindeksin muuttamista vaativaa kansalaisaloitetta

voidaankin siten tarkastella myös osoituksena kansalaisaloitteen käytöstä eläkepoliittisen populismin välineenä. Nämä lähtökohdat tekevät työeläkeindeksin muuttamista vaatineesta kansalaisaloitteesta relevantin ja ajankohtaisen tutkimuskohteen.

Tämä tutkielma lähestyy työeläkeindeksin muuttamista vaatinutta kansalaisaloitetta sitä koskevan mediakeskustelun kautta. Aloitetta koskevaa julkista keskustelua ovat aiemmin tutkineet Kathrin Komp-Leukkunen ja Visa Rantanen (2019) konferenssiesitelmässään<sup>1</sup>. He tarkastelivat aloitetta koskeneessa eduskunta- ja mediakeskustelussa esiintyneitä osapuolia ja argumentteja. Komp-Leukkunen ja Rantanen havaitsivat, että eläkeläiset osallistuivat keskusteluun erittäin aktiivisesti ja että työikäisiä edustivat keskustelussa asiantuntijat ja kansanedustajat. Nuoret taas osallistuivat keskusteluun vain pyynnöstä. Aloitteen puolustajat vetosivat argumentaatioissaan tunteisiin ja tekniseen termistöön, jota he yhdistivät moraalitaloudelliseen argumentaatioon. Aloitteen vastustajat taas korjasivat keskustelussa esiintynyttä tietoa suomalaisen eläkejärjestelmän toiminnasta ja indeksimuutoksen hyötyjistä sekä korostivat väestön ikääntymistä, sukupolvien välistä oikeudenmukaisuutta ja aloitteen toteuttamisen kustannuksia. Komp-Leukkunen ja Rantanen tuovat esitelmässään esiin myös sen, että kansalaisaloitetta koskevan keskustelun aloitti eläkeläisten etuja ajava Suomen Senioriliike, jonka puheenjohtaja Kimmo Kiljunen tuli sittemmin valituksi eduskuntaan. (mt.; Oikeusministeriö 2019a.)

Indeksialoitetta koskeva aiempi tutkimus jättää tilaa useille kiinnostaville kysymyksille. Miten kuva indeksialoittekeskustelun toimijoista ja argumentaatiosta muuttuu, kun mukaan tuodaan muitakin medioita kuin Komp-Leukkusen ja Rantasen (2019) tarkastelemat Helsingin Sanomat, Iltalehti, Ilta-Sanomat ja Kauppalehti? Korostuvatko indeksialoittekeskustelun osapuoliksi asettuvien toimijoiden argumentaatioissa jotkin tietyt elementit? Miten indeksialoitteen laatinut Suomen Senioriliike ja sen edustajat argumentteineen pääsevät aloitetta koskevassa keskustelussa ääneen? Miten he pukevat eläkeikäisten etua laajemmaksi eduksi?

Tässä pro gradu -tutkielmassa syvennyttään työeläkeindeksin muuttamista palkkatasoindexiksi vaatineesta kansalaisaloitteesta vuosina 2015–2017 käytyyn mediakeskusteluun. Tutkielman varsinaisena aineistona on 91 eri medioiden verkkosivuillaan julkaisemaa uutista. Aineistoa tarkastellaan julkisen oikeuttamisen analyysiksi kutsutulla tutkimusmenetelmällä (ks. esim. Ylä-Anttila 2010; Luhtakallio &

---

<sup>1</sup> Komp-Leukkunen ja Rantasen (2019) tutkimusartikkelia työeläkeindeksialoitetta koskevasta julkisesta keskustelusta ei ollut tätä tutkielmaa tehdessä loppuvuonna 2019 vielä julkaistu.

Ylä-Anttila 2011). Menetelmä katsoo, että julkinen argumentointi on paitsi strategista, myös erityisesti tiettyjen kulttuuristen tapojen ohjaamaa toimintaa (Ylä-Anttila 2010, 153–155; 258–260). Menetelmän pohjana oleva oikeuttamisteoria katsoo, että ihmisten on kiistatilanteissa pystyttävä huomioimaan sekä yksilöllisiä piirteitä että vetoamaan johonkin yleisempään, yhteisesti jaettuun periaatteeseen eli niin kutsuttuun yhteiseen hyvään. (Ylä-Anttila 2010, 148; Boltanski & Thévenot 2006, 25–29.) Yhteiseen hyvään vetoamalla voidaan paitsi palauttaa sosiaalista järjestystä kamppailutilanteessa, myös hälventää oman edun tavoittelua (Koskinen 2012, 309).

Julkisen oikeuttamisen analyysillä on pyritty aikaisemmin muun muassa hahmottamaan tapoja, joilla julkisia kiistoja ja niissä esiintyneitä oikeutuksia voidaan tarkastella myös yli poliittisten kulttuurirajojen unohtamatta kuitenkin erilaisten poliittisten kulttuurien ja keskustelukäytäntöjen ominaispiirteitä. Menetelmällä on havaittu esimerkiksi, että suomalaiset suosivat sanomalehdissä raportoiduissa paikalliskiistoissa asiantuntijuuteen ja tilastoihin nojaavaa argumentaatiota ranskalaisten korostaessa argumentaatioissaan tasa-arvoa ja oikeudenmukaisuutta, kuten lakien noudattamista ja oikeuksien toteutumista. (Luhtakallio & Ylä-Anttila 2011.) Julkisen oikeuttamisen analyysillä on tutkittu myös ilmastoneuvottelu-uutisoinnin argumentaatiota suomalaisessa ja intialaisessa sanomalehdessä, minkä kautta havaittiin suomalaisten edellyttävän ilmastopuolesta tehokkuutta, laajuutta ja markkinaohjausta intialaisten taas painottaessa ilmasto-oikeudenmukaisuutta (Huikuri 2011). Julkisen oikeuttamisen analyysillä on tutkittu myös perussuomalaisten sisäisiä poliittisia suuntauksia maantieteellisesti ja sukupuolittain. Tämä tarkastelu toi puolueen vuoden 2011 kansanedustajaehdokkaiden joukosta esiin vasemmistopopulistiset ja talousoikeistolaiset juonteet, jotka paikantuivat eri painotuksin maaseudun sekä kaupunkien nais- ja miesehdokkaiden välille. (Tuukka Ylä-Anttila 2014.)

Julkisen oikeuttamisen analyysi soveltuu siis hyvin erilaisten julkisten kiistojen tutkimiseen. Menetelmä tarjoaa keinoja tarkastella työeläkeindeksin muuttamista ajaneen kansalaisaloitteen laatineen Suomen Senioriliikkeen ja sen edustajien toimintaa sekä strategisena että kulttuuristen käytäntöjen ohjaamana toimintana. Tässä tutkielmassa julkisen oikeuttamisen analyysillä pyritään erottamaan työeläkeindeksin muuttamista vaativaa kansalaisaloitetta koskevasta mediakeskustelusta tapoja, joilla keskustelussa ääneen pääsevät toimijat oikeuttavat indeksialoitetta koskevia kantojaan. Tutkielmassa etsitään vastauksia kolmeen tutkimuskysymykseen:



- 1) Mitkä toimijat pääsevät esiin mediakeskustelussa, joka koskee työeläkeindeksin muuttamista vaativaa kansalaisaloitetta?
- 2) Miten työeläkeindeksin muuttamista vaativaa kansalaisaloitetta koskevaan mediakeskusteluun osallistuvat toimijat oikeuttavat vaateitaan?
- 3) Millaisin keinoin kansalaisaloitteen laatinut Suomen Senioriliike ry ja sen edustajat pukevat eläkeläisten etua yhteiseksi eduksi?

Työeläkeindeksialoittekeskustelun syvällisempi tarkastelu kertoo meille lisää paitsi sukupolvien välistä konfliktia koskevan mediakeskustelun dynamiikasta ja eläkepoliittisen vallan suhteista, myös Suomen Senioriliikkeen tapaisen yhteiskunnallisen liikkeen toiminnasta ja suomalaisen poliittisen keskustelun puhetavoista. Perussuomalaisten kansanedustajaehdokkaiden vaalikonevastausten oikeutuksia tutkinut Tuukka Ylä-Anttila (2014, 195) on todennut, että oikeuttamisen tutkiminen tarkoittaa samalla politiikanteon tutkimista osana tiettyä poliittista kulttuuria: toimijat valitsevat perusteluita, joilla he ajattelevat voivansa vaikuttaa muihin. Perusteluiden ja niiden taustalla olevien oikeutusten valinta kertookin Tuukka Ylä-Anttilan mukaan siitä, millaiset keinot eri toimijat näkevät hyväksyttäviksi muiden silmissä. Työeläkeindeksialoitteeseen liittyvän mediakeskustelun tarkastelu tällä tavoin voi siis kertoa meille lisää poliittisesta kulttuuristamme ja siitä, millaisia oikeuttamisen tapoja Suomessa pidetään hyväksyttävinä. Samalla tällainen tarkastelu voi antaa välineitä mahdollisten tulevien työeläkeindeksikamppailuiden sekä muiden poliittisten kiistojen ymmärtämiseen ja jäsentämiseen.

Tutkielman luvussa 2 käydään läpi eläkejärjestelmien tarkoitusta, niiden kohtaamia haasteita sekä eläkeindeksejä ja työeläkeindeksin merkitystä. Lisäksi luvussa esitellään tarkemmin työeläkeindeksin historiaa, siitä aiemmin käytyä keskustelua sekä työeläkeindeksin muuttamista ajaneen kansalaisaloitteen vaiheet. Luvussa 3 puolestaan pureudutaan perusteellisemmin julkisen oikeuttamisen analyysiin ja sen teoriapohjaan sekä tutkielman aineistoon ja sen valintaan. Luvussa 4 taas keskitytään varsinaisen aineiston analyysiin. Tutkielman viimeisessä luvussa 5 käydään läpi keskeisiä tutkimustuloksia, johtopäätöksiä ja jatkotutkimusideoita.

## **2 SUOMEN ELÄKEJÄRJESTELMÄ, TYÖELÄKEINDEKSI JA INDEKSIALOITE**

Eläkejärjestelmän yleisiä ja Suomen eläkejärjestelmän tavoitteita tarkastellut Nicholas Barr (2013, 27–28) esittää, että eläkejärjestelmän perimmäisenä tarkoituksena on turvata yksilön toimeentulo vanhuusiällä. Eläkepolitiikalle on Suomessa asetettu myös tätä tiukemmin määriteltyjä tavoitteita. Eläkeläisten toimeentulon muutoksia Suomessa tutkinut Juha Rantala (2014, 135) huomauttaa, että köyhyyden estämisen lisäksi tarkoituksena on turvata eläkkeellä oleville ”kohtuullinen ja totuttu kulutustaso”. Lisäksi Suomessa eläketurvan julkilausuttuna pyrkimyksenä on turvata toimeentulo paitsi vanhuuden, myös työkyvyttömyyden ja perheenhuoltajan kuoleman tapauksessa (Sosiaali- ja terveysministeriö 2018a).

Eläkejärjestelmät turvaavat vanhuusiän toimeentuloa eri tavoin. Ensiksikin ne voivat jakaa riskin pitkän vanhuuden varalta yksilöiden kesken: jos eläketurva perustuisi vain omatoimiseen säästämiseen, yksilö voisi elää kauemmin kuin hänen säästönsä riittäisivät tai sitten yksilön olisi elettävä vanhuusiällään säästeliäästi, jotta säästöt riittäisivät varmasti hänen koko elinajakseen. Eläkejärjestelmät voivat myös pyrkiä turvaamaan vanhuusiän toimeentuloa vähentämällä köyhyyttä niin, että järjestelmät voivat turvata maksuja maksaneita tai kaikkia tietyn yhteisön jäseniä. (Barr 2013, 27–28.) Suomen eläkejärjestelmässä on piirteitä molemmista järjestelyistä. Esimerkiksi kansaneläke ja takuueläke turvaavat Suomessa asuvalle henkilölle vähimmäiseläkkeen ja perustoimeentulon muun eläkkeen jäädessä pieneksi, kun taas työeläkettä ansaitaan Suomessa palkkatyöllä tai yrittäjätoiminnalla (Eläketurvakeskus 2019a; Kela 2018; Eläketurvakeskus 2017a). Työeläkkeen tarkoituksena taas on säilyttää henkilön eläkkeelle siirtymistä edeltävä kulutustaso kohtuullisesti myös eläkkeellä (Rantala 2014, 125).

Eläkejärjestelmä voi lisäksi toimia progressiivisen verotuksen täydentäjänä jakamalla uudelleen yksilöiden elinkaaren aikana saamia tuloja. Järjestelmä voi tasata tuloja esimerkiksi maksamalla pienituloisille eläkettä korkeammalla korvausasteella suhteessa heidän aiempiin tuloihinsa kuin suurituloisille. Eläkejärjestelmät turvaavat vanhuusiän toimeentuloa myös tasaamalla kulutusta eri elämänvaiheiden välillä: eläkejärjestelmän avulla osa yksilön tuloista siirtyy aiemmasta elämänvaiheesta kulutettavaksi

myöhemmässä elämänvaiheessa. Eläkejärjestelmä jakaa tuloja myös sukupolvien kesken. (Barr 2013, 27–28.)

Barr (2013, 28) huomauttaa, että eläkepolitiikalla ja eläkejärjestelmillä voi olla muitakin – joskin hänen mukaansa vähemmän tärkeitä – tavoitteita kuin vanhuusiän toimeentulon turvaaminen. Tällainen toissijainen tavoite voi olla esimerkiksi talouskasvu, joka liittyy eläkepolitiikkaan ja -järjestelmiin. Barrin näkemyksen mukaan myöskään eläketurvan taloudellinen kestävyys ei ole itsessään tärkeää, vaan se on toivottavaa ennen kaikkea siksi, että ilman taloudellista kestävyyttä eläkejärjestelmällä ei pystytä toteuttamaan järjestelmän perimmäistä tavoitetta eli vanhuusiän toimeentulon turvaamista.

Suomen eläkejärjestelmä muodostuu Barrin (2013, 16) jaottelussa kolmesta osasta. Ensimmäisen osan muodostavat lakisääteiset ja osittain rahastoidut työeläkkeet. Työeläkkeet perustuvat palkkatyöllä tai yrittäjätoiminnalla saatujen ansioiden suuruuteen (Sosiaali- ja terveysministeriö 2018b). Vuoden 2005 eläkeuudistuksesta lähtien eläkettä on kertynyt myös opiskelun, lapsenhoidon, työttömyyden, vuorotteluvapaan sekä sairaus- tai kuntoutusjaksojen kaltaisilta palkattomilta ajoilta, joiden aikana henkilölle maksetaan jotakin sosiaalietuutta (Mäkinen 2018, 16; Eläketurvakeskus 2014). Työeläkkeet voidaan nähdä myös lakisääteisenä ansioturvana (Tela 2018a). Suomen eläkejärjestelmän toinen osa muodostuu Barrin (2013, 16) jaottelussa vähimmäiseläketurvan takaavasta kansaneläkkeestä ja takuueläkkeestä, mikäli työeläke jää pieneksi. Eläkejärjestelmän tätä osaa voidaankin pitää lakisääteisenä perusturvana (Tela 2018a). Eläkejärjestelmän kolmantena osana Barr (2013, 16) pitää yksilön tai työnantajan järjestämiä vapaaehtoisia eläkkeitä, jotka voidaan nähdä lakisääteisen eläketurvan täydentäjinä (Tela 2018a).

## **2.1 Suomen työeläkejärjestelmä ja sen toimijat**

Yksi työeläkejärjestelmän keskeisiä toimijoita Suomessa on työeläkelainsäädännöstä ja sen valvonnasta osaltaan vastaava sosiaali- ja terveysministeriö. Ministeriön lisäksi järjestelmän eri osia valvovat Finanssivalvonta ja Valtiontalouden tarkastusvirasto sekä eduskunnan tarkastusvaliokunta. Työeläkejärjestelmän hallinto puolestaan on Suomessa hajautettu työeläkevakuuttajille, joihin kuuluvat työeläkeyhtiöt, eläkelaitokset, eläkesäätiöt ja eläkekassat. Hajautetun työeläkejärjestelmän keskuselimenä toimii Eläketurvakeskus, jonka tehtävänä on muun muassa valvoa eläkevakuuttamista, välittää

tietoa eläkepäättösten tekoa varten sekä tehdä eläketurvaa koskevia laskelmia ja tilastoja eläketurvan kehittämistä varten. (Eläketurvakeskus 2019b; Uusitalo 2012, 101–102.)

Työeläkejärjestelmän muuttamiseen osallistuvat Suomessa useat eri tahot. Järjestelmän muuttamista valmistellaan kolmikantaisesti, eli neuvotteluihin osallistuvat sekä valtio että työmarkkinajärjestöt. Valtion ja työmarkkinaosapuolten lisäksi työeläkelainsäädännön valmisteluun osallistuvat työeläkelaitokset, Eläketurvakeskus sekä työeläkelaitosten etua valvova järjestö Työeläkevakuuttajat Tela. Työeläkelainsäädännön muuttamisesta päättää lopulta eduskunta. (Eläketurvakeskus 2019c.)

Eläkejärjestelmän toimijoita Suomessa tarkastellut Hannu Uusitalo (2012, 102–103) tuo esiin, että kolmikantaista päätöksentekomenettelyä työeläkejärjestelmän muuttamisessa on kritisoitu siitä, että eduskunnan tehtäväksi jäisi vain hyväksyä hallituksen ja työmarkkinajärjestöjen keskenään jo sopimat muutokset järjestelmään. Työmarkkinajärjestöjen aseman puolustajat taas ovat Uusitalon mukaan huomauttaneet, että työeläkettä voidaan pitää jatkopalkkana ja että järjestöt osallistuvat myös muuta ansiosidonnaista sosiaaliturvaa koskevien muutosten neuvottelemiseen. Eläkepoliittisen vallan jakautumista Suomessa tarkastellut Sixten Korkman (2011, 208–209) puolestaan katsoo, että eläkevaltaa on luovutettu työmarkkinajärjestöille ”ilman hallituksen tai eduskunnan antamaa valtakirjaa”. Tämä on Korkmanin mukaan ongelmallista muun muassa siksi, etteivät kaikki kansalaiset tai yritykset kuulu työmarkkinajärjestöihin, vaikka eläkepoliittiset päätökset koskevat niitäkin. Toisaalta eläkevallan pysyminen osittain eduskunnan ulkopuolisissa käsissä näyttäisi Korkmanin mukaan suojelleen työeläkejärjestelmää sen rahoittamisen sivuuttavalta populismilta. Edellä esitellyt työeläkejärjestelmän muuttamiseen ja toimeenpanoon osallistuvat toimijat antavatkin osaltaan viitteitä siitä, keiden voidaan olettaa ottavan osaa myös työeläkeindeksin muuttamista vaativaa kansalaisaloitetta koskevaan mediakeskusteluun.

Suomen työeläkejärjestelmässä on eri eläkelajeja. Näitä ovat esimerkiksi yksityisten alojen ja julkisten alojen eläkelait. Yksityisten alojen työeläkelakeihin kuuluvat työntekijän eläkelaki (TyEL), yrittäjien eläkelaki (YEL), maatalousyrittäjien eläkelaki (MYEL) ja merimieseläkelaki (MEL). Julkisten alojen eläkelain (JuEL) piiriin taas ovat kuuluneet vuodesta 2017 lähtien valtion, evankelis-luterilaisen seurakunnan, Kevan jäsenyhteisöjen, kuten kaupunkien, kuntien ja kuntayhtymien, Kansaneläkelaitoksen, seurakuntayhtymän sekä kirkkohallituksen palveluksessa olevat. Lisäksi esimerkiksi

kansanedustajilla ja tasavallan presidentillä on omat eläkelakinsa. (Eläketurvakeskus 2017b.)

Työeläkkeet rahoitetaan Suomessa pääosin työntekijöiden, työnantajien ja yrittäjien maksamilla eläkevakuutusmaksuilla, kertyneillä eläkevaroilla sekä sijoitetuista eläkevaroista saaduilla tuotoilla (Mäkinen 2018, 17). Eri eläkelakien piiriin kuuluvien henkilöiden eläkkeistä huolehtivat eri organisaatiot ja heidän eläkkeensä rahoitetaan hieman eri tavoin. TyElin piiriin kuuluvien yksityisen sektorin työntekijöiden eläkettä hoitavat yksityiset työeläkevakuuttajat, eläkekassat ja eläkesäätiöt (Uusitalo 2012, 101). TyElin piiriin kuuluvien yksityisten alojen työntekijöiden työeläkkeet rahoitetaan osittain jakojärjestelmän mukaisesti eli työntekijöiltä ja työnantajilta kerättävillä vakuutusmaksuilla ja osittain taas tuotoista, joita on saatu vakuutusmaksuista kertyneistä, sijoitetuista eläkevaroista. (Eläketurvakeskus 2016a; Tela 2018b.) TyElin mukaiset eläkkeet kustannetaan siis osittain rahastoivan järjestelmän kautta (Mäkinen 2018, 18).

Merimiesten eläkelain (MEL) piiriin kuuluvien eläkkeistä huolehtii Merimieseläkekassa (Uusitalo 2012, 101) ja MEL-eläkkeet rahoitetaan muuten samoin kuin yksityisten alojen työntekijöiden työeläkkeetkin, mutta valtio maksaa merimieseläkkeiden kustannuksista noin kolmanneksen. Yrittäjien eläkelain (YEL) ja maatalousyrittäjien eläkelain (MYEL) piiriin kuuluvien eläkkeet taas rahoitetaan jakojärjestelmän mukaisesti vakuutettujen maksamilla vakuutusmaksuilla sekä vuosittain valtion varoista siltä osin kuin vakuutusmaksut eivät riitä kattamaan eläkemenoja (Tela 2018b).

Julkisilla aloilla – esimerkiksi valtiolla, kunnissa ja evankelis-luterilaisessa kirkossa – työskentelevien eläkkeet rahoitetaan pääosin jakojärjestelmän mukaisesti eli työnantajilta ja työntekijöiltä kerättävillä vakuutusmaksuilla. Sittemmin julkisten alojen eläkkeitä on rahoitettu myös osittain rahastosta tulevilla varoilla (Eläketurvakeskus 2017c; Keva 2018). Julkisten alojen henkilöstön eläketurvasta huolehtii Keva (Keva 2019).

Osittain rahastoivassa järjestelmässä nykyisin ansiotyössä olevat maksavat siis eläkemaksujensa kautta osan nykyisten eläkeläisten eläkkeistä ja osa eläkkeistä taas maksetaan rahastoista (Kautto 2010, 312; Lehtonen 2008, 89). Näin oli myös tämän tutkielman tarkasteluvuosina 2015–2017: suurin osa työeläkemaksuista käytettiin kunakin vuonna silloisten työeläkkeiden maksamiseen ja osa eläkemaksuista taas rahastoitui tuleviin eläkkeisiin. Työeläkerahastoista myös purettiin kaikkina vuosina varoja eläkkeiden maksamiseen. Tosin kunta-alan eläkkeet kustannettiin vielä vuonna

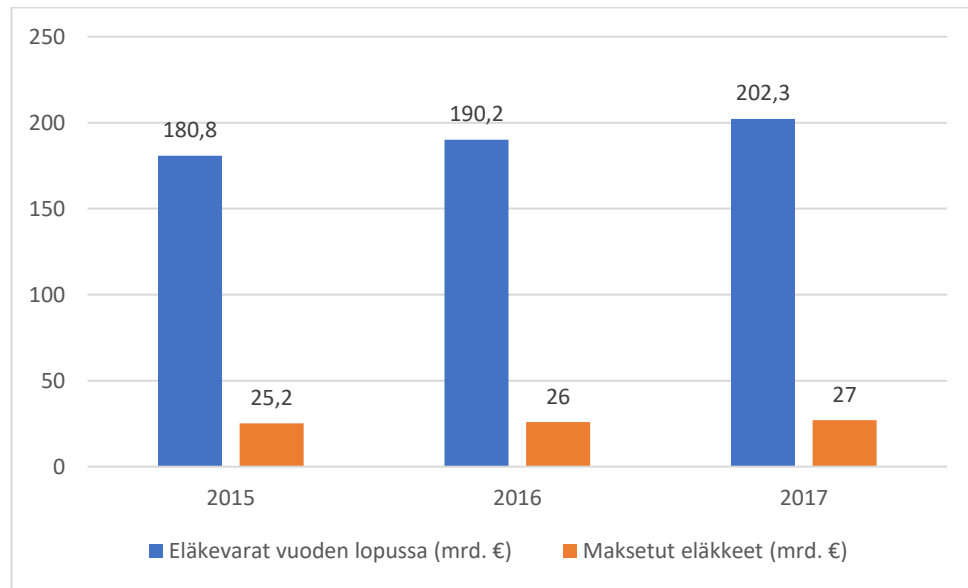
2015 vuoden mittaan kerätyillä eläkemaksuilla. (Kiviniemi 2018, 7–8; Kiviniemi 2017, 7; Kiviniemi 2016, 7.)

Suomen työeläkejärjestelmän kaltaisessa osittain rahastoivassa järjestelmässä eläkemaksujen suuruus määräytyy eläkemenojen ja rahastoitujen eläkevarojen tuoton perusteella (Kautto 2010, 312). Kauton mukaan eläkkeiden osittainen rahastointi aloitettiin, koska sillä haluttiin varautua kehitykseen, jossa eläkemaksuja maksavat ikäluokat pienenevät ja eläke-etuuksia saavat ikäluokat kasvavat. Eläkemaksujen ja eläkevarojen rahastoinnilla voidaan siis yhtäältä varautua tulevaan ja toisaalta tasoittaa ikäluokkien kokoerojen tuottamaa epätasapainoa.

Rahastoidut eläkevarat nostettiin esiin myös Suomen Senioriliikkeen työeläkeindeksin muuttamista koskevan kansalaisaloitteen perusteluissa. Aloitteen perusteluiden mukaan indeksimuutoksen kustannukset olisi voitu rahoittaa eläkevarojen sijoitustuotoista. (KAA 4/2016.) Työeläkeindeksin muuttamista ajanut Suomen Senioriliikkeen puheenjohtaja Kimmo Kiljunen (2016, 121–125) tuo kirjassaan esiin näkemyksiä, joiden mukaan eläkevarojen sijoitustuotot ovat nykyisten eläkeläisten säästämiä rahoja – onhan eläkevaroja kartutettu maksetuista työeläkemaksuista. Kiljunen nostaa teoksessaan esiin hämmennyksen siitä, miksi eläkerahastoissa on paljon suurempi määrä eläkevaroja kuin eläkemenoihin vuosittain kuluu. Tämä näkemys toistui myöhemmin myös indeksimuutosta esittänyttä kansalaisaloitetta koskeneessa keskustelussa eri tavoin (ks. esim. Demokraatti 2016a; Helsingin Sanomat 2016b; Uusi Suomi 2016a).

Eläkevarat ovatkin kasvaneet 2000-luvulla lukuun ottamatta finanssikriisin vuotta 2008, jolloin osakekurssit laskivat voimakkaasti. Pitkällä tähtäimellä varojen kasvun taustalla vaikuttavat talouskasvu ja inflaatio eli kuluttajahintojen yleinen nousu (Halonen 2018; Savela 2009). Kuvio 1 kuvaa eläkevarojen ja työeläkejärjestelmästä maksettujen eläkkeiden tasoja vuosina 2015–2017. Se osoittaa, että eläkevaroja on moninkertainen määrä verrattuna kunakin vuonna maksettuihin työeläkkeisiin. Eläkevarojen suurta kokoa voidaan kuitenkin perustella sillä, että lakisääteisestä työeläkejärjestelmästä on pystyttävä maksamaan kuhunkin hetkeen mennessä karttuneet työeläkkeet. Esimerkiksi vuoden 2015 loppuun mennessä työeläkkeitä oli karttunut reaalisella kolmen prosentin diskonttokorolla maksettavaksi 631,5 miljardin euron edestä, mikä merkitsee 301:tä prosenttia suhteessa bruttokansantuotteeseen. Työeläkevastuiden suuruus vaihtelee sen mukaan, millaista diskonttokorkoa laskelmissa käytetään. (Tilastokeskus 2018a.)

**Kuvio 1. Työeläkejärjestelmän eläkevarat ja maksetut työeläkkeet 2015–2017.**



Lähde: Eläketurvakeskus (2018a)

## 2.2 Eläkejärjestelmän kestävyys ja sen haasteet

Eläkejärjestelmän luoman turvan kestävyys liittyy erilaisia haasteita niin Suomessa kuin muissakin Euroopan maissa. Mikko Kautto (2010, 312–313) tuo esiin, että eläkepoliittisissa päätöksissä tasapainoillaan jatkuvasti taloudellisen ja sosiaalisen kestävyys kanssa. Taloudellisen kestävyys kannalta eläketurvan pitäisi Kauton mukaan yhtäältä taata yksilölle riittävä toimeentulo vanhuusiällä ja toisaalta turvan pitäisi olla maksettavissa siten, että se ei uhkasi julkisen talouden kestävyttä tai kansantaloutta.

Eläketurvan sosiaalisessa kestävyys taas on kyse eläketurvan riittävästä tasosta sekä turvan jakautumisesta ja solidaarisuudesta eri sukupolvien kesken. Lisäksi sosiaaliseen kestävyys liittävät kysymykset eläketurvan määräytymisestä sekä kansalaisten luottamuksesta eläkejärjestelmään. (Zaidi 2012, 19; Kautto 2010, 312; Kautto ym. 2009, 13–35.) Eläketurvan sosiaalisen kestävyys kanssa ollaan siis tekemisissä esimerkiksi silloin, kun arvioidaan sitä, millaisen tuoton eläkejärjestelmä antaa eläkemaksuille sekä silloin, kun tarkastellaan eläkkeitä saavien toimeentulon tasoa ja heidän käsityksiään eläketurvan riittävydestä. (Kautto ym. 2009, 13–35.)

Eläketurvan taloudellista ja sosiaalista kestävyyttä haastavat eri Euroopan maissa lyhyellä aikavälillä julkisen talouden tasapainotustoimet ja pitkällä aikavälillä väestön ikääntyminen. Väestön ikääntyminen johtuu suurelta osin kokonaishedelmällisyyden ja syntyvyyden laskusta sekä kohonneesta elinajanodotteesta. (Zaidi 2012, 21–25.)

Suomessa kokonaishedelmällisyys onkin laskenut huomattavasti 1900-luvun alun ja 1900-luvun puolivälin lukemista. Kokonaishedelmällisyysluku kertoo, kuinka monta lasta nainen synnyttäisi elämänsä aikana, jos ikäryhmittäiset hedelmällisyysluvut pysyisivät samoina kuin laskentavuonna. Esimerkiksi vuoden 2016 syntyvyyden mukaan laskettuna jokainen nainen synnyttäisi elämänsä aikana 1,57 lasta, kun vielä valtaosan 1960-luvusta luku oli yli 2,1 eli väestön uusiutumistasolla tai sen ylittävällä tasolla. Vuodesta 1969 lähtien luku on ollut alle 2,1 ja siten alle väestön uusiutumistason. (Tilastokeskus 2017.)

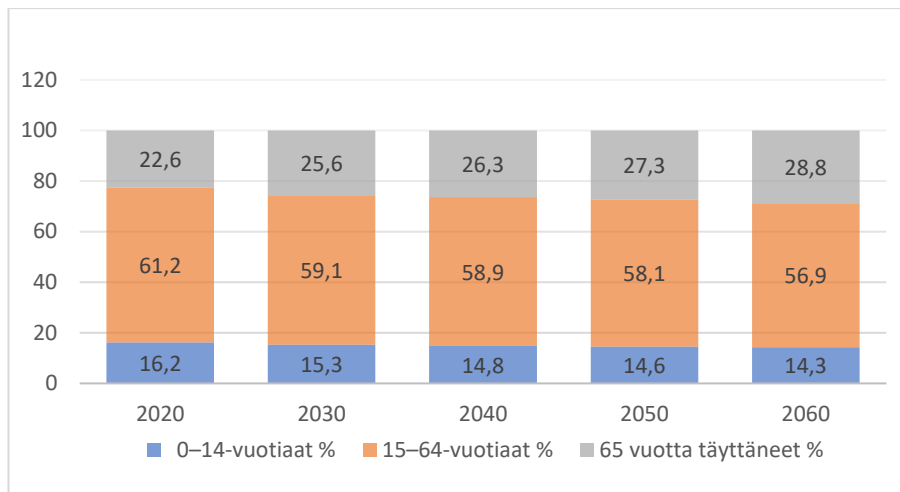
Samaan aikaan kun kokonaishedelmällisyys on laskenut, on Suomessa syntyneiden elinajanodote puolestaan noussut. Elinajanodote on kohonnut 1860-luvun nälkävuosien alle 40 ikävuodesta sotavuosia lukuun ottamatta niin, että vuonna 2015 syntyneellä työllä oli tilastollista elinaikaa 84,1 vuotta ja pojalla 78,5 vuotta (Tilastokeskus 2018b).

Väestön ikärakenteen muutosta on asiantuntijoiden mukaan voimistanut se, että ikäluokat ovat erikokoisia. Toisen maailmansodan jälkeen noin vuosina 1945–1950 Suomessa syntyivät niin kutsutut suuret ikäluokat, joiden hedelmälliseen ikään ajoittui alhaisen syntyvyyden vuosia. Myös maahanmuuton tasolla on nähty Suomessa olevan merkitystä huoltosuhteen kannalta. Ikäluokkien kokoerojen ja nousevan elinajanodotteen on nähty asettavan julkiselle taloudelle haasteita ainakin seuraavien vuosikymmenten ajan. (Eläkekysymysten asiantuntijatyöryhmä 2013, 93–94.)

Väestön ikärakenteen muutos näkyy konkreettisesti, kun tarkastellaan 65 vuotta täyttäneiden osuutta väestöstä (Zaidi 2012, 21–24; Kautto 2004, 17). Kuvio 2 näyttää, että Suomessa 65 vuotta täyttäneiden suhteellisen osuuden on ennustettu kasvavan tulevina vuosikymmeninä: kun vuonna 2020 hieman useampi kuin joka viides on 65 vuotta täyttänyt, vuonna 2060 heitä on jo useampi kuin joka neljäs. Samaan aikaan työikäisten eli 15–64-vuotiaiden osuus väestöstä laskee. Tällä kehityksellä on seurauksia julkiselle taloudelle ja eläkejärjestelmälle.



**Kuvio 2. Suomen väestöennuste tuleville vuosikymmenille.**



Lähde: Tilastokeskus (2016b)

Väestön ikääntymistä koskevaan tutkimukseen liitetään usein huoli julkisen talouden ja eläkejärjestelmän kestävydestä (Zaidi 2012, 17–20). Näiden huolien voi nähdä limittyvän toisiinsa, sillä lakisääteiset eläkkeet ovat Suomessa osa julkista taloutta (Eläkekysymysten asiantuntijatyöryhmä 2013, 89). Väestön ikärakenteen muutoksesta seuraavia taloudellisia huolia voi konkretisoida tarkastelemalla vanhushuoltosuhdetta. Vanhushuoltosuhte ilmaisee 65 vuotta täyttäneiden osuuden suhteessa työikäisiin eli 15–64-vuotiaisiin (Zaidi 2012, 22–23; Kautto 2004, 17).

Suomessa vanhushuoltosuhteen on ennustettu muuttuvan taulukon 1 osoittamalla tavalla. Mikäli ennuste toteutuisi, Suomessa olisi siis vuonna 2080 noin yksi 65 vuotta täyttänyt kahta työikäistä kohti (Eläketurvakeskus 2018b). Vanhushuoltosuhteen heikkeneminen haastaa julkisten talouksien kestävyden, sillä se merkitsee eläke- ja hoivamenojen kasvua (Zaidi 2012, 23). Samaan aikaan työikäisen väestön määrä ei kuitenkaan kasva, mikä vaikuttaa talouskasvuun ja verotulojen määrään. Jos palveluihin ja etuuksiin ei tehdä väestön ikärakenteen muuttumista huomioivia muutoksia, väestömuutos heikentää julkisen talouden kestävyttä. (Eläkekysymysten asiantuntijatyöryhmä 2013, 94–95.)

**Taulukko 1. Ennuste Suomen vanhushuoltosuhteen muutoksista vuosina 2015–2080.**

Vuosi	2015	2020	2030	2040	2050	2060	2070	2080
Vanhushuoltosuhte* (%)	31,3	35,9	42,2	43,4	45,5	49,5	51,8	54,6
*65 vuotta täyttäneet sataa työikäistä kohti								

Lähde: Eurostat (2018)

Kuviossa 2 esitellyllä ikärakenteen muutoksella ja taulukossa 1 kuvatulla vanhushuoltosuhteen heikkenemisellä on seurauksia myös eläkejärjestelmälle. Yhtäältä eläkemenoja lisää eläkeläisten määrän kasvu. Toisaalta eliniän pitenemisen takia ihmisten eläkkeellä viettämät ajat pitenevät, mikä lisää niin ikään eläkemenoja. Lisäksi eläkemaksuja maksavien työssäkäyvien ikäryhmä ei kasva. (Kautto 2010, 312–313.)

Sosiaalisen kestävyysnäkökulmasta olennaista on se, että ikärakenteen muutos ja sitä seuraava eläke- ja hoivamenojen kasvu vaikuttavat sukupolvien väliseen oikeudenmukaisuuteen. Koska pääosan kulloinkin maksettavista työeläkkeistä ja muista tulonsiirroista sekä palveluista maksavat työssäkäyvät ikäluokat, nykyiset ja tulevat työssäkäyvät maksaisivat ajan myötä enemmän kuin saisivat etuuksia. Tämä tuottaisi eroja sukupolvien välille ja haastaisi siten sukupolvien välistä oikeudenmukaisuutta. (Eläkekysymysten asiantuntijatyöryhmä 2013, 96–98.)

Väestön ikärakenteen muutokseen on Suomessa varauduttu erilaisilla eläkepoliittisilla toimilla 1990-luvun alun lamasta lähtien. Siitä alkaen eläketurvaan on Mikko Kauton ja Ismo Riskun (2015, 13–14) mukaan tehty eläketurvan taloudellisen ja sosiaalisen kestävyysnäkökulmasta turvaamiseen tähtääviä, eläkemenojen kasvua hillitseviä muutoksia. Kauton (2010, 313) mukaan väestön ikärakenteen muutokseen pyrittiin vastaamaan etenkin vuonna 2005 voimaan astuneella eläkeuudistuksella. Vuoden 2005 eläkeuudistuksen tavoitteena oli myöhentää keskimääräistä eläkkeellesiirtymisikää 2–3 vuodella. Tavoitteena oli myös muuttaa eläkejärjestelmää sellaiseksi, että se vastaisi keskimääräisen elinajan pitenemiseen. Ennen vuoden 2005 eläkeuudistusta yleinen vanhuuseläkeikä oli ollut 65 vuotta, mutta uudistuksen myötä eläkeikä muuttui joustavaksi 63 ja 68 vuoden välillä. Varhennetulle vanhuuseläkkeelle oli uudistuksen myötä mahdollista jäädä 62-vuotiaana, mutta tämä vaihtoehto pienensi eläkettä lopullisesti. (Eläketurvakeskus 2015; Eläketurvakeskus 2017d.)

Väestön ikärakenteen muutoksen huomioivan linjan voitaneen sittemmin todeta jatkuneen myöhemmässä eläkeuudistuksessa. Vuonna 2017 voimaan tulleen eläkeuudistuksen tavoitteena on niin ikään parantaa eläketurvan kestävyttä myöhentämällä keskimääräistä eläköitymisikää. Eläkeiät nousevat 1955 syntyneiden ikäluokasta lähtien vuoteen 2027 asti siten, että 1962, 1963 ja 1964 syntyneiden alin vanhuuseläkeikä on 65 vuotta. Vuonna 1965 syntyneiden ja sitä nuorempien ikäluokkien alin vanhuuseläkeikä sidotaan elinajanodotteeseen. Jokaiselle ikäluokalle lasketaan

lisäksi tavoite-eläkeikä viisi vuotta ennen alimman vanhuuseläkeiän saavuttamista. Tavoite-eläkeikä kertoo, minkä ikäiseksi henkilön pitäisi olla nostamatta eläkettä, jos hän haluaa kompensoida elinaikakertoimen aiheuttaman vähennyksen eläkkeeseensä. (Eläketurvakeskus 2018c; Hietaniemi & Sankala 2015, 25–29.)

Vuoden 2017 eläkeuudistuksen tarkoitus onkin riittävän eläketurvan, työeläketurvan rahoituksen ja sukupolvien välisen oikeudenmukaisuuden takaamisen lisäksi myös pidentää työuria ja pienentää siten julkisen talouden kestävyysvajetta (Eläketurvakeskus 2018c). Kautto (2010, 313) ja Tela (2018c) huomauttavat kuitenkin, että työurien pidentämisellä on myönteisiä vaikutuksia työeläkejärjestelmän taloudelliseen kestävyYTEEN, mutta järjestelmän rahoituksen kannalta työurien pidentäminen ei ole keskeisin tai ainoa ratkaisu. Kauton (2010, 313) näkemyksen mukaan eläkejärjestelmän taloudellista kestävyyttä tärkeämpi syy pyrkimykselle pidentää työuria on todennäköisesti huoli ikääntymisen vaikutuksista julkiseen talouteen, sillä työssäkäyvät maksavat eläkkeensaajia enemmän veroja.

### **2.3 Eläkkeet, omaisuuden suoja ja indeksien merkitys**

Eläkejärjestelmään kohdistuu siis talouskehitykseen ja väestön ikärakenteen muutokseen kytkeytyviä paineita. Miksi jo maksussa olevia eläkkeitä ei sitten leikata, jos niistä kerran aiheutuu liian suurina pidetyt menot? Tätä kysymystä on käsitelty esimerkiksi Mikko Kautto (2014). Eläkemenojen hillitseminen ei ole aivan niin yksinkertaista, sillä jo maksussa oleviin työeläkkeisiin ei voi kajota tavallisella lailla (Kautto 2014; Moilanen 2010). Tämä johtuu siitä, että maksussa olevat työeläkkeet katsotaan ansaituksi omaisuudeksi, jota suojaa Suomen perustuslain (731/1999) 15 §:ssä mainittu omaisuuden suoja. Työeläkkeiden nauttima omaisuuden suoja pohjautuu perustuslakivaliokunnan ilmaisemaan ajatukseen, että työeläkkeen tapainen palvelussuhteen aikana ansaittava, mutta vasta myöhemmin maksettava etuus on osa työstä saatavaa vastinetta (PeVL 9/1999, 2).

Eläke-etuuksien suojaa tarkastellut Pirjo Moilanen (2010, 32–33) katsoo perustuslakivaliokunnan lausunnon (PeVL 9/1999) perusteella, että vahvin omaisuuden suoja on eläkkeillä, joita on jo alettu maksaa. Jo maksussa olevien eläkkeiden heikentäminen onnistuu vain perustuslakia muuttamalla. Toiseksi vahvin suoja puolestaan on Moilasan mukaan sellaisilla eläkkeillä, jotka on jo myönnetty, mutta joita

ei ole vielä alettu maksaa. Jos taas eläke-etuutta on ansaittu, mutta ansaitun etuuden myöntämisestä ei ole vielä päätetty eikä itse eläketapahtumaa ole sattunut, ei jo ansaittuja etuuksia voi taannehtivasti huonontaa. Uusia eläke-etuuden saajan oikeuksiin puuttuvia säännöksiä sovelletaan perustuslakivaliokunnan (PeVL 9/1999, 2) mukaan vain eläkkeisiin, joissa eläketapahtuma sijoittuu lain voimaan astumisen jälkeiseen aikaan. Moilanen (2010, 32) huomauttaa, että perustuslakivaliokunta (PeVL 12/1995) ei ole katsonut oikeuden kansaneläkkeeseen lukeutuvan omaisuuden suojan piiriin.

Moilanen (2010, 33) tuo esiin, että perustuslakivaliokunnan suhtautuminen ansaittujen eläke-etuuksien heikentämiseen on ajan myötä lieventynyt. Perustuslakivaliokunnan vuonna 1993 antaman lausunnon (PeVL 35/1993) mukaan vain ”kohtuuttomat heikennykset” jo ansaittuihin etuuksiin ovat perustuslain vastaisia. Moilanen (2010, 33) lisää hallituksen esitystä (HE 309/1993) mukaillen, että myös voimakas tai pakottava yleinen etu voivat olla tekijöitä, jotka mahdollistavat etuuksien suuremman heikentämisen tavallisella lailla. Esimerkiksi tällaisesta tilanteesta Moilanen (2010, 33) nostaa eläkejärjestelmän taloudellisen kestävyuden varmistamisen. Jo olemassa olevia palvelussuhteita koskevia etuusmuutoksia taas on mahdollista tehdä tavallisen lakimuutoksen kautta Moilanen 2010, 33; PeVL 9/1999, 3). Tällaisia päätöksiä ovat esimerkiksi eläkeikää ja eläkkeen karttumista koskevat muutokset, joita on tehty esimerkiksi vuosien 2005 ja 2017 eläkeuudistuksien yhteydessä (ks. esim. Eläketurvakeskus 2015; Eläketurvakeskus 2018c).

Maksussa oleviin työeläkkeisiin kajoaminen ei siis perustuslain takaaman omaisuuden suojan takia ole aivan yksinkertaista. Mahdotonta se ei kuitenkaan ole, sillä niin kansan- kuin työeläkkeiden tarkistamiseen käytettyjen indeksien arvoja voidaan muuttaa – ja on muutettukin (Kautto 2014). Maksussa olevien työeläkkeiden osalta näin kävi viimeksi vuonna 2014, kun eduskunta hyväksyi hallituksen esityksen (HE 153/2014) työeläkeindeksin ja kansaneläkeindeksitarkistuksien heikennyksestä vuodelle 2015 (Laki eläkkeiden ja eräiden muiden etuuksien vuoden 2015 indeksitarkistuksista 867/2014). Päätöksen seurauksena työeläkeindeksin pistelukua eli vertailuajankohdan indeksiä suhteessa perusajankohdan indeksiin korotettiin vuonna 2015 esityksen mukaisesti poikkeuksellisesti 0,4 prosenttia vuoden 2014 pisteluvusta, kun sitä olisi muutoin voimassa olleen lainsäädännön perusteella pitänyt korottaa arviolta 1,1 prosenttia (HE 153/2014, 6). Kauton (2014) mukaan hallitus tavoitteli tällä tavoin säästöjä eläkemenoissa. Mahdollisuus vaikuttaa eläkemenoihin eläkkeiden indeksejä muuttamalla

on siis se tekijä, joka kytkee työeläkeindeksin eläketurvan riittävyyteen ja eläkejärjestelmän oikeudenmukaisuuteen.

## **2.4 Työeläkeindeksin tarkoitus, historia ja aiempi keskustelu**

Maksussa olevat työeläkkeet tarkistetaan jokaisen vuoden alussa työeläkeindeksillä. Työeläkeindeksiä määritettäessä hintatason muutoksen vaikutus on 80 prosenttia ja palkansaajien ansiotason muutoksen vaikutus 20 prosenttia. Työeläkeindeksin määrittäminen perustuu Tilastokeskuksen laskemiin muutoksiin kuluttajahintojen tasossa sekä ansiotasossa. (Eläketurvakeskus 2018d.) Työeläke- ja muiden indeksitarkistusten tehtävänä on säilyttää sosiaaliturvaetuuksien ostovoima pitkällä aikavälillä (Sosiaali- ja terveysministeriö 2018c).

Eläkeläisköyhyyden vähentämistä tarkastelleet Mauri Kotamäki ja Olli Kärkkäinen (2017, 590) toteavat, että nykyisellä työeläkeindeksillä työeläkkeiden ostovoima lisääntyy keskimäärin hieman ajan myötä. Toisaalta Hannu Uusitalo (2009, 91; 95) huomauttaa, että työeläkeindeksin myötä eläkkeet jäävät pitkän ajan kuluessa jälkeen ansiotason kehityksestä. Työeläkettä saavien tulot voivat Uusitalon mukaan siksi jäädä jälkeen työssäkäyvien tulojen kehityksestä, jos eläkkeellä ehtii olla pitkään.

Työeläkeindeksillä tarkistetaan paitsi yksityisten ja julkisten alojen maksussa olevat ansio- ja perhe-eläkkeet, myös sukupolvenvaihdoseläkkeet, luopumiseläkkeet, luopumiskorvaukset, kuntoutusrahan minimimäärä, sotilasvammalain mukaiset eläkkeet sekä virkamieslain mukainen toistuva korvaus. Lisäksi työeläkeindeksillä tarkistetaan tapaturmavakuutuslain, sotilastapaturmalain, potilasvahinkolain, liikennevakuutuslain ja ympäristövakuutuslain mukaiset etuudet, jotka ovat jo maksussa. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2018c.) Onkin huomionarvoista, että työeläkeindeksin muuttaminen tämän tutkielman keskiössä olevan kansalaisaloitteen esittämällä tavalla olisi oletettavasti vaikuttanut myös muihin etuuksiin kuin maksussa oleviin työeläkkeisiin.

Työeläkeindeksi on herättänyt paljon keskustelua myös ennen vuosia 2015–2017. Työeläkeindeksiä koskevaa keskustelua aiemmin tutkineet Arto Laesvuori ja kumppanit (2009) ovat kuvanneet työeläkeindeksistä käytyä keskustelua eläkepoliittisen kansalaiskeskustelun kestoaiheeksi. He toteavat, että indeksikeskustelua on käyty työeläkejärjestelmän syntyajoilta 1960-luvulta asti. Tuolloin käytössä oli aluksi

ansiotason muutosta 100-prosenttisesti noudattava ansiotasoindeksi. Ansiotasoindeksi muuttui vuonna 1977 niin kutsutuksi puoliväli-indeksiksi, jossa sekä hintatason muutoksen että palkkojen muutoksen osuus oli 50 prosenttia. Muutos tehtiin, koska ansiotasoindeksi nosti eläkkeitä nopeammin kuin palkkoja. (StVM 4/2017.) Suomessa eri aikoina käytössä olleet indeksit näkyvät kootusti alla olevasta taulukosta 2.

Työeläkeindeksikeskustelu vilkastui Laesvuoren ja kumppaneiden (2009) mukaan vuonna 1996, kun 65 vuotta täyttäneiden työeläkkeitä alettiin puoliväli-indeksin sijasta tarkistaa indeksillä, josta palkansaajien ansiotason muutos muodostaa 20 prosenttia ja hintatason muutos 80 prosenttia. Eläkkeiden indeksointi olikin yksi yleisimmistä aiheista eläkkeitä koskevassa lehti- ja erityisesti mielipidekirjoittelussa vuosina 1995, 2000 ja 2006 (Ahonen 2008, 22–23; 27–31). Alle 65-vuotiaiden eläkkeitä ja työuran aikaisia ansioita tarkistettiin vuodesta 1996 vuoteen 2004 asti yhä puoliväli-indeksillä. Vuodesta 2005 lähtien kaikki maksussa olevat työeläkkeet on tarkistettu työeläkeindeksillä, jossa ansiotason muutoksen vaikutus on 20 prosenttia ja hintatason muutoksen vaikutus 80 prosenttia (Laesvuori ym. 2009). Uusitalo (2012, 94) tuo esiin, että erityisesti eläkeläisjärjestöt ovat arvostelleet tällaista 20/80-työeläkeindeksiä.

**Taulukko 2. Työeläkeindeksin historia Suomessa 1960-luvulta nykypäivään.**

<b>Vuodet</b>	<b>Maksussa olevien työeläkkeiden tarkistukseen käytetty indeksi</b>
1962–1976	Ansiotasoindeksi (100)
1977–1995	Puoliväli-indeksi (50/50)
1996–2004	Alle 65-vuotiailla puoliväli-indeksi (50/50), 65 vuotta täyttäneillä työeläkeindeksi (20/80)
2005–	Työeläkeindeksi (20/80)

Lähde: Laesvuori ym. (2009)

Vuonna 1996 toteutetun indeksimuutoksen taustalla painoivat työeläkejärjestelmän taloudelliseen kestävyyteen liittyvät seikat (StVM 4/2017; Uusitalo 2009, 88). Vuosien 1995–2007 välillä tehtyjen eläkeuudistusten taustoja selvittänyt Matti Hannikainen (2012, 293–295) toteaa, että 65 vuotta täyttäneiden työeläkkeiden indeksoinnin muuttamisen taustalla oli pyrkimys vähentää tulevia eläkemenoja. Tämä on todettavissa myös tuolloisen Paavo Lipposen I hallituksen antamasta esityksestä (HE 118/1995, 10–11) yksityisalojen työeläkejärjestelmän uudistamista koskevaksi lainsäädännöksi, jonka

mukaan ”tehtyjen ansio- ja hintatason kehitysoletusten ja niihin pohjautuvien laskelmien mukaan, vuotuisista työeläkemenosta yhteensä noin puolet syntyy indeksiturvasta. Indeksissäätöt keventäisivät siten tehokkaasti maksujen korotuspainetta.”

Hannikaisen (2012, 293–295) mukaan 65 vuotta täyttäneiden siirtyminen taitettuun indeksiin vuonna 1996 oli kompromissi, jolla etenkin työntekijäjärjestöt torjuivat niille vielä epämieluisamman ratkaisun: työmarkkinajärjestöjen vuoden 1995 eläkeneuvotteluissa oli ollut esillä myös vaihtoehto, jossa työeläkkeitä olisi alettu tarkistaa kokonaan kuluttajahintaindeksillä. Yhtenä vaihtoehtona oli ollut myös niin kutsuttu sopeutusindeksi, joka olisi laskettu ansiotasosta. Yhdessä muiden eläkkeiden indeksointiin tehtyjen muutosten kanssa taitettuun indeksiin siirtymisen arvioitiin vähentävän eläkemenoja vuonna 1996 noin 700 miljoonalla markalla, mikä olisi tarkoittanut Suomen Pankin rahamuseon (2020) rahanarvolaskurilla vuoden 2020 euroiksi muutettuna noin 166:ta miljoonaa euroa.

Eläkkeiden indeksointi ei ole vain suomalainen ilmiö, sillä useissa maissa maksussa olevia eläkkeitä tarkistetaan erilaisilla indekseillä. Työeläkkeiden indeksiturvaa eri maissa tarkastellut Juha Knuuti (2009, 42–48) on todennut eläkkeiden indeksitarkistusten pohjautuvan useimmiten hinta- tai ansiotason muutoksiin, mutta erilaisilla painotuksilla ja muilla variaatioilla.

Suomen tapainen sekä hinta- että ansiotason muutokset huomioiva indeksi on käytössä esimerkiksi Sveitsissä kansanvakuutukseen kuuluvissa vanhuus-, perhe- ja työkyvyttömyyseläkkeissä, jotka tarkistetaan joka toinen vuosi palkka- ja kuluttajahintaindeksin keskiarvosta laskettavalla eläkeindeksillä. Näitä korotuksia on kuitenkin myös jätetty tekemättä. Työmarkkinaeläkkeet puolestaan tarkistetaan Sveitsissä hintatason muutoksiin pohjautuvalla indeksillä. (Eläketurvakeskus 2018e.) Virossa lakisääteiset eläkkeet puolestaan tarkistetaan indeksillä, jonka painosta 20 prosenttia koostuu kuluttajahintojen muutoksesta ja 80 prosenttia puolestaan sosiaalivakuutusmaksutulojen vuosittaisesta kasvusta. Jos indeksi on negatiivinen, eläkkeitä ei tarkisteta. (Eläketurvakeskus 2018f.) Ruotsissa työeläkkeitä taas tarkistetaan niin kutsutulla sopeutusindeksillä, joka saadaan vähentämällä tuloindeksin vuosimuutoksesta oletettu 1,6 prosentin reaali-palkkakehitys (Eläketurvakeskus 2019d). Suomen ja Ruotsin työeläkeindeksejä vertailleet Ismo Risku ja Mika Vidlund (2016, 45–47) tuovat esiin, että Ruotsin tapaiset eläkejärjestelmän taloudelliseen tilanteeseen

sidoksissa olevat indeksointitavat ovat yleistyneet maailmalla menneinä vuosina. Suomen Senioriliikkeen kansalaisaloitteessa esitetty vain ansiotason muutokseen perustuva tapa tarkistaa työeläkkeitä on Eläketurvakeskuksen (2016b) vaikutusarvion mukaan kansainvälisesti hyvin harvinainen.

Knuuti (2009, 42–48) toteaa yhtenä johtopäätöksensä, että yleisenä kansainvälisenä suuntauksena on ollut heikentää eläkkeiden indeksoimista. Tämä vaikuttaa Hannikaisen (2012, 293–295) tulkintojen ja Lipposen I hallituksen antaman esityksen (HE 118/1995, 10–11) perusteella olleen indeksoinnin suuntana myös Suomessa. Tältä pohjalta Suomen Senioriliikkeen kansalaisaloitteen voikin todeta uineen kansainvälisesti vertaillen vastavirtaan, kun se ajoi työeläkkeiden sitomista vain ansiotasoindeksiin (ks. esim. KAA 4/2016).

Työeläkeindeksiä koskevaa kirjoittelua tiedotusvälineissä vuosina 2005–2008 tarkastellut Sari Keski-Heikkilä (2009, 55–61) on todennut, että tiedotusvälineissä keskustelu työeläkeindekseistä on liittynyt eläkeläisten ostovoimaan, toimeentuloon ja eläkkeiden tasoon. Keskustelu on Keski-Heikkilän mukaan tiivistynyt työeläkeindeksin arvosteluun sekä toiveisiin palata takaisin puoliväli-indeksiin tai kohti sitä. Vuosina 2015–2017 käyty mediakeskustelu työeläkeindeksin muuttamista ajaneesta kansalaisaloitteesta asettuikin työeläkeindekseistä viime vuosikymmeninä käydyn keskustelun jatkoksi. Kansalaisaloitteessa vaadittiin työeläkeindeksin muuttamista siten, että ansiotason nousun paino indeksissä olisi jatkossa nykyisen 20 prosentin sijasta 100 prosenttia (KAA 4/2016). Kansalaisaloite vaati siis käytännössä paluuta ansiotasoindeksiin, joka oli Suomessa käytössä vuosina 1962–1976 (ks. taulukko 2).

## **2.5 Työeläkeindeksialoitteen vaiheet ja perustelut**

Tämän tutkielman keskiössä on työeläkeindeksin muuttamista esittänyttä kansalaisaloitetta koskeva suomalainen mediakeskustelu. Kansalaisaloitteita demokraattisen osallistumisen muotona tarkastelleet Theo Schiller ja Maija Setälä (2012, 1) ovat määritelleet kansalaisaloitteet toimenpiteiksi, joilla kansalaiset voivat yhteistoimin nostaa uusia asioita poliittiselle agendalle ja siten osallistua päätöksentekoprosessiin.



Nykyisen kaltainen kansalaisaloite on Suomessa vielä melko tuore vaikuttamisen keino, joten työeläkeindeksin muuttamista palkkatasoindeksiksi vaatineen kansalaisaloitteen kohdalla nähty vaikuttamistapa ei ole vielä kovinkaan kauan ollut mahdollinen. Suomessa kansalaisaloite on ollut käytössä maaliskuusta 2012 lähtien, mistä alkaen vähintään 50 000 äänioikeutetulla Suomen kansalaisella on ollut oikeus tehdä lakialoite eduskunnalle (Eduskunta 2019; Christensen ym. 2017; Kansalaisaloitelaki 12/2012).

Kansalaisaloitetta Suomessa tarkastelleet Henrik Serup Christensen ja kumppanit (2017, 411) toteavat, että Suomen tapainen ”epäsuoraksi” luonnehdittu kansalaisaloitemenettely on käytössä myös useissa muissa Euroopan maissa – esimerkiksi Itävallassa, Puolassa ja Alankomaissa. Tällaisella epäsuoralla kansalaisaloitteella he viittaavat aloitteisiin, jotka eivät johda kansanäänestykseen. Christensen ja kumppanit tuovat esiin, että kansalaisaloitteisiin kohdistuu erilaisia odotuksia ja että niiden tapaisia demokraattisia innovaatioita on esitetty ratkaisuksi läntisten demokratioiden haasteisiin. Aloitteiden on heidän mukaansa esimerkiksi odotettu lisäävän poliittista osallisuutta ja aktivoivan syrjäytettyjä tai passiivisia kansalaisia. Toisaalta Schiller ja Setälä (2012, 3) huomauttavat, että kansalaisaloitteiden kaltaiset uudet demokraattisen osallistumisen muodot näyttäisivät usein kohtaavan kritiikkiä. Niiden on heidän mukaansa esimerkiksi nähty tulevan kalliiksi, tekevän tilaa populistille ja väheksyvän edustuksellisen demokratian instituutioita.

Tämän tutkielman käsittelemä Suomen Senioriliikkeen kansalaisaloite onkin samalla osoitus siitä, että iäkkäiden etuja ajavan liikkeen asia voi nykyisin päästä eduskunnan asialistalle myös tätä reittiä. Kansalaisaloite työeläkeindeksin muuttamiseksi palkkatasoindeksiksi ilmestyi allekirjoitettavaksi kansalaisaloite.fi-verkkopalveluun syyskuussa 2015 (Oikeusministeriö 2018). Aloitteen laatijat olivat Suomen Senioriliikkeen edustajia (KAA 4/2016). Suomen Senioriliike kuvaa itseään puolueisiin sitoutumattomaksi järjestöksi, jonka päämääränä on ”ikääntyvien ja vanhusten hyvinvoinnin edistäminen ja kaikenpuolinen arvokkaan vanhuuden turvaaminen” (Suomen Senioriliike 2018). Yhdistys on merkitty yhdistysrekisteriin toukokuussa 2009 (Patentti- ja rekisterihallitus 2020).

Kansalaisaloite vaati muutosta työntekijän eläkelain (395/2006) 98 §:ään, joka linjaa indeksitarkistuksista seuraavasti:

”Maksussa oleva eläke tarkistetaan vuosittain tammikuun alusta lukien indeksillä (*työeläkeindeksi*), jota laskettaessa palkkatason muutoksen painokerroin on 0,2 ja hintatason muutoksen painokerroin 0,8.”

Kansalaisaloitteen perustelut on jaettu kuuteen osaan. Ensimmäinen perustelu on se, että työeläkkeen indeksoinnin tehtävänä on aloitteen mukaan säilyttää työeläkkeen ostovoima suhteessa työuran aikaiseen tulotasoon ja että nykyinen työeläkeindeksi ei pysty tähän kovinkaan hyvin. Toinen perustelu liittyy osittain samaan kuin ensimmäinenkin. Sen mukaan nykyinen työeläkeindeksi ei pysty säilyttämään työeläkkeen ostovoimaa elintason noustessa, minkä seurauksena eläkkeensaajien tulot ovat jääneet jälkeen ansiotulojen kehityksestä. Kolmannen perustelun mukaan työeläkeindeksitarkistusten seurauksena keskimääräinen eläke laskee ikäryhmä kerrallaan, minkä myötä eläkeläiset köyhtyisivät vanhetessaan. Neljännessä perustelussa viitataan tästä köyhtymisestä ja asumis- sekä toimeentulotuen hakemisen tarpeesta johtuvaan itsetunnon menettämiseen. Viidennessä perustelussa vedotaan siihen, että työeläkeindeksin muuttaminen palkkatasoindeksiksi lisäisi eläkeläisten ostovoimaa, mikä heijastuisi myönteisesti kansantalouteen: palvelut ja kotimarkkinat piristyisivät, asumis- ja toimeentulotukimenot puolestaan pienenisivät. Kuudennessa perustelussa todetaan, että indeksimuutoksen kustannukset lisäisivät eläkemenoja noin 312 miljoonalla eurolla vuodessa, mikä voitaisiin maksaa eläkerahastojen sijoitustuotoista. (KAA 4/2016.) Aloitteen perustelut olivat varsin taajaan esillä työeläkeindeksialoitetta koskevassa mediakeskustelussa (ks. esim. Länsi-Savo 2016a; Länsi-Suomi 2016; Yle 2016a). Niihin syvennyttään tarkemmin tutkielman alaluvussa 4.3.1.

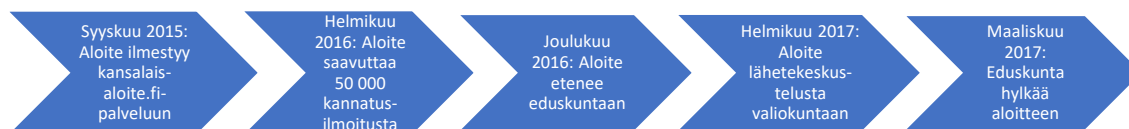
Suomen Senioriliikkeen kansalaisaloite saavutti eduskuntakäsittelyn edellyttämät 50 000 kannatusilmoitusta alle puolessa vuodessa, ja aloite eteni eduskuntaan lopulta joulukuussa 2016 kerättyään 84 820 vahvistettua kannatusilmoitusta (Oikeusministeriö 2018). Aloite oli toukokuussa<sup>2</sup> 2020 yhä seitsemänneksi eniten kannatusta kerännyt kansalaisaloite, kun aloitteita oli alkamassa, käynnissä, päättynyt tai toimitettu eduskuntaan kaiken kaikkiaan 1 122 kappaletta (Oikeusministeriö 2020).

---

<sup>2</sup> Alkamassa olevien, käynnissä olevien, päättäneiden ja eduskuntaan toimitettujen kansalaisaloitteiden määrä 4.5.2020.

Indeksialoite eteni sosiaali- ja terveysvaliokunnan käsittelyyn helmikuussa 2017. Valiokunta esitti aloitetta koskevassa mietinnössään aloitteen hylkäämistä. Valiokunta katsoi mietinnön perusteluissa, että aloitteen esittämä indeksimuutos vaikuttaisi eläkerahastojen purkamisen ja eläkemaksujen nostamisen kautta kielteisesti julkiseen talouteen, eläkejärjestelmän taloudelliseen kestävyyteen ja eläkejärjestelmää kohtaan tunnettuun luottamukseen. Valiokunta yhtyi kansalaisaloitteen perusteluissa ilmaistuun huoleen kaikkein pienituloisimpien eläkeläisten tilanteesta, mutta katsoi kansaneläkkeen ja takuueläkkeen nostamisen indeksimuutosta tehokkaammaksi keinoksi parantaa heidän asemaansa. (StVM 4/2017.) Eduskunta hylkäsi indeksialoitteen maaliskuussa 2017 (Eduskunta 2018; PTK 27/2017). Työeläkeindeksialoitteen vaiheet on esitetty tiivistettynä kuviossa 3. Nämä vaiheet heijastuvat myös kansalaisaloitetta koskevaan verkkouutisointiin, kuten tutkielman luvussa 4 myöhemmin huomataan.

**Kuvio 3. Työeläkeindeksialoitteen vaiheet vuosina 2015–2017.**



Lähteet: Oikeusministeriö 2018; Eduskunta 2018

Miksi kansalaisaloite kaatui eduskunnassa siitä huolimatta, että se keräsi yli 84 000 vahvistettua kannatusilmoitusta? Yhden tulkinnan aloitteen eduskuntakäsittelystä on esittänyt vasemmistoliiton kansanedustaja Anna Kontula (2018, 87–89). Hän katsoo kansalaisaloitteen ajaman muutoksen olleen niin raju, että sosiaali- ja terveysvaliokunta saattoi selvästi torjua sen. Jos kansalaisaloitteen tekijät olisivat palkkaindeksin sijasta esittäneet paluuta puoliväli-indeksiin, kysymys olisi Kontulan mukaan ollut poliittisesti mutkikkaampi. Eduskunnassa on Kontulan mukaan yhä kansanedustajia, jotka kokevat 1990-luvulla antamansa lupauksen takia painetta äänestää puoliväli-indeksin puolesta. Tuo lupaus koski Kontulan (2018, 88) mukaan sitä, että siirtymän puoliväli-indeksistä nykyiseen työeläkeindeksiin olisi pitänyt olla väliaikainen:

”Annetun lupauksen ja vallitsevan talouspoliittisen ilmapiirin välinen ristiriita on ratkaistu hiljaisella sopimuksella, jonka mukaan kukaan ei nosta asiaa pöydälle. Siksi kansalaisaloite oli kiusallinen ja monet edustajat helpottuneita, kun kukaan ei asettanut sitä tukemaan.”

On kuitenkin syytä huomauttaa, että Kontulan (2018, 88) esittämä näkemys työeläkeindeksiin siirtymisen väliaikaisuudesta on kiistanalainen. Työeläkevakuuttajien etujärjestö Tela (2019) tuo esiin, että työeläkeindeksiä koskevassa julkisessa keskustelussa vedotaan joskus näkemykseen, jonka mukaan vuonna 1996 käyttöön otettu työeläkeindeksi olisi tarkoitettu väliaikaiseksi. Ajatusta työeläkeindeksin väliaikaisuudesta ei Telan mukaan kuitenkaan löydy työeläkejärjestelmän uudistamista koskevasta hallituksen esityksestä (HE 118/1995). Myös työeläketurvan historiaa tutkinut valtiotieteiden tohtori Matti Hannikainen (2012, 293) on todennut, että indeksimuutoksen oli määrä olla pysyvä.

### **3 TEORIA, TUTKIMUSMENETELMÄ JA AINEISTO**

Tämä tutkielma on viime kädessä kiinnostunut poliittisesta puheesta ja kielestä. Kielellä onkin merkittävä rooli politiikassa. Poliittisen puheen muutosta tarkastelleet Paul-Erik Korvela ja Johanna Vuorelma (2017, 20–21) ovat todenneet, että politiikka on ennen muuta kielellistä toimintaa ja että politiikan ytimessä on kamppailu siitä, kenen sanoilla todellisuutta määritellään. Myös symbolien merkitystä modernissa politiikassa tutkinut Kyösti Pekonen (1991, 46) on esittänyt, että poliittisessa puheessa on kyse tilanteen ja todellisuuden määrittelystä joko tietoisesti tai tiedostamatta.

Työeläkeindeksialoitetta koskeva keskustelu on luonteeltaan poliittista, minkä lisäksi media luo tälle keskustelulle vielä omanlaisensa puitteet. Mediaa on kuvattu yhdeksi valtaa käyttäväksi instituutioksi yhteiskunnassa siinä missä eduskuntaa, oikeuslaitosta ja viranomaisiakin (ks. esim. Seppänen & Väliaverron 2012, 170). Median vallan on nähty tarkoittavan esimerkiksi median kykyä nostaa esiin haluamiaan aiheita haluamallaan tavalla (mt. 170), joskin näiden asialistan asettajan ja portinvartijan roolien vahvuutta on sittemmin myös kyseenalaistettu (ks. esim. mt. 184–186; Noppari & Niemi 2017, 191–192; 207–210.). Tämän tutkielman kannalta kiinnostava median valtaa kyseenalaistava aiempi tutkimushavainto on, että useiden suurten suomalaisten valtamedioiden uutistuotannosta yli kolmasosan on havaittu perustuvan ainakin joiltakin osin toimitusten ulkopuolisten tahojen tuottamaan materiaaliin ja että ilmiön on havaittu korostuvan etenkin verkossa (Juntunen 2011, 20–26; 54). Tutkielman kannalta olennaista on hahmottaa se, että jo itsessään poliittinen keskustelu työeläkeindeksialoitteesta on siis tullut suodatetuksi valtaansa eri tavoin käyttäneen median sihdin lävitse ennen kuin se on päätynyt verkkouutisena lukijalleen.

#### **3.1 Julkisen oikeuttamisen analyysi mediassa käydyn indeksialoittekeskustelun tarkastelun välineenä**

Tutkielman varsinaisena tutkimusmenetelmänä käytetään julkisen oikeuttamisen analyysia. Julkisen oikeuttamisen analyysimenetelmää kehittäneet Eeva Luhtakallio ja Tuomas Ylä-Anttila (2011, 34) tiivistävät menetelmän luonteen seuraavasti:

”Se tutkii julkisessa keskustelussa esitettyjen vaateiden moraalisia oikeutuksia, niiden yhdistelmiä ja tapoja kiistää sekä tuomiota kiistakumppaneiden oikeutuksia.”

Analyysimenetelmän taustalla on Ylä-Anttilan (2010, 153–155) mukaan ajatus, että yhteiskunnallisten liikkeiden toiminta on etenkin julkiseen keskusteluun osallistumista, minkä takia niiden toimintaa on perusteltua tutkia julkisen keskustelun kautta. Myös aktivistien ja kansanedustajien kokemuksia politiikan julkisuudesta tarkastelleet Esa Reunanen ja Auli Harju (2012, 116) toteavat, että aktivistit pyrkivät tuomaan journalismin kautta esiin tärkeinä pitämiään asioita ja vaikuttamaan niistä tehtäviin tulkintoihin. Myös tässä tutkielmassa tarkastellaan yhteiskunnallisten liikkeiden – etenkin kansalaisaloitteen laatineen Suomen Senioriliikkeen – toimintaa osana tietynlaista julkista keskustelua.

Luhtakallio ja Ylä-Anttila (2011, 38) tuovat esiin, että heidän artikkelissaan tutkitut sanomalehdissä käydyt kiistat ovat kiistojen representaatioita: ne siis paitsi kertovat kohteestaan, myös luovat ja muuttavat sitä. Näin on myös työeläkeindeksin muuttamisesta käydyn mediakeskustelun kohdalla, jota julkisen oikeuttamisen analyysin avulla tarkastellaan tässä tutkielmassa. Julkisen oikeuttamisen analyysi voidaan katsoa teorialähtöisen sisällönanalyysin muodoksi, sillä tutkimusaineiston luokittelu perustuu aiempaan teoriaan tai käsitejärjestelmään (Tuomi & Sarajärvi 2009, 113). Laadullisen puolen lisäksi julkisen oikeuttamisen analyysiin kuuluu myös aineiston määrällistä koodaamista (Ylä-Anttila 2010, 148–155).

Julkisen oikeuttamisen analyysi rakentuu kahdesta osasta: ranskalaisten sosiologien Luc Boltanskin ja Laurent Thévenot’n (2006) oikeuttamisteoriasta sekä poliittisten vaateiden analyysiksi kutsutusta tutkimusmenetelmästä. Poliittisten vaateiden analyysi tarjoaa julkisen oikeuttamisen analyysille käsitteistöä ja koodausperiaatteita. Oikeuttamisteoria puolestaan tarjoaa ne silmälasit, joiden läpi julkisen piirissä käytyjen kiistojen yhteydessä esitettyjä moraalisia argumentteja voidaan jäsentää yli poliittisten ja kulttuurirajojen. (Luhtakallio & Ylä-Anttila 2011, 35; Ylä-Anttila 2010, 148–155.) Näihin molempiin julkisen oikeuttamisen analyysin rakennusosiin pureudutaan seuraavaksi.

### **3.1.1 Oikeuttamisteoria – vetoamista erilaisiin yhteisiin hyviin**

Boltanskin ja Thévenot’n (2006, 25–29) oikeuttamisteoriaa voi yksinkertaistaen kuvailla kehikoksi, jonka avulla on mahdollista tarkastella epäsovun ilmaisemista ja sopimista. He osoittavat teorian avulla keinoja, joiden avulla ihmiset pyrkivät ratkomaan konflikteja ja luomaan sopua väkivallattomasti. Boltanski ja Thévenot pyrkivät lähestymistavallaan

tekemään eroa yhteiskuntatieteiden kollektiiveja tai yksilöä painottaviin perinteisiin. He purkavat oikeuttamisteoriallaan tätä dikotomista jaottelua katsoessaan, että ihmisten on pystyttävä sopua hieroessaan yhtäältä huomioimaan yksilö erityisine piirteineen ja toisaalta vetoamaan johonkin yleisempään, yhteisesti jaettuun periaatteeseen – siis yhteiseen hyvään. (Ylä-Anttila 2010, 148–149; Boltanski & Thévenot 2006, 25–29.) Yhteiseen hyvään vetoamalla voidaan toisaalta paitsi palauttaa sosiaalista järjestystä, myös häivyttää vaikutelmaa oman edun tavoittelusta (Koskinen 2012, 309). Työeläkeindeksin muuttamista vaativasta kansalaisaloitteesta käydyn mediakeskustelun tarkastelun kannalta onkin kiinnostavaa, miten aloitteen laatinut Suomen Senioriliike pukee indeksimuutoksen tarvetta yhteisen hyvän kielelle ja miten keskustelun muut toimijat siihen suhtautuvat.

Oikeuttamisteoriaa vakuutusmainonnan tarkastelussa hyödyntänyt Jyri Liukko (2013, 22–23) toteaa, että tällaisten yhteisten hyvien mukaisia ja julkisissa kamppailuissa hyväksyttävänä pidettyjä oikeuttamisen tapoja on Boltanskin ja Thévenot’n mukaan rajallinen määrä. Boltanski ja Thévenot (2006) hyödyntävät poliittisen filosofian teoksia kuvatessaan erilaisista yleisistä hyvistä juontuvia ja hyväksyttäviä oikeuttamisen tapoja, mutta tuovat niitä esiin myös tarkastelemalla uudempia liikealalla toimimista koskevia oppaita. Boltanski ja Thévenot hahmottelevat kuusi erilaista ”valtapiiriä” tai oikeuttamisen ”maailmaa”. Näitä ”valtapiirejä” tai ”maailmoja” ovat kansalaisuus, teollisuus, markkinat, koti, maine ja inspiraatio. (mt. 65–67; 83–123; 148–158.)

Kansalaisuuden maailmassa arvokasta ovat kollektiivit, solidaarisuus ja yleinen tahto. Arvostettavia asioita ovat myös yhteisesti hyväksytyt sopimukset, kuten esimerkiksi lait ja oikeudet.<sup>3</sup> (Luhtakallio & Ylä-Anttila 2011, 37; Boltanski & Thévenot 2006, 185–193.) Aiemmassa tutkimuksessa kansalaisuuden maailman piiriin kuuluviksi oikeuttamisen tavoiksi on tulkittu vetoaminen sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen esimerkiksi viittaamalla argumentaatioissa köyhyyteen tai rikkaiden ahneuteen (Tuukka Ylä-Anttila 2014, 197–198) sekä vaatimukset oikeuksien toteutumisesta ja lakien noudattamisesta (Luhtakallio & Ylä-Anttila 2011, 43).

Kodin oikeuttamismaailmassa arvokasta taas ovat perinteet, tavat, hierarkiat ja se, mitä pidetään vakiintuneissa hierarkioissa jotakin toista arvokkaampana<sup>4</sup> (Luhtakallio & Ylä-Anttila 2011, 36; Boltanski & Thévenot 2006, 164–178). Kodin maailmasta on aiemmin

---

<sup>3</sup> Boltanski ja Thévenot (2006, 14) ovat paikantaneet kansalaisuuden maailmaa Jean-Jaques Rousseau’n (1994/1762) teokseen *The Social Contract* (ks. myös Luhtakallio & Ylä-Anttila 2011, 37).

<sup>4</sup> Boltanski ja Thévenot (2006, 14) löytävät kodin maailman juuria Jaques Bénigne Bossuet’n (1990/1709) teoksesta *Politics Drawn from the Very Words of Holy Scripture*. (ks. myös Luhtakallio & Ylä-Anttila 2011, 36).

katsottu olevan kyse esimerkiksi silloin, kun toimija on oikeuttanut kantaansa vetoamalla kansakunnan yhtenäisyyteen (Tuukka Ylä-Anttila 2014, 198) tai vastuullisen perheenisän velvollisuuteen ottaa henkivakuutus turvatakseen perhettään (Liukko 2013, 176).

Markkinoiden maailmassa arvokkaat asiat puolestaan pohjautuvat esimerkiksi kilpailuun, rahaan, hintaan, yksilöiden haluihin, kysyntään ja tarjontaan. Markkinoiden maailmassa arvostettavia ovat asiat, jotka tuottavat rahaa: asiat, joilla on kysyntää markkinoilla tai jotka lisäävät kelpoisuutta markkinoilla.<sup>5</sup> (Luhtakallio & Ylä-Anttila 2011, 37; Boltanski & Thévenot 2006, 193–203.) Markkinoiden maailman oikeuttamisesta on katsottu olevan aiemmissa tutkimuksissa kyse silloin, kun toimija on vedonnut kilpailukykyyn markkinoilla (Luhtakallio & Ylä-Anttila 2011, 42) tai kun toimija oikeuttaa tuloerojen kasvattamista sillä, että yksilöitä pitää kannustaa etenemään uralla ja että näistä ponnisteluista pitää palkita (Tuukka Ylä-Anttila 2014, 198).

Maineen maailman oikeutuksista on kyse, kun jotakin oikeutetaan vetoamalla tunnetun, vaikutusvaltaisen tai muuten arvostetun tahon mielipiteeseen. Maineen maailmassa tärkeää on erottua muista ja herättää huomiota.<sup>6</sup> (Tuukka Ylä-Anttila 2014, 195–196; Luhtakallio & Ylä-Anttila 2011, 37; Boltanski & Thévenot 2006, 178–185.) Tällaisesta oikeutuksesta voisi siis olla kyse vaikkapa silloin, kun jotakin perustellaan kuuluisan henkilön mielipiteellä (Luhtakallio & Ylä-Anttila 2011, 36).

Teollisuuden maailmasta käsin arvostettavia asioita ovat asiantuntemus, järjestelmät ja prosessit, jotka johtavat tehokkuuteen, vastaavat hyödyllisesti tarpeisiin ja varmistavat normaalina pidetyn toiminnan. Tehokkuus onkin teollisuuden maailman yhteinen hyvä. Järjestelmien tai prosessien tehokkuus voidaan osoittaa esimerkiksi laskelmin ja syy-seuraussuhteen kautta. Teollisuuden maailmassa tärkeää on tulevan ennakointi.<sup>7</sup> (Tuukka Ylä-Anttila 2014, 195; Boltanski & Thévenot 2006, 203–211.) Aiemmassa tutkimuksessa teollisuuden maailmasta on katsottu olevan kyse esimerkiksi silloin, kun toimija on vedonnut väestötilastoennusteisiin tai laskelmiin (Luhtakallio & Ylä-Anttila 2011, 43–44) tai maahanmuuton taloudellisiin vaikutuksiin (Tuukka Ylä-Anttila 2014, 203).

Inspiraation maailman oikeutukset puolestaan perustuvat luovuuden ja inspiraation sekä näiden herättämien asioiden tai niitä ilmaisevien henkilöiden arvostamiseen. Inspiraation maailmassa arvostettavia ovat sellaiset asiat, joita ei voi hallita eikä mitata. Tällaisia

---

<sup>5</sup> Boltanski ja Thévenot (2006, 14) ovat jäljittäneet markkinoiden maailman juuria Adam Smithin (1991/1776) teokseen *The Wealth of Nations* (ks. myös Luhtakallio & Ylä-Anttila 2011, 37).

<sup>6</sup> Boltanski ja Thévenot (2006, 14) paikantavat maineen maailmaa Thomas Hobbesin (1997/1651) *Leviathan*-teokseen (ks. myös Luhtakallio & Ylä-Anttila 2011, 37).

<sup>7</sup> Teollisuuden maailman Boltanski ja Thévenot (2006, 14) ovat nähneet ilmenevän Claude-Henri Saint-Simonin (1819) teoksessa *Du système industriel*. (ks. myös Luhtakallio & Ylä-Anttila 2011, 37).



asioita ovat esimerkiksi intohimoinen omistautuminen taiteelle, tieteelle, yhteiskunnalle tai uskonnonle. Inspiraation maailmassa arvostettavia ihmisiä ovat sellaiset, jotka ovat omistautuneet asialleen, kuten vaikkapa luonnon suojelemiselle.<sup>8</sup> (Liukko 2013, 23; Luhtakallio & Ylä-Anttila 2011, 36; Boltanski & Thévenot 2006, 159–164.) Inspiraation maailman oikeutuksesta voisi siis olla kyse vaikkapa silloin, kun jotakin asiaa perustellaan sen herättämällä innoituksella (Tuukka Ylä-Anttila 2014, 196).

Oikeuttamismaailmojen joukkoon myöhemmin nousseessa ekologian maailmassa tärkeintä on luonto ja sen monimuotoisuus. Arvostettavimpia ihmisiä taas ovat he, jotka ovat elävät luontoa kunnioittaen. Ekologian maailman oikeuttamistapa voisi olla vetoaminen esimerkiksi siihen, että lähipäiväkodin sulkemisen tapainen toimi pidentää kuljetusmatkoja hoitoon ja johtaa siten hiilidioksidipäästöjen lisääntymiseen. (Liukko 2013, 23; Luhtakallio & Ylä-Anttila 2011, 36–37.)

Edellä mainittujen seitsemän oikeuttamismaailman joukkoon on myöhemmin ehdotettu lisättäväksi myös niin kutsuttu projektien maailma, jossa keskeistä on verkostoituminen (Liukko 2013, 259). Vakiintumattomuutensa takia verkostoitumista ei kuitenkaan pidetä tässä tutkielmassa erikseen tarkasteltavana kahdeksantena oikeuttamisen maailmana.

Edellä luetellut oikeuttamisen maailmat eivät vielä paljasta oikeuttamisteoriassa piilevien mahdollisuuksien koko kirjoa. Oikeutukset voivat nimittäin esiintyä myös erilaisina oikeuttamismaailmojen yhdistelminä. Ylä-Anttila (2010, 187–188; 263) kutsuu Boltanskin ja Thévenot’n (2006, 215–335) paikantamia oikeuttamisyhdistelmiä kompromisseiksi ja tuomitsemisiksi. Kompromisseista on Ylä-Anttilan (2010, 187–188) mukaan kyse silloin, kun kahden yhteen sopimattoman maailman standardit liitetään toisiinsa ja tuomitsemisista taas silloin, kun yhden oikeuttamismaailman standardit haastetaan toisesta oikeuttamismaailmasta käsin.

Julkisen oikeuttamisen analyysillä aineistosta voidaan siis saada esiin varsin erilaisia asioita. Analyysitapa mahdollistaa esimerkiksi sen tutkimisen, mitkä oikeuttamistavat ovat yleisimpiä keskustelun eri vaiheissa tai eri osapuolilla sekä sen tutkimisen, millaisessa valossa oikeuttamistavat vaateissa esiintyivät. Riippuukin tutkimuksen aineistosta ja tutkimuskysymyksistä, millaisia asioita julkisen oikeuttamisen analyysissä painotetaan. (Luhtakallio & Ylä-Anttila 2011, 39–45.) Tässä tutkielmassa ollaan kiinnostuneita siitä, mitä eri toimijoita työeläkeindeksin muuttamista koskevasta

---

<sup>8</sup> Inspiraation maailmaa Boltanski ja Thévenot (2006, 14) ovat löytäneet Augustinen (1984) teoksesta *Concerning the City of God against the Pagans* (ks. myös Luhtakallio & Ylä-Anttila 2011, 36).

kansalaisaloitteesta käydystä mediakeskustelusta voidaan erottaa ja siitä, miten toimijat oikeuttavat vaateitaan eli julkisen piirissä tekemiään tekoja.

Ennen vaateen ja poliittisten vaateiden analyysin esittelemistä on paikallaan todeta, että Boltanskin ja Thévenot'n (2006) oikeuttamisteoria ei pyri arvioimaan mediakeskustelussa esitettyjen vaateiden todenperäisyyttä, eli tämän tutkielman tapauksessa esimerkiksi sitä, pitävätkö työeläkeindeksialoitetta koskevassa mediakeskustelussa esitetyt argumentit paikkansa vai eivät. Työeläkeindeksialoitteessa mainittujen perusteluiden oikeellisuutta on sittemmin tutkinut ainakin ekonomisti Mauri Kotamäki (2018). Oikeuttamisteorian ja tämän tutkielman tarkoituksena on argumenttien todenperäisyyden sijaan kiinnittää huomiota nimenomaan siihen, mihin oikeuttamistapoihin indeksialoittekeskusteluun osallistuva toimija tukeutuu.

### **3.1.2 Poliittisten vaateiden analyysi tarjoaa työkaluja**

Edellä esitellyn oikeuttamisteorian lisäksi julkisen oikeuttamisen analyysi pohjautuu toiseen tutkimusmenetelmään, jota kutsutaan poliittisten vaateiden analyysiksi (Luhtakallio & Ylä-Anttila 2011, 35; Ylä-Anttila 2010, 153).

Poliittisten vaateiden analyysi on Tuomas Ylä-Anttilan (2010, 153–155; 258) mukaan kiinnostunut siitä, miten julkisessa keskustelussa esitetyt argumentit on kehystetty eli yksinkertaistaen siitä, millä tavoin eri toimijat yrittävät määritellä jotakin tilannetta, tapahtumaa tai asiaa saadakseen näkökulmansa esiin ja hyväksytyiksi julkisuudessa (Seppänen & Väliverronen 2012, 97–100).

Ylä-Anttila (2010, 153–155; 258–260) toteaa, että julkisen oikeuttamisen analyysi ei kiistä tätä poliittisten vaateiden analyysiin kuuluvaa toimijoiden toiminnan tarkoituksellisuutta. Julkisen oikeuttamisen analyysi näkee kuitenkin toiminnan hieman toisin: julkisen oikeuttamisen analyysin näkökulmasta toimijat voivat kyllä kehystää argumentteja tarkoituksellisesti tietyllä tavalla, mutta samalla toimijat tukeutuvat usein tietoisesti tai tiedostamattaan tiettyihin yleisesti hyväksyttyihin oikeuttamisen tapoihin. Julkisen oikeuttamisen analyysi katsoo siis, että julkinen argumentointi on strategisen toiminnan ohella ennen muuta tiettyjen kulttuuristen tapojen ohjaamaa. Lisäksi julkisen oikeuttamisen analyysillä pyritään nostamaan aineistosta esiin moraalisia argumentteja, kun taas poliittisten vaateiden analyysin esiin tuomat kehykset voivat olla paitsi moraalisia, myös neutraaleja. (mt., 153–155; 258–260.)

Julkisen oikeuttamisen analyysi hyödyntää poliittisten vaateiden analyysin koodaustapoja ja käsitteistöä (Luhtakallio & Ylä-Anttila 2011, 35). Poliittisten vaateiden analyysia ovat käyttäneet esimerkiksi Paul Statham ja Ruud Koopmans (1999), jotka tutkivat vähemmistöihin ja muukalaisvihaan liittyneitä vaateita ja niiden esittäjiä sekä brittiläisessä että saksalaisessa sanomalehdessä. Tämän tutkielman kannalta keskeinen poliittisten vaateiden analyysin tarjoama käsite on vaade. Statham ja Koopmansin (1999, 8) tarkastelussa vaade saattoi olla esimerkiksi väkivaltainen teko, mielenosoitus, julkinen lausunto tai jokin muu puheteko.

Luhtakallio ja Ylä-Anttila (2011, 39) määrittelevät vaateen tätä ajatusta seuraten julkisen piirissä tehdyksi teoksi, jonka tavoitteena on vaikuttaa julkiseen keskusteluun. Vaade voi olla esimerkiksi puhe, pää- tai yleisönosastokirjoitus, raportti, toimittajalle annettu lausunto tai mielenosoitus. Luhtakallio ja Ylä-Anttila huomauttavat, että lehdessä julkaistava artikkeli sisältää usein monien toimijoiden esittämiä vaateita. Työeläkeindeksin muuttamista vaativaa kansalaisaloitetta koskevat verkkouutiset voivat siten sisältää niin eläkeläisten kuin vaikkapa tutkijoidenkin esittämiä vaateita. Aloitetta käsittelevät pääkirjoitukset, kommentit sekä blogi- tai yleisönosastokirjoitukset taas ovat sellaisinaan tulkittavissa vaateiksi. Tällä näkemyksellä on seurauksensa myös tutkimusaineiston valinnalle, josta kerrotaan tuonnempana alaluvussa 3.2.

Tämän tutkielman aineiston varsinaisena analyysiyksikkönä on siis alun perin Statham ja Koopmansin (1999) poliittisten vaateiden analyysiin perustuen vaade, eli Luhtakalliota ja Ylä-Anttilaa (2011, 39) mukaillen julkinen teko, jolla pyritään vaikuttamaan julkiseen keskusteluun. Aineiston koodaamisen ja analyysin kannalta olennaista on tuoda esiin se, että yksi vaade voi sisältää useita oikeutustapoja ja se, että aina vaateissa ei välttämättä ole lainkaan oikeutuksia (Ylä-Anttila 2010, 158; 179).

### **3.2 Tutkimusaineiston esittely**

Tämän tutkielman varsinainen tutkimusaineisto koostuu Eläketurvakeskuksen (ETK) vuosien 2015–2017 sähköisistä mediakatsauksista poimituista, työeläkeindeksialoitetta käsittelevistä jutuista, jotka joukkoviestimet ovat julkaisseet verkossa ja jotka eivät lähtökohtaisesti ole mielipiteellisiä. ETK:n koko alkuperäinen media-aineisto puolestaan koostuu pääosin painetuissa lehdissä ja verkkolehdistä sekä blogeissa julkaistuista teksteistä sekä ETK:n omista tiedotteista, uutisista ja bloggauksista. Aineisto sisältää pääasiassa suomenkielisiä tekstejä, mutta joukossa on lisäksi ruotsin- ja englanninkielisiä

tekstejä. ETK:n mediakatsauksen keruu ja muoto muuttuivat vuosina 2015–2017. Tästä syystä osa vuoden 2015 aineistosta koostuu pelkästään paperilehdissä julkaistuista kirjoituksista. Osa aineistosta on kerätty vain käsin, mutta sittemmin katsauksen teko on muutettu osin sähköiseksi. (K. Lindstedtin henkilökohtainen tiedonanto 28.2.2018.)

Nykyisin katsauksen sähköisessä osiossa tietyt hakutoiminnot perkaavat verkkolehdistä ja verkkosivuilta löytyviä uutisia sekä tiedotteita. Noin 130 hakusanan joukossa on esimerkiksi erilaisia eläke-alkuisia yhdyssanoja katkaistuna (esim. eläkejärjestelm\*, eläkekarttum\*, eläkekas\*, eläkekat\*, työeläk\*) sekä kahden sanan fraaseja (esim. "eläk\* raho\*", "eläk\* raha\*", "eläk\* suur\*"), joilla haku löytää tiettyjä sanoja uutisista. Hakusanoja on käännetty suoraan ruotsiksi. (K. Lindstedtin henkilökohtainen tiedonanto 28.2.2018.) Hakutoiminto sisältää myös indeksiin liittyviä hakusanoja, joilla se poimii lehdistä esimerkiksi maininnat taitetusta indeksistä tai työeläkeindeksistä.

Vaikka hakutoiminto etsii hakusanoilla tiettyjä osumia isosta määrästä sivuja, tulee lopulliseen mediakatsaukseen – eli siihen aineistoon, josta tämän tutkielman varsinainen aineisto on poimittu – vain melko pieni osa kaikista osumista. Lopulliseen mediakatsaukseen päätyvän aineiston valitsee käsin noin viidestä henkilöstä koostuva ja vaihtuva joukko ETK:n viestinnässä työskenteleviä henkilöitä. Henkilöiden vaihtuvuus voi tuoda alkuperäiseen aineistoon jonkin verran vaihtelua. Mediakatsaukseen valikoitumisen perusteena on tekstien yleinen mielenkiinto sekä Eläketurvakeskukselle että sen läheisille sidosryhmäkumppaneille. (K. Lindstedtin henkilökohtainen tiedonanto 28.2.2018.) On siis mahdollista, että jokin tämän tutkielman kannalta olennainen työeläkeindeksialoitetta koskeva teksti on jäänyt katsauksista pois ja että aineistossa korostuvat katsauksen keruukriteereiden takia jotkin tämän tutkielman näkökulmasta vähemmän tärkeät aiheet.

ETK:n media-aineiston hyvänä puolena on sen hakutoimintojen ja valikoinnin kohteena olevien joukkoviestinten ja verkkolähteiden runsaus. Tutkielman aineiston hakeminen vastaavalta laajuudelta olisi ollut tämän tutkielman mittaan nähden liian suuri urakka, joten aineistoa olisi pitänyt etukäteen päättää hakea vain tietyistä joukkotiedotusvälineistä. Lähteiden runsauden takia tutkielman voi myös aineistonsa puolesta nähdä täydentävän tutkielman tekohetkellä vielä julkaisematonta Kathrin Komp-Leukkusen ja Visa Rantasen (2019) työeläkeindeksialoitettutkimusta, jonka lehtiartikkelit olivat peräisin Helsingin Sanomista, Ilta-Sanomista, Iltalehdestä ja Kauppalehdestä. On

toki mahdollista, että joitakin yksittäisiä tämän tutkielman kannalta relevantteja juttuja on jäänyt puuttumaan aineistosta. ETK:n mediakatsauksista poimitun aineiston katsotaan kuitenkin pystyvän runsautensa takia antamaan tutkielman laajuuteen ja käytettävään analyysimenetelmään nähden riittävän kuvan työeläkeindeksialoitetta koskevan mediakeskustelun toimijoista ja toimijoiden käyttämisestä oikeutuksista. Nämä ovat siis ne reunaehdot, jotka ovat tuottaneet sen alkuperäisen ETK:n media-aineiston, josta puolestaan on vielä erikseen poimittu tämän tutkielman varsinainen aineisto.

Koska alkuperäistä media-aineistoa vuosilta 2015–2017 oli tämän tutkielman laajuuteen nähden varsin paljon, aineistoa oli rajattava. Ensimmäiseksi aineistosta rajattiin pois printtimuotoiset mediakatsaukset sekä maaliskuusta 2017 alkaen katsausarkistoon ilmestyneet sähköiset printtilehtikatsaukset. Näin siksi, että pelkästään sähköistä media-aineistoa työeläkeindeksin muuttamista vaativan kansalaisaloitteen aloitteen päiväyksen ja toisen eduskuntakäsittelyn väliseltä ajalta 24.9.2015–22.3.2017 oli runsaasti. Maaliskuun 2017 sähköisen printtilehtikatsauksen jättäminen pois aineistosta puolestaan oli johdonmukaista jatkoa sille, että printtilehtikatsaukset eivät sisälly aineistoon myöskään sitä edeltävältä ajalta.

Sähköisiä mediakatsauksia aikaväliltä aloitteen päiväyksen ja toisen eduskuntakäsittelyn väliseltä ajalta 24.9.2015–22.3.2017 oli alkuperäisessä aineistossa 339 kappaletta. Nämä katsaukset sisälsivät kaikkiaan 2 740 kirjoitusta eli esimerkiksi eläkeaiheisia uutisia, mielipide- ja blogikirjoituksia sekä ETK:n omia tiedotteita. Aineistosta rajattiin heti alussa pois ETK:n omat uutiset, tiedotteet ja kolumnit, jolloin perkaamista edellyttäviä mediaosumia aikaväliltä 24.9.2015–22.3.2017 jäi aineistoon 2 596 kappaletta. Koska työeläkeindeksialoitteen toisen eduskuntakäsittelyn jälkeisen päivän 23.3.2017 olisi voinut olettaa tuottavan aihetta koskevia kirjoituksia, tarkastelujaksoa pidennettiin loppupäästä vielä yhdellä päivällä. Siten tutkielman varsinainen aineisto poimittiin ajalta 24.9.2015–23.3.2017 niin, että aikavälin mediakatsauksista käytiin läpi kaikki muut kirjoitukset paitsi ETK:n omat uutiset, tiedotteet ja kolumnit. Näin päädyttiin käymään läpi 340 uutiskatsausta ja niistä kaikkiaan 2 604 kirjoitusta.

Työeläkeindeksin muuttamista vaativaan kansalaisaloitteeseen liittyvät tekstit poimittiin siten mediakatsausten sisältämisestä 2 604 kirjoituksesta. Kirjoituksia käytiin yksitellen läpi, koska osumien otsikoissa tai otsikon alla katsauksessa näkyneessä tekstikatkelmassa ei välttämättä aina mainittu työeläkeindeksialoitetta. Ensimmäiseksi ongelmaksi

kirjoitusten perkaamisessa muodostui se, että niitä kaikkia ei löytynyt enää verkosta hakukonetta käyttämällä eikä välttämättä myöskään kyseisen joukkotiedotusvälineen sivuilta etsimällä. Näin oli esimerkiksi Aamulehden Blogit -osumien ja aamulehdenblogit.ning.com-osumien kohdalla, joita oli aikavälin osumissa 22 kappaletta. Joitakin kirjoituksia taas pääsi lukemaan kokonaan vain kyseisten lehtien tilaajana. Näin kävi esimerkiksi useiden ruotsinkielisten, kuten Svenska Dagbladetin ja Dagens Industrin ja eräiden suomenkielisten tiedotusvälineiden, kuten joidenkin Savon Sanomien, julkaisemien kirjoitusten kohdalla.

Ruotsalaisviestinten lukijoille suunnatut ruotsinkieliset kirjoitukset päädyttiin lopulta rajaamaan tämän tutkielman ulkopuolelle. Näin tehtiin, koska jutuista mikään ei otsikkonsa tai ingressinsä perusteella vaikuttanut käsittelevän suomalaista keskustelua työeläkeindeksin muuttamista vaativasta kansalaisaloitteesta. Siten pääsyn hankkiminen kyseisiin kirjoituksiin ei välttämättä olisi tuottanut lopulta yhtään analyysiin sopivaa juttua. Tutkielman fokusta tarkennettiin tässä vaiheessa nimenomaan työeläkeindeksin muuttamista vaatinutta kansalaisaloitetta koskeneeseen suomalaiseen mediakeskusteluun.

Tämän jälkeen oli ratkottava suomalaisille lukijoille suunnattuihin kirjoituksiin liittyviä ongelmia. Niitä suomalaisille lukijoille suunnattuja kirjoituksia, joita ei aluksi löytynyt hakukoneella tai kyseisten joukkoviestinten omilta sivuilta hakemalla, etsittiin vielä Alma Median arkistosta (sisälsi muun muassa Aamulehden, Iltalehden, Tekniikka&Talouden sekä Lapin Kansan juttuja), tilaamalla osa lehdistä (Ilkka ja Savon Sanomat) käyttöön vaihtelevaksi ajaksi sekä hankkimalla eräiden lehtien numeroita (Etelä-Saimaa, Iisalmen Sanomat, Keski-suomalainen, Kymen Sanomat, Pohjalainen, Pohjolan Sanomat, Turun Sanomat, Uutisvuoksi, Vasabladet ja Österbottens Tidning) mikrofilmattuina Kansalliskirjastosta. Yksi (1) Keski-suomalaisen ja yksi (1) Suomen Kuvalehden kirjoitus pyydettiin luettavaksi toimituksen edustajalta, minkä myötä ne saatiin käytyä läpi. Kirjoituksista viimeksi mainittu liittyi ja ensin mainittu ei liittynyt tarkasteltuun keskusteluun työeläkeindeksin muuttamista esittäneestä kansalaisaloitteesta.

Osa ETK:n sähköisissä mediakatsauksissa olleista teksteistä löytyi näköislehdistä, maksullisesta verkkopalvelusta tai mikrofilmeiltä. Kansalliskirjastosta mikrofilmattuina tilatuista lehdistä löytämättä jäivät yksi Vasabladetin (*Avslag från FPA*, 4.7.2016), yksi Pohjalaisen kirjoitus (*Iäkkäämmät saavat eläkemaksulleen parhaan tuoton* 10.11.2015)

ja yksi Kymen Sanomien juttu (*Nyt syntyneet pääsevät eläkkeelle noin 70-vuotiaina* 23.9.2015). Löytymättä jäi myös yksi Helsingin Sanomien julkaisema juttu (*Kunta-alan ja hallituksen kikykiistaan ei edelleenkään ratkaisua – hallitus tuli aikaisemmin jo satoja miljoonia vastaan* 1.9.2016), jota ei löytynyt lehden omasta arkistosta tai näköislehdestä. Nämä ja muut tässä alaluvussa erikseen mainitut kirjoitukset, jotka eivät lopulta päättyneet tutkielman varsinaiseen aineistoon, löytyvät listattuina tutkielman lopusta liitteestä 1.

Ilkan jutuksi sähköisessä uutiskatsauksessa merkittyä juttua (*EK ei lämpene yli 60-vuotiaiden pitkäaikaistyöttömien eläkerysäykselle* 29.8.2016) ei löytynyt myöskään näköislehdestä. Saman otsikon ja mediakatsauksessa näkyneen tekstikatkelman sisälsi kuitenkin Kalevassa (29.8.2016) julkaistu kirjoitus. Näin ollen on perustelua uskoa, että kyseessä on sama juttu. Kirjoitus ei kuitenkaan käsitellyt indeksialoitteihetta eikä sitä siten sisällytetty tutkielman varsinaiseen aineistoon.

Pohjolan Sanomien<sup>9</sup> jutuksi mediakatsauksissa merkittyjä kirjoituksia *Verouudistusta osattiin odottaa* (27.12.2015) ja *Nuoria ei saa unohtaa* (4.4.2016) ei löytynyt Pohjolan Sanomien mikrofilmatuista versioista. Verouudistusjuttu löytyi kuitenkin Alman arkistosta Aamulehteen ja Satakunnan Kansaan merkittynä päivämäärälle 27.12.2015. Se ei käsitellyt indeksiaihtetta. Viimeksi mainittu kirjoitus *Nuoria ei saa unohtaa* taas löytyi Alman arkistosta merkittynä Lapin Kansaan (5.4.2016). Kirjoitus käsitteli indeksialoitetta, ja se sisällytettiin vielä tässä vaiheessa tutkielman aineistoon.

Aamulehdestä löytämättä jäivät paitsi Aamulehden Blogit -palveluun merkityt kirjoitukset, myös tekstit *Työmarkkinakonkari Lasse Laatusen varoittaa: Sipilän isolla riskillä uhkaa tulla iso vahinko* (23.9.2015), *Verottaja otti kantaa Portugalin eläkeläisten kohteluun – mikään ei muutu* (21.10.2015) ja *Suomen eläkejärjestelmä vertailun mukaan kansainvälistä kärkeä mutta moitteitakin löytyy* (19.10.2015). Yksi juttu (*Asiantuntija neuvo: Näin voit maksaa vähemmän veroja* (3.11.2015) puolestaan löytyi Alman arkistosta osittain, mutta ei kokonaan. Kyseinen juttu löytyi kuitenkin Aamulehden verkkosivuilta päiväyksellä 2.11.2016 ja saatteella ”Juttu on julkaistu ensimmäisen kerran 3.11.2015, mutta se julkaistaan nyt uudelleen päivitettyillä tiedoilla”. Juttu ei käsitellyt indeksiaihtetta eikä sitä siten sisällytetty aineistoon.

Vain verkossa ilmestyvän Uuden Suomen sivuilla julkaistuja puuttuvia blogikirjoituksia *Koko palkkasumma näkyviin tilinauhaan – hyvä ehdotus* (25.9.2015), *Mihin*

---

<sup>9</sup> Pohjolan Sanomat lakkasi ilmestymästä huhtikuussa 2017 (Journalisti 2017).

*eläkerahastoja tarvitaan - pitääkö niiden kasvaa - laskutehtävä* (1.7.2016), *Eläkeiän nosto oli tarpeeton – Poliittista peliä ja pelkkä kupla* (27.2.2017) ja Ylen (23.10.2015) osumaa *Paljonko maksaisi purkaa työeläkkeiden taitettu indeksi?* ei ollut mahdollista tarkistaa mikrofilmeiltä tai löytää näköislehtiä selaamalla.

Toiseksi ongelmaksi indeksialoitetta koskevien tekstien poiminnassa muodostui se, että kaikissa katsausten teksteissä aloitetta ei mainittu sellaisenaan. Etenkin mielipiteellisissä kirjoituksissa kirjoittaja saattoi puhua kansalaisaloitteen sijasta vaikkapa ”Senioriliikkeen kansalaisadressista” (Ilkka 13.1.2016), ”Kiljusen avaamasta adressista” (Ilkka 15.1.2016) tai ”senioriliikkeen vaatimuksesta” (Helsingin Sanomat 21.3.2016). Mediakatsauksissa oli myös runsaasti työeläkeindeksiä käsitelleitä kirjoituksia, joissa ei kuitenkaan viitattu eksplisiittisesti kansalaisaloitteeseen myöskään viittaamalla tällaisiin Senioriliikkeen vaatimusten tapaisiin, varsin selkeisiin kansalaisaloitteen osoittimiin. Nämä kirjoitukset rajattiin pois varsinaisesta tutkimusaineistosta, koska aineiston valikoinnista olisi muuten tullut liian mielivaltaista ja tarkastelu olisi siten alkanut pian koskea kaikkea työeläkeindeksiin liittyvää keskustelua. Varsinaisen tutkimusaineiston valikoinnin kolmas ongelma liittyi siihen, että tutkielman tarkastelujaksolla 24.9.2015–23.3.2017 SDP:n puoluekokous käsitteli työeläkeindeksin muuttamista koskevaa puoluekokousaloitetta. Myös selkeästi vain puoluekokousaloitetta käsittelevät tekstit (esim. Yle 5.2.2017) piti vielä erikseen erotella pois aineistosta. Aineistosta poistettiin lopulta myös vielä Ilta-Sanomien 27.12.2016 julkaisema juttu *HS: Demarivaikuttajalta railakas tyrmäys Kiljusen eläkealoitteelle – ”Eikö noille sodan välttäneille eläkeläisille riitä mikään!”*, jossa siteerattiin toisen joukkotiedotusvälineen SDP:n puoluekokousedustajille tekemää kyselyä indeksiä koskevasta puoluekokousaloitteesta. Poistamista pohdittiin pitkään, koska jutun lopussa viitattiin aloitetta koskevaan kritiikkiin linkillä, joka taas olisi vienyt kansalaisaloitetta koskevaan juttuun. Linkki on merkitty katkelmaan mustalla alleviivauksella:

”Eläketurvakeskus ja eläkeyhtiöt ovat arvostelleet aloitetta kovin sanoin. Niiden mukaan se kuluttaisi työeläkevarat loppuun vuoteen 2065 mennessä.”

(Ilta-Sanomat 27.12.2016)

Koska jutun asiayhteydestä ei kuitenkaan ilman linkkiä olisi voinut päätellä arvostelun viittavan kansalaisaloitteeseen, juttu päätettiin jättää pois aineistosta. Näin valikoiden työeläkeindeksin muuttamista koskevia, kansalaisaloitetta käsitteleviä ei-lähtökohtaisen



mielipiteellisiä juttuja, analyysseja, pääkirjoituksia ja mielipidetekstejä kertyi lopulta yhteensä 304 kappaletta. Tekstit kerättiin tiedostoon Microsoft Excel - taulukkolaskentaohjelmaan. Tiedostoon kirjattiin kustakin tekstistä aina seuraavat tiedot: lausuma tai sen osa, joka sisälsi viittauksen työeläkeindeksialoitteeseen, joukkotiedotusväline, tekstin julkaisuajankohta, tekijä tai tekijät, juttutyyppi sekä linkki tai muu tieto kyseisen tekstin sijainnista. Koska osa teksteistä haettiin myöhemmin kuvana mikrofilmiltä tai näköislehdestä pdf-muodossa, kaikki sijainnit eivät sisältäneet verkko-osoitetta, vaan esimerkiksi viittauksen jpg- tai pdf-tiedostoon.

Tiedostoon kertyi kaikkiaan 178 työeläkeindeksialoitetta koskevaa mielipidetekstiä, joiden joukossa oli myös joitakin toimittajien kommentteja (esim. MTV Uutiset 8.12.2016; Taloussanomat 24.11.2016). Aloitetta koskevia pääkirjoituksia aineistossa oli 30 kappaletta, analyysseja viisi kappaletta ja lähtökohtaisesti näitä vähemmän mielipiteellisiä juttuja 91 kappaletta. Tässä vaiheessa 178 mielipidetekstin joukosta paljastui ongelma. Sähköisistä mediakatsauksista valikoiduista mielipideteksteistä iso osa – noin 42 prosenttia – oli kahden kirjoittajan tekemiä. Mielipideteksteistä 52 kappaletta oli yhden (1) kirjoittajan blogikirjoituksia ja 24 kappaletta toisen kirjoittajan blogi- ja mielipidekirjoituksia.

Tällainen mielipidetekstien sisältämä ”tekijävinouma” olisi saattanut tuottaa lopulta tuloksia, jotka olisivat kertoneet lähinnä kahden aktiivisen kirjoittajan oikeuttamistavoista. Tämä riski torjuttiin rajaamalla mielipidekirjoitukset ja toimittajien kommentit ulos tarkastelusta. Tämän jälkeen tarkastelusta rajattiin pois myös muut mielipiteelliset tekstit, eli toimitusten tai toimittajien laatimat pääkirjoitukset ja analyysityyppiset jutut. Näin meneteltiin siksi, että pääkirjoitukset (n = 30) ja analyysityyppiset jutut (n = 5) eivät olisi yksin tai yhdessä tarjonneet kovinkaan kattavaa kuvaa indeksialoitetta koskevasta mediakeskustelusta. Lisäksi pääkirjoitus ja analyysi eroavat juttutyyppinä lähtökohtaisesti ei-mielipiteellisistä jutuista. Pääkirjoituksessa lehti ottaa virallisesti kantaa johonkin ajankohtaiseen asiaan (Kuutti 2012, 157). Uutisanalyysissa tekijä puolestaan käsittelee Suomen Tietotoimiston (2019) määritelmän mukaan ajankohtaista asiaa tai tapahtumaa sekä sen syitä ja seurauksia perustamalla näkemyksensä tosiasioihin, mutta ei kuitenkaan tyydy vain selostamaan asioita. Tämän määritelmän mukaan uutisanalyysiin eivät kuulu haastattelut tai suorat sitaattit joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta. Lisäksi julkisen oikeuttamisen analyysi mieltää pääkirjoitusten, yleisönosastokirjoitusten, kommenttien ja kolumnien tapaiset

mielipidetekstit itsessään vaateiksi (ks. Ylä-Anttila 2010, 267), jolloin niistä analysoidaan vain yksi päävaade – elleivät ne sitten sisällä suoraa siteerausta jonkin toimijan viimeaikaisesta ulostulosta. Pääkirjoitusten ja analyysien tarkastelu olisi vienyt tutkielman fokusta suuntaan, jossa toimittajat ja pääkirjoitustoimitukset olisivat lähtökohtaisesti muodostaneet merkittävän toimijaryhmän. Pääkirjoitusten ja analyysien rajaaminen tutkielman aineiston ulkopuolelle oli siten johdonmukaista jatkoa sille, että myöskään mielipidekirjoitukset eivät sellaisinaan kuulu aineistoon. Mielipidekirjoituksia voi kuitenkin sisältyä aineistoon siltä osin kuin joukkoviestimet ovat käyttäneet niitä indeksioitetta koskeissa verkkouutisissaan (ks. esim. Uusi Suomi 2016a).

Tutkielmassa päätettiin siten lopulta tarkastella julkisen oikeuttamisen analyysin avulla niitä 91:tä aineistoon kuuluvaa medioiden verkossa julkaisemaa juttua, jotka eivät olleet lähtökohtaisesti yhtä mielipiteellisiä ja siten yhdeksi vaateeksi tulkittavia kuin mielipidekirjoitukset, pääkirjoitukset ja analyysit. Rajaus ei ollut ongelmaton, sillä myös osa näistä 91 jutusta sisälsi niissä esiintyvien toimijoiden ilmaisemien näkemysten ja faktatiedon ohella myös toimittajan läsnäolosta, havainnoista, näkemyksistä kertovia tai sellaisiksi tulkittavia ilmauksia (ks. esim. Helsingin Sanomat 2016c; Yle 2016b; Iltalehti 2016a). Tällaisten piirteiden voidaan katsoa kuvaavan feature-juttua tai reportaasia (Kuutti 2012, 40; 161–162). Toisaalta myös tietäntyyppiset uutisjutut voivat sisältää kuvailua ja tulkintaa (mt., 209). Joissakin aineiston teksteissä (ks. esim. Länsi-Suomi 2016) toimittaja taas tuli kenties tahattomasti esittäneeksi kantaa ottavia ilmauksia, vaikka länsimaisen uutisjournalismin ihanteisiin kuuluvatkin puolueettomuus ja kantaa ottamattomuus (Kuutti 2012, 209). Lisäksi yksi aineiston jutuista (Helsingin Sanomat 2016b) koostui eri toimijoilta poimituista sitaateista. Tässä tutkielmassa puhutaan selkeyden vuoksi verkkouutisista, mutta termiin sisältyvistä käsitteellisistä karikoista ollaan tietoisia. Yllä mainitut ja muut tutkielman varsinaiseen aineistoon valitut verkkouutiset löytyvät listattuna tutkielman lopusta liitteestä 2.

### **3.3 Tutkimusaineiston käsittely ja koodaaminen**

Aineiston analyysi toteutettiin Atlas.ti-ohjelman avulla. Analysoitavat jutut vietiin analyysia varten ensin verkosta Microsoft Word -ohjelmaan, josta ne siirrettiin yksittäisinä tekstitiedostoina Atlas.ti-ohjelmaan. Tässä vaiheessa teksteistä rajattiin pois kuvat, kuvatekstit ja tekstinostot. Näin siksi, että tämän tutkielman laajuudessa ei ole

mahdollista tutkia erikseen kuvien sisältämiä oikeutuksia. Koska kuvat eivät sisälly analyysiin, myöskään kuvatekstit eivät johdonmukaisuussyistä sisälly siihen. Tekstinostot taas usein toistivat muualla tekstissä jo olleen asian, joten nostot tulivat joka tapauksessa sisällytetyiksi analyysiin.

Luokkaan *01\_Puhuja\_A\_Eläkeläistoimija* koodattiin aineistossa esiintyneet eläkeläisiksi esitellyt henkilöt, eläkeläisten asiaa ajavat yhdistykset ja niihin kytketyt henkilöt, kuten Suomen Senioriliike, Suomen Senioriliikkeen puheenjohtaja, Svenska pensionärsförbundetin puheenjohtaja, Eläkeläiset ry:n valtuuston puheenjohtaja, Eläkkeensaajien Keskusliiton puheenjohtaja ja Suomen Senioriliiton perustajajäsen. Myös esimerkiksi Iltalehden (2017b) verkkouutisessa haastatellut ilman titteliä esitellyt henkilöt koodattiin tähän luokkaan varsin ilmeisen eläkeläisyytensä takia.

Luokkaan *01\_Puhuja\_B\_Asiantuntijatoimija* luokiteltiin akateemiseen maailmaan kytkeytyvät toimijat, kuten sosiaaliturvapolitiikan dosentti, sosiaalipolitiikan professori ja yhteiskuntatieteiden tohtori. Lisäksi tähän luokkaan koodattiin esimerkiksi vakuutusmatemaatikko, sosiaali- ja terveysministeriön entinen ylijohtaja sekä SAK:n entinen puheenjohtaja, jonka kerrottiin verkkouutisessa vastanneen työurien asiantuntijan roolissa. Myös Elinkeinoelämän tutkimuslaitos koodattiin tähän luokkaan, vaikka sen taustalla onkin useita työnantajajärjestöjä (Elinkeinoelämän tutkimuslaitos 2019) ja siten myös *01\_Puhuja\_G Työmarkkinajärjestötoimija* olisi voinut olla sille soveltuva luokka.

Luokkaan *01\_Puhuja\_D\_Politiikan toimija* koodattiin kansanedustajat ja heidän muodostamansa toimielimet, kuten eduskuntaryhmät, eduskuntapuolueet sekä sosiaali- ja terveysvaliokunta. Tähän luokkaan koodattiin myös poliittisiin puolueisiin kytkeytyvät yhdistykset, kuten Pohjanmaan Vasemmiston piirihallitus. Julkilausutusti puolueisiin kytkeytyvät nuoriso- tai opiskelijajärjestöt ja niiden edustajiksi esitellyt henkilöt, kuten Keskustan opiskelijaliiton, Suomen Keskustanuorten, Kokoomusnuorten opiskelijaliiton Tuhatkunnan, Sosiaalidemokraattisten Nuorten, Sosialidemokraattisten Opiskelijoiden, Vihreiden nuorten ja opiskelijoiden liiton sekä Vasemmistonuorten puheenjohtajat, koodattiin aluksi tähän ryhmään.

Luokkaan *01\_Puhuja\_E\_Muu* koodattiin sellaiset toimijat, joita ei kuvauksen perusteella voinut luokitella mihinkään toiseen luokkaan. Tällaisia toimijoita olivat esimerkiksi kansalaisaloitteen tietoja ilman lähdettä ja siten omissa nimissään esittäneeksi tulleet

toimittajat (esim. Länsi-Savo 2016a; Länsi-Suomi 2016) sekä kansalaisaloitteen allekirjoittajien joukko (esim. Iltalehti 2016a; Verkkouutiset 2016a; Suomen Kuvalehti 2016). Tähän luokkaan koodattiin lopulta myös sekä SDP:n entiseksi puoluesihteeriksi että viestintätoimiston toimitusjohtajaksi jutussa esitelty henkilö (Verkkouutiset 2016b). Tähän päädyttiin sillä perusteella, että viestintätoimiston toimitusjohtaja oli jutussa kerrotuista titteleistä parhaiten sen julkaisuhetken tilannetta kuvaava vaihtoehto.

Luokkaan *01\_Puhuja\_F\_Työeläkealan toimija* koodattiin työeläkealaa edustavat toimijat. Näitä olivat esimerkiksi Työeläkevakuuttajat TELA ry, Eläketurvakeskus sekä näihin organisaatioihin ja yksittäisiin työeläkevakuuttajiin kytkeytyvät toimijat, kuten Ilmarisen eläkkeistä vastaavaksi johtajaksi esitelty henkilö (Helsingin Uutiset 2016).

Luokkaan *01\_Puhuja\_G\_Työmarkkinajärjestötoimija* kuuluvat työmarkkinajärjestöihin kytkeytyvät toimijat, kuten korkeakoulutettujen työmarkkinakeskusjärjestö Akava, Akavan pääekonomisti, Akavan viestintäjohtaja sekä toimihenkilöiden keskusjärjestö STTK. Luokkaan koodattiin aluksi myös niihin kytkeytyvät nuoriso- ja opiskelijajärjestöt, kuten Akavan opiskelijat, STTK-Opiskelijat ja SAK Nuoret sekä niiden edustajat.

Luokkaan *01\_Puhuja\_H\_Muu nuoriso- tai opiskelijajärjestötoimija* koodattiin aluksi ne nuoriso- ja opiskelijajärjestöt, jotka eivät ainakaan julkilausutusti kytkeytyneet puolueisiin tai työmarkkinajärjestöihin. Tällaisia olivat aineistossa esimerkiksi Suomen ylioppilaskuntien liitto, Suomen lukiolaisten liitto ja Opiskelijoiden Liikuntaliitto.

Toimijaluokitusta tarkennettiin analyysin edetessä. Analyysin alkuvaiheessa käytössä oli koodi *01\_Puhuja\_C\_Etujärjestötoimija*. Siitä kuitenkin luovuttiin, koska useat aineistossa esiintyneet järjestöt aina eläkeläisten asiaa ajavista järjestöistä työmarkkinajärjestöihin olisivat kuuluneet tähän luokkaan, minkä takia se ei olisi tuonut indeksialoittekeskusteluun osallistuvien toimijoiden välisiä eroja esiin kovinkaan hyvin. Tilalle luotiin siksi koodit *01\_Puhuja\_G\_Työmarkkinajärjestötoimija* ja *01\_Puhuja\_F\_Työeläkealan toimija*.

Aineiston koodaus perustuu Boltanskin ja Thévenot'n (2006, 140–211), Luhtakallion ja Tuomas Ylä-Anttilan (2011), Tuomas Ylä-Anttilan (2010) sekä Tuukka Ylä-Anttilan (2014) ja niiden sovelluksiin. Lisäksi koodausta tarkennettiin alkuvaiheessa vielä Tuomas Ylä-Anttilan (henkilökohtainen tiedonanto 15.11.2019) neuvoilla. Aineistosta löydetyt

vaatteet koodattiin analyysirungolla, jotka sisälsivät mahdollisuuksien mukaan ainakin puhujan, vaateen tekotavan ja tiedon siitä, oliko puhujan kanta vaateen perusteella indeksimuutosta puolustava, vastustava vai oliko puhujan kanta muutokseen epäselvä. Mahdollisuuksien mukaan vaateesta koodattiin myös yksi (1) ensisijainen oikeutus sekä vaihteleva määrä (0–3 kappaletta) toissijaisia oikeutuksia. Vaikka vaateen tekotapojen tarkastelu ei ollut tutkielman tarkastelun ytimessä, päädyttiin tekotavat koodaamaan analyysivaiheessa. Näin meneteltiin, jotta analyysin korjaaminen olisi tarvittaessa helpompaa. Koska vaateiden määrittely ei aina ollut yksinkertaista, löytyisivät mahdollisesti korjaamista vaativat kohdat myöhemmin koodilla *02\_Tekotapa\_F\_Muu*. Kuvio 4 havainnollistaa koodeja, joita aineistoon liitettiin Atlas.ti-ohjelmassa.

**Kuvio 4. Aineiston analyysissa käytetyt koodit.**

Puhuja	Tekotapa	Ensisijainen oikeutus	Toissijainen oikeutus	Kanta muutokseen
01_Puhuja_A_Eläkeläis-toimija	02_Tekotapa_A_Lausunto	03_Oikeutus1_A_Kansalaisuus	04_Oikeutus2_A_Kansalaisuus	05_Kanta_A_Puolesta
01_Puhuja_B_Asiantuntija-toimija	02_Tekotapa_B_Kansalaisaloite	03_Oikeutus1_B_Teollisuus	04_Oikeutus2_B_Teollisuus	
01_Puhuja_D_Politiikan toimija	02_Tekotapa_C_Laskelma	03_Oikeutus1_C_Markkina	04_Oikeutus2_C_Markkina	
01_Puhuja_E_Muu	02_Tekotapa_D_Mielipidekirjoitus	03_Oikeutus1_D_Koti	04_Oikeutus2_D_Koti	
01_Puhuja_F_Työeläkealan toimija	02_Tekotapa_E_Tiedote	03_Oikeutus1_E_Inspiraatio	04_Oikeutus2_E_Inspiraatio	05_Kanta_B_Vastaan
01_Puhuja_G_Työmarkkina-järjestötoimija	02_Tekotapa_F_Muu	03_Oikeutus1_F_Maine	04_Oikeutus2_F_Maine	
01_Puhuja_H_Muu nuorisotai opiskelijajärjestö	02_Tekotapa_G_Kannanotto	03_Oikeutus1_G_Ekologia	04_Oikeutus2_G_Ekologia	05_Kanta_C_Ei puolesta eikä vastaan
	02_Tekotapa_H_Mietintö	03_Oikeutus1_H_Muu	04_Oikeutus2_H_Muu	

Havainnollistetaan aineiston koodausta vielä katkelmalla, joka on peräisin tutkielman aineistoon sisältyvästä Ylen (2016a) julkaisemasta verkkouutisesta:

” Kansalaisaloite työeläkeindeksin palauttamisesta palkkatasoindeksiksi etenee eduskunnan käsittelyyn.

Suomen Senioriliikkeen [01\_Puhuja\_A\_Eläkeläistoimija] alullepanema kansalaisaloite [02\_Tekotapa\_B\_Kansalaisaloite] saavutti 50 000 allekirjoituksen rajapyykin [03\_Oikeutus1\_A\_Kansalaisuus] maanantaina.

---

Kansalaisaloitteen mukaan taitettu indeksi ei pysty pitämään työeläkkeen ostovoimaa [04\_Oikeutus2\_B\_Teollisuus]. EU:n köyhyysrajan [03\_Oikeutus1\_A\_Kansalaisuus] alapuolella elää nyt yli 75-vuotiaista viidennes, yli 85-vuotiaista noin kolmannes ja 100-vuotiaista lähes puolet, sanotaan aloitteessa.

---

Kansalaisaloitteen mukaan nyt eläkkeellä olevat eivät pääse hyötymään lainkaan palkasta perityistä eläkevakuutusmaksuista [03\_Oikeutus1\_A\_Kansalaisuus].

(Yle 2016a)

Katkelmassa on yksi vaade, jolla tarkoitetaan Luhtakallion ja Ylä-Anttilan (2011, 39) tapaan siis julkista ja julkisesti vaikuttamaan pyrkivää tekoa. Tuo vaade on kansalaisaloite *02\_Tekotapa\_B\_Kansalaisaloite*, jonka on laatinut Suomen Senioriliike. Liike koodataan tutkielman analyysissä luokkaan *01\_Puhuja\_A\_Eläkeläistoimija*. Vaateen voi nähdä sisältävän kahdesta oikeuttamismaailmasta kumpuavia oikeutuksia. Katkelman toisessa virkkeessä taitettu indeksi ei toimi, kuten sen vaateen esittäjien mukaan implisiittisesti pitäisi. Se ei siis ole ”tehokas” teollisuuden maailman näkökulmasta. Vaateen toisessa virkkeessä muutosta oikeutetaan kansalaisuuden ja teollisuuden maailmoista käsin vetoamalla köyhyysrajan alapuolella elävien yli 75-vuotiaiden, yli 85-vuotiaiden ja 100-vuotiaiden osuuksiin. Koska kansalaisuuden maailma näyttäisi olevan sekä vaateen pääasiallinen että ensimmäisenä esiintyvä oikeutus, vaateen ensisijaiseksi oikeutukseksi koodataan *03\_Oikeutus1\_A\_Kansalaisuus* ja toissijaiseksi oikeutukseksi teollisuus *04\_Oikeutus2\_B\_Teollisuus*. Esimerkin vaateen kanta indeksimuutokseen on myönteinen, mikä merkitään koodilla *05\_Kanta\_A\_Indeksimuutoksen puolesta*. Tämä näkyy vielä tiivistettynä seuraavalla sivulla taulukossa 3.

**Taulukko 3. Vaateen perkaus Luhtakalliota ja Ylä-Anttilaa (2011, 39) mukaillen.**

<b>Puhuja</b>	<b>Tekotapa</b>	<b>Ensisijainen oikeutus</b>	<b>Toissijainen oikeutus</b>	<b>Kanta</b>
Eläkeläistoimija	Kansalaisaloite	Kansalaisuus	Teollisuus	Indeksimuutoksen puolesta

Aineiston koodauksesta on tarpeen nostaa esiin vielä se, että kaikissa aineistoon valikoiduissa verkkouutisissa työeläkeindeksin muuttamista esittänyt kansalaisaloite ei ollut verkkouutisen keskeisin teema (ks. esim. Ilta-Sanomat 2017; Keskisuomalainen 2016; Taloussanomat 2016a). Tällaisista verkkouutisista koodattiin vain kansalaisaloitetta koskevat kohdat, koska tutkielma on kiinnostunut aloitetta ja sen esittämää indeksimuutosta koskevista oikeutuksista.

Aineistoa käsiteltiin Atlas.ti-ohjelmassa tehdyn koodauksen jälkeen vielä Microsoft Excel -taulukkolaskentaohjelmalla. Sen avulla luokiteltiin uudelleen esimerkiksi osa aineiston toimijoista, kun alkuperäistä luokittelua päätettiin muokata erottelukykyisemmäksi. Verkkouutisissa olleiden esittelyiden perusteella välillä politiikan toimijaksi tai muuksi toimijaksi luokiteltu Kimmo Kiljunen päätettiin luokitella aina eläkeläistoimijaksi. Samoin puolueisiin ja työmarkkinajärjestöihin selkeästi kytkeytyvät nuoriso- ja opiskelijajärjestöjen edustajat luokiteltiin uudelleen nuoriso- ja opiskelijajärjestötoimijoiksi politiikan ja työmarkkinajärjestötoimijoiden sijasta, jotta analyysi pysyisi herkempänä sukupolvien välisten suhteiden tarkastelemiselle. Myös esimerkiksi ilman titteliä yhdessä aineiston tekstissä (Helsingin Sanomat 2016b) esiintynyt Raimo Ilaskivi päätettiin luokitella aina eläkeläistoimijaksi, vaikka ilman titteliä hän olisi tässä kohti muutoin kuulunut muiden toimijoiden ryhmään. Lisäksi Excelin avulla tehtiin luvussa 4 olevat taulukot.

#### 4 MEDIASSA KÄYDYN INDEKSIALOITEKESKUSTELUN TARKASTELU

Tutkielman aineistoksi valikoitui siis lopulta 91 verkossa julkaistua uutista, joissa oli jokin työeläkeindeksin muuttamista vaativan kansalaisaloitteen osoitin, kuten maininta siitä. Aineistoon valikoituneet uutiset olivat peräisin 30 median verkkosivuilta<sup>10</sup>.

Aineiston verkkouutisten julkaisuajankohtien perusteella työeläkeindeksin muuttamista vaatinut kansalaisaloite ei saanut toimittajia tarttumaan aiheeseen kovinkaan hanakasti vielä vuonna 2015 – siis vuonna, jonka syyskuussa aloite tuli allekirjoitettavaksi verkkoon kansalaisaloite.fi-palveluun. Aineiston verkkouutisista ainoastaan yksi (Svenska Yle 2015) käsitteli indeksialoitetta vuoden 2015 loppupuolella. On toki mahdollista, että indeksialoitetta käsitelleitä verkkouutisia olisi ollut syyskuun lopulta 2015 vuoden loppuun saakka ulottuneella jaksolla enemmänkin, mutta ne eivät vain olleet valikoituneet alkuperäiseen Eläketurvakeskuksen media-aineistoon (ks. alaluku 3.2).

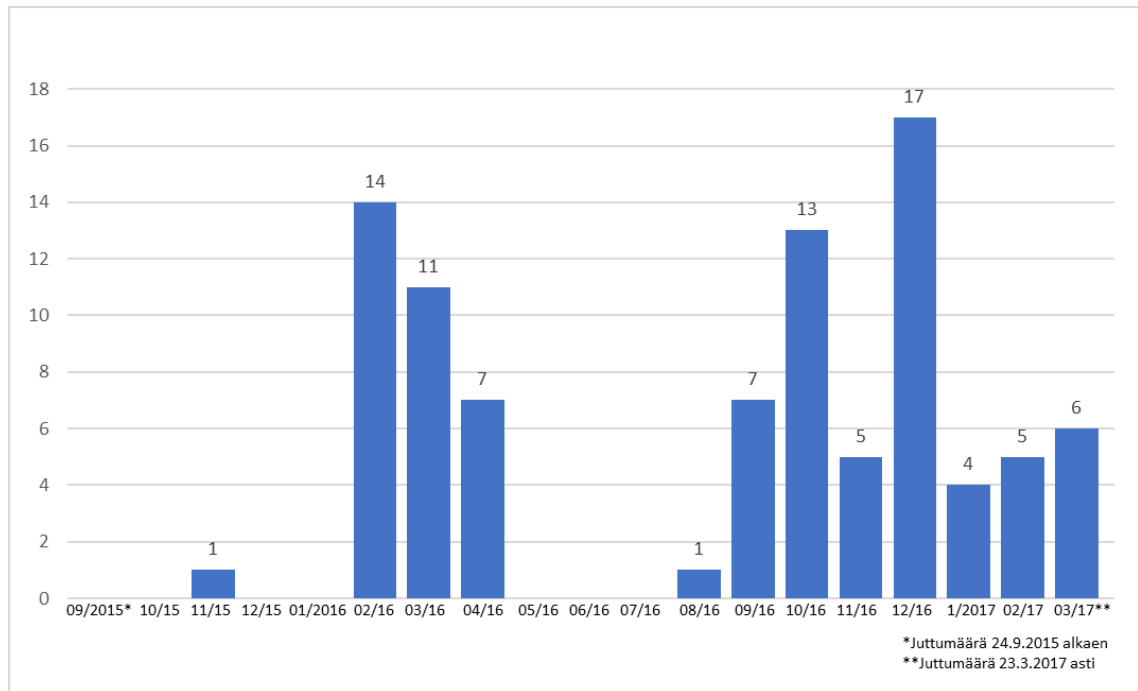
Alkuvuonna 2016 työeläkeindeksialoitetta koskeneita verkkouutisia oli kuitenkin mukana aineistossa jo useampia. Tammikuussa julkaistuja verkkouutisia aineistossa ei vielä ollut, mutta helmikuussa indeksialoitetta koskevia uutisia oli aineistossa 14 ja maaliskuussakin 11 kappaletta. Tätä selittää yhtäältä se, että kansalaisaloite saavutti eduskuntakäsittelyn edellyttämät 50 000 kannatusilmoitusta helmikuun alkupuolella ja toisaalta se, että aloitteen kannatusilmoitusten keräämisen kuuden kuukauden määräaika päättyi 24.3.2016 (Oikeusministeriö 2018). Nämä käännekohdat vilkastuttivat kenties medioiden kirjoittelua aiheesta, mikä taas saattoi heijastua siihen, että indeksialoitetta koskevia verkkouutisia päättyi aiempia kuukausia runsaammin myös Eläketurvakeskuksen mediakatsaukseen – olihan aihe nyt suuremman mediahuomion kohteena. Kuvio 5 näyttää indeksialoitetta koskevien verkkouutisten määrän tutkielman aineistossa kuukausittain 24.9.2015 alkaen tarkastelujakson loppuun 23.3.2017 asti. Kaikkein eniten indeksialoitetta koskevia verkkouutisia aineistossa oli joulukuulta 2016. Tätä selittää osaltaan se, että indeksin muuttamista ajanut kansalaisaloite toimitettiin eduskuntaan joulukuussa 2016 (ks. alaluku 2.5).

---

<sup>10</sup> Yle, Svenska Yle, Yle Kajaani ja Yle MOT on laskettu mukaan tähän lukuun erillisinä joukkoviestiminä, samoin kuin Ilta-Sanomat ja Taloussanomat. Kaikki tutkielman aineiston verkkouutiset ja mediat on listattu liitteessä 2.



**Kuvio 5. Indeksialoitetta käsittelevien verkkouutisten lukumäärä aineistossa kuukausittain.**



#### 4.1 Indeksialoittekeskustelun toimijat – Senioriliike eläkeläisten äänitorvena

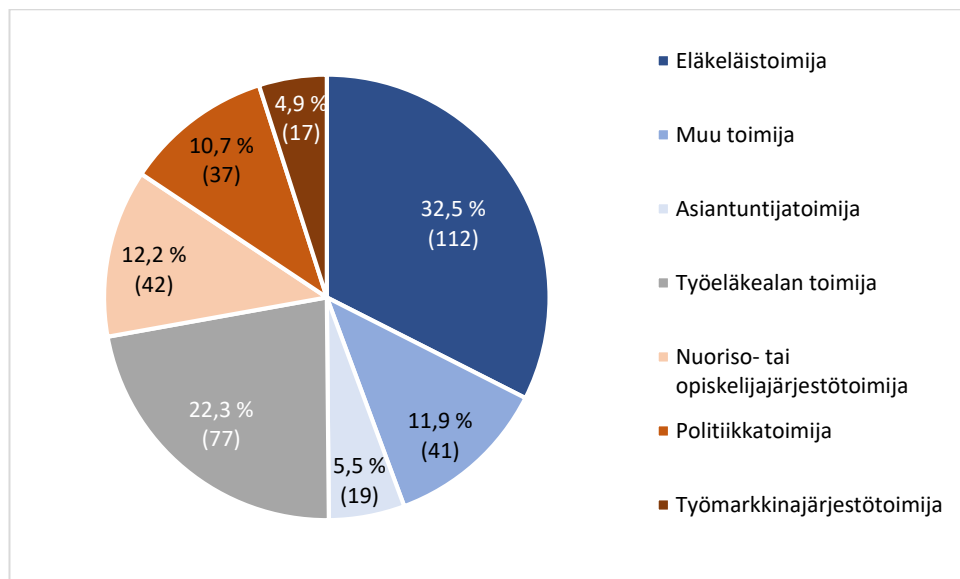
Kaikkein useimmin aineiston verkkouutisissa pääsivät esiin eläkeläistoimijat, mihin sisältyi esimerkiksi kansalaisaloitteen tehneen Suomen Senioriliikkeen edustajia ja eräiden muiden eläkeläisjärjestöjen edustajia. Aineiston 345 vaateesta eläkeläistoimijat olivat toimijoina 112 vaateesta eli 32,5 prosentissa kaikista vaateista.

Eläkeläistoimijoista vahvimmin ääneen pääsivät aineiston indeksialoittekeskustelussa Suomen Senioriliikkeeseen kytkeytyvät toimijat ja etenkin liikkeen puheenjohtaja Kimmo Kiljunen. Eläkeläistoimijoiden tekemiksi luokitelluista 112 vaateesta Kiljunen oli toimijana 61 vaateessa. Se tarkoittaa noin 54:ää prosenttia kaikista eläkeläistoimijoiden vaateista. Liikkeen muut edustajat kuin Kiljunen – esimerkiksi Senioriliike, Senioriliikkeen hallituksen jäsen tai aloitteen alullepanija – taas olivat toimijoina 30 vaateessa. Kiljunen ja Senioriliike sekä liikkeen muut edustajat olivat toimijoina 91 vaateesta eli noin 81 prosentissa eläkeläistoimijoiden kaikista vaateista.

Tätä tulosta selittänee osaltaan se, että tutkielma tarkastelee Suomen Senioriliikkeen laatimaa kansalaisaloitetta. Liikkeen runsas esiintyminen aloitetta koskevassa mediakeskustelussa on siten luontevaa. Samalla aloitteen esillä pitäminen mediassa tarjosi toki myös liikkeen edustajille ja etenkin sen puheenjohtajalle Kimmo Kiljuselle

kosolti mahdollisuuksia päästä mukaan mediakeskusteluun. Nämä mahdollisuudet näyttivät aineiston perusteella myös konkretisoituvan indeksialoitetta käsitelleissä verkkouutisissa paitsi viittauksina kansalaisaloitteeseen, myös esimerkiksi Kiljusen ja Senioriliikkeen muiden edustajien lausunnoiksi sekä Kiljusen mielipidekirjoitusten siteerauksiksi. Kuvio 6 näyttää kunkin toimijaryhmän vaateiden osuuden aineiston kaikista vaateista.

**Kuvio 6. Toimijoiden vaateiden osuudet aineiston kaikista vaateista (n = 345).**



Eläkeläistoimijoiden jälkeen toiseksi useimmin aineiston indeksialoittekeskustelussa pääsivät esiin työeläkealan toimijat, joihin kuuluivat esimerkiksi työeläkejärjestelmän edustajiksi sekä Työeläkevakuuttajat Tela ry:n ja Eläketurvakeskuksen edustajiksi esitellyt toimijat. He olivat toimijoina 77 vaateessa eli 22,3 prosentissa kaikista vaateista.

Kolmanneksi eniten aineiston verkkouutisissa olivat esillä nuoriso- ja opiskelijajärjestötoimijat ja niiden edustajat. He olivat toimijoina 42 vaateessa eli 12,2 prosentissa kaikista vaateista. Nuoriso- ja opiskelijajärjestöiksi taas katsottiin esimerkiksi poliittisiin puolueisiin sekä työmarkkinajärjestöihin kytköksissä olevia ja Suomen Allianssi ry:n sekä Suomen ylioppilaskuntien liiton tapaisia järjestöjä. Tässä kohdin on syytä huomauttaa, että yksi aineistossa olleista verkkouutisista (Kauppalehti 2016a) sisälsi otteita 16 nuoriso- ja opiskelijajärjestön laatimasta lehdistötiedotteesta. Nämä kohdat merkittiin kunkin järjestön osalta omiksi vaateikseen ja niissä olleet samat

oikeutukset aineistoon 16 kertaa, mikä voi saada nuoriso- ja opiskelijajärjestöjen osuuden näyttämään todellista suuremmalta. Tähän ratkaisuun päädyttiin kuitenkin sen takia, että järjestöjen yhteisen tiedotteen koodaaminen yhdeksi vaateeksi ja oikeutusten sarjaksi olisi häivyttänyt sitä mielenkiintoista seikkaa, että niin moni keskenään aatteellisesti erilaista ideologista suuntausta edustanut nuoriso- ja opiskelijajärjestö oli lähtenyt mukaan yhteiseen tiedotteeseen työeläkeindeksin muuttamista esittävää kansalaisaloitetta vastustaakseen. Toiseksi tällöin olisi ollut syytä harkita myös muiden keskenään samankaltaisten toimijoiden – kuten Kiljusen ja Senioriliikkeen – vaateiden niputtamista, mikä puolestaan olisi vaikeuttanut niiden analysoimista erikseen.

Aineistossa esiin päässeiksi muiksi toimijoiksi katsottiin esimerkiksi erikokoiset kansalaisaloitteen allekirjoittajajoukot sekä sellaiset kohdat, joissa toimijasta ei ollut varmuutta eikä toimija kuulunut selkeästi mihinkään muuhun luokkaan. Näiden toimijoiden tekemiä vaateita oli 41 kappaletta eli 11,9 prosenttia aineiston vaateista.

Asiantuntijatoimijoiksi katsottiin esimerkiksi professorit ja dosentit sekä muut työeläkealan ulkopuoliset asiantuntijatoimijat. He olivat toimijoina 19 vaateessa eli noin 5,5 prosentissa kaikista vaateista.

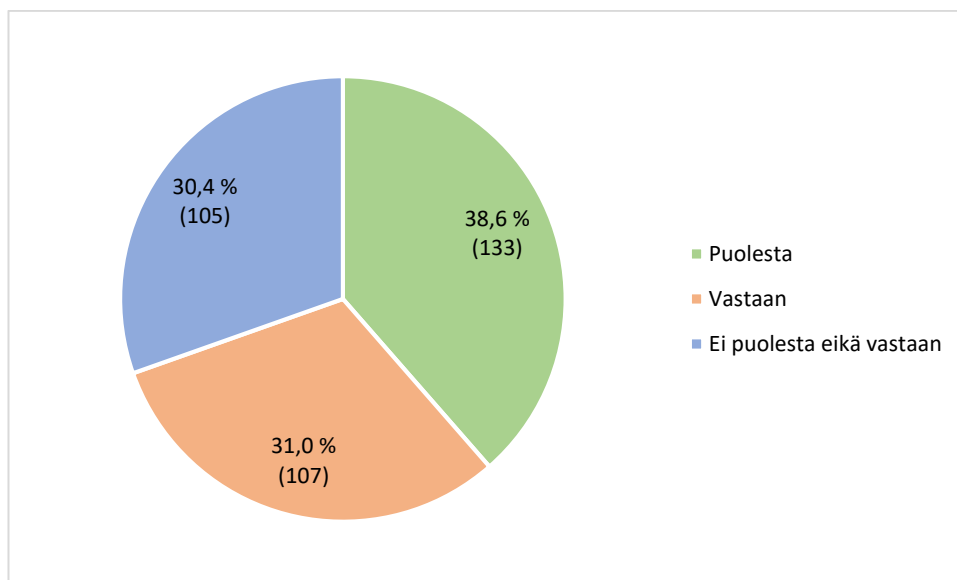
Politiikan toimijat – esimerkiksi kansanedustajat ja eduskuntaryhmät – olivat 37 vaateen toimijoina, mikä tarkoitti noin 10,7:ää prosenttia vaateista. Myös tämän toimijaluokan toimijoiden osuus olisi voinut olla pienempikin, mikäli Ylen (2016a; 2016b) julkaisemissa verkkouutisissa esiintyneitä politiikan toimijoita – esimerkiksi eduskuntaryhmien ja silloisten hallituspuolueiden vaateita – olisi niputettu yhteen. Näin ei kuitenkaan johdonmukaisuussyistä tehty.

Työmarkkinajärjestöihin kytkeytyvät tahot taas olivat toimijoina 17 vaateessa, mikä tarkoittaa noin 4,9:ää prosenttia kaikista vaateista. Sekä työmarkkinajärjestötoimijoiden että politiikan toimijoiden esiintymiskertoja vähensi se, että aineistossa esimerkiksi välillä esimerkiksi entisenä kansanedustajana esitelty Kimmo Kiljunen luokiteltiin tutkielmassa aina eläkeläistoimijaksi ja poliittiset sekä työmarkkinajärjestöihin kytköksissä olevat opiskelija- ja nuorisojärjestöt puolestaan aina nuoriso- ja opiskelijajärjestöiksi (ks. alaluku 3.3).

## 4.2 Toimijat indeksialoitteen puolesta ja vastaan

Työeläkeindeksialoitteesta käydyssä mediakeskustelussa esiintyi verkkouutisista koostuvassa aineistossa enemmän kansalaisaloitteen esittämää indeksimuutosta puolustavia kuin sitä vastustavia vaateita. Työeläkeindeksin muuttamista ajaneesta kansalaisaloitteesta koskevista verkkouutisista erottui kaikkiaan 345 vaadetta, joista 133 eli lähes 39 prosenttia oli muutosta puolustavia. Kuvio 6 näyttää aloitteen esittämää muutosta puolustavien vastustavien ja kannaltaan epäselvien vaateiden osuudet.

**Kuvio 7. Vaateiden kantojen osuudet aloitteen indeksimuutokseen (n = 345).**



Ketkä sitten puolustivat ja ketkä vastustivat kansalaisaloitteen esittämää muutosta työeläkeindeksiin? Verkkouutisista koostuvan aineiston perusteella kansalaisaloitetta koskevasta mediakeskustelusta erottuu yksi selkeä aloitteen esittämää työeläkeindeksimuutosta voittopuolisesti puolustava toimijaryhmä – eläkeläistoimijat. Eläkeläistoimijat olivat toimijoina kaikkiaan 112 vaateessa, joista 102 – siis noin 92 prosentissa – kanta oli tulkittavissa aloitteen esittämää indeksimuutosta puolustavaksi eli täyttä palkkaindeksiä kannattavaksi. Eläkeläistoimijoiden vaateista vain neljä vastusti aloitteessa esitettyä muutosta ja kuudesta vaateesta kantaa muutokseen ei voinut selkeästi päätellä. Tätä tulosta ei voi pitää kovinkaan yllättävänä, sillä indeksialoitteen esittämä muutos olisi kasvattanut nykyisten ja tulevien eläkeläisten – erityisesti 1950-luvun puolivälissä syntyneiden – yhteenlaskettuja eläketuloja (Sankala 2016, 6). Aloitteen

esittämä muutos olisi siten toteutuessaan hyödyttänyt etenkin heitä. Taulukko 4 näyttää toimijoiden indeksimuutosta koskevia kantojen jakaantumisen.

**Taulukko 4. Toimijoiden jakautuminen indeksimuutoksen puolesta ja vastaan.**

	Eläke	Muu	Työeläke	Asiantuntija	Nuoriso- /opiskelija	Politiikka	Työmarkkina
<b>Puolesta</b>	91,1 %	73,2 %	0 %	5,3 %	0 %	0 %	0 %
<b>Vastaan</b>	3,6 %	9,8 %	28,6 %	42,1 %	66,7 %	75,7 %	76,5 %
<b>Ei puolesta/ vastaan</b>	5,4 %	17,1 %	71,4 %	52,6 %	33,3 %	24,3 %	23,5 %

Eläkeläistoimijoiden lisäksi myös aineistosta koodatut muut toimijat olivat useimmiten aloitteen esittämän indeksimuutoksen puolella. Indeksimuutosta puolustavia muiden toimijoiden vaateita erottui aineistosta 30 kappaletta, mikä tarkoitti noin 73:a prosenttia tämän toimijaryhmän vaateista. Puolustavien vaateiden runsasta osuutta muiden toimijoiden ryhmästä selittää se, että muiksi toimijoiksi luettiin jutuista kohdat, joissa mainittiin kansalaisaloite ilman viittausta sen tekijöihin. Samoin muiksi toimijoiksi luettiin verkkouutisissa raportoidut, kansalaisaloitetta kannattaneet erikokoiset allekirjoittajajoukot.

Jos kansalaisaloitteen esittämän työeläkeindeksimuutoksen selkeimpiä puolustajia olivat eläkeläistoimijat, selkeimmät vastustajat olivat työmarkkinajärjestötoimijat ja politiikan toimijat. Työmarkkinajärjestötoimijoiden esittämiä ja aloitetta vastustavia vaateita erottui aineistosta 13 kappaletta, mikä tarkoitti lähes 76:ta prosenttia kyseisen toimijaryhmän vaateista. Työmarkkinajärjestötoimijat eivät myöskään esittäneet aineistossa ainuttakaan kansalaisaloitteen esittämää muutosta selkeästi puolustavaa vaadetta. Kansalaisaloitteen selkeitä vastustajia olivat myös politiikan toimijat, joiden vaateista 28 kappaletta eli niin ikään lähes 76 prosenttia vastusti indeksialoitteen esittämää muutosta.

Työmarkkinajärjestötoimijoiden ja politiikan toimijoiden kielteistä suhtautumista aloitteen esittämään indeksimuutokseen saattaa selittää yhtäältä se, että työmarkkinakeskusjärjestöt olivat sopineet vuoden 2017 työeläkeuudistuksesta vuonna 2014 ja että hallituksen esitys oli hyväksytty eduskunnassa vasta loppuvuodesta 2015

(Sopimus vuoden 2017 eläkeuudistuksesta 2014; Eläketurvakeskus 2019e). Työeläkejärjestelmän uudistaminen on Suomessa myös perinteisesti ollut kolmikantaisen neuvottelun ja valmistelun tulosta (ks. luku 2.1). Kansalaisaloitteen voikin katsoa haastaneen työmarkkinajärjestöjen ja hallituksen kolmikantaiseen menettelyyn pohjaavaa eläkevaltaa. Osoituksena hallituksen kannasta aloitetta kohtaan voi pitää sitä, että indeksialoittekeskustelun aikaiset hallituspuolueet keskusta, kokoomus ja perussuomalaiset olivat jopa laatineet Ylen indeksialoitetta koskeneeseen kyselyyn yhteisen vastauksen, jossa ne ”vannoivat nykyisen indeksikäytännön nimiin” (Yle 2016b). Työmarkkinajärjestöjen ja politiikan toimijoiden vastustavien kantojen perusteella voi myös katsoa, että aiemmin alaluvussa 2.1 esiin nostettu Korkmanin (2011, 208–209) ajatus kolmikantaisesta menettelystä työeläkejärjestelmän rahoituksellisen kestävyys turvaajana ja populististen pyrkimysten torppaajana näyttäisi toteutuvan.

Hieman yllättävänä voi pitää sitä, että yksikään verkkouutisaineiston politiikan toimijoiden vaateista ei selkeästi puolustanut kansalaisaloitteen ajamaa muutosta. Aloitteen esittämän työeläkeindeksimuutoksen olisi voinut olettaa olevan eläkeläisten kaltaista merkittävää äänestäjäryhmää puhutteleva aihe, jonka puolesta puhuvia poliitikkoja olisi löytynyt verkkouutisiin asti eduskunnasta ja sen ulkopuolelta. Esimerkiksi Ylen (2016a; 2016b) julkaisemissa verkkouutisissa eri poliittisten ryhmien esiin nostetut kannat indeksimuutokseen ovat kielteisiä.

Kolmanneksi selkeimmin kansalaisaloitteen indeksimuutosta vastustivat nuoriso- ja opiskelijajärjestöt, joiden esittämistä vaateista lähes 67 prosenttia oli aloitetta vastustavia (ks. taulukko 4). Tässäkään toimijaryhmässä yksikään järjestöjen esittämistä vaateista ei selkeästi puolustanut aloitteen esittämää muutosta työeläkeindeksiin. Kanta on ymmärrettävä, sillä aloitteen ajaman indeksimuutoksen aiheuttama työeläkemaksupaine olisi Eläketurvakeskuksen (2016b) arvion mukaan kohdistunut juuri nuoriin sukupolviin. Nuoriso- ja opiskelijajärjestöt eivät myöskään hajaantuneet asiassa aatteellisesti, vaan niiden kannat olivat yhdenmukaisia poliittisen kentän vasemmalta laidalta oikealle laidalle asti. Tätä konkretisoi se, että tarkasteltu aineisto sisälsi verkkouutisen (Kauppalehti 2016a), jonka keskiössä oli 16 nuoriso- ja opiskelijajärjestön yhteinen aloitetta vastustava tiedote. Tutkielman alussa esiin nostettu Tepen ja Vanhuysen (2009, 2) ajatus siitä, että sukupolvien väliset erot nousisivat esimerkiksi ideologisia eroja keskeisemmäksi tekijäksi julkisista varoista käytävissä kamppailuissa, saa siten hyvin varovaista tukea työeläkeindeksialoitetta koskevan mediakeskustelun tarkastelusta.

Indeksialoittekeskustelun toimijoista työeläkealan toimijat taas olivat voimallisimmin puolueettomalla linjalla työeläkeindeksialoitetta koskevissa verkkouutisissa. Työeläkealan toimijoiden vaateista noin 71 prosenttia ei selkeästi puolustanut tai vastustanut kansalaisaloitteen esittämää indeksimuutosta. Myöskään työeläkealan toimijat eivät kuitenkaan esittäneet aineistossa yhtään aloitteen esittämää muutosta selkeästi puolustavaa vaadetta, vaan toimijaryhmän esittämistä vaateista loput noin 29 prosenttia olivat kannaltaan muutosta vastustavia. Tätä selittää osaltaan se, että Eläketurvakeskus pyrki mediakeskustelussa pysyttelemään puolueettomana asiantuntijaorganisaationa (ks. esim. Kauppalehti 2016b; Uusi Suomi 2016b). Työeläkealan toimijoihin kuului myös työeläkevakuuttajien etujärjestön Tela ry:n edustajia, jotka pysyttelivät niin ikään osin puolueettomalla kannalla ollen välillä selkeästi aloitteen esittämää muutosta vastaan (ks. esim. Taloussanomien 2016a; Suomen Kuvalehti 2016; Yle MOT 2016a).

Asiantuntijatoimijoiden esittämistä vaateista valtaosassa eli noin 53 prosentissa vaateesta erottuva kanta indeksimuutokseen ei ollut selkeästi muutosta puolustava eikä vastustava. Indeksimuutosta puolustavia vaateita oli noin 5 prosenttia ja vastustavia noin 42 prosenttia. Asiantuntijoiden kannoissa, joista kantaa esitettyyn indeksimuutokseen ei voinut selkeästi päätellä, todettiin esimerkiksi, että:

”Asiantuntijoiden mukaan tämä [kansalaisaloite, jonka mukaan työeläkkeiden pitäisi alkaa seurata palkkojen kehitystä] veisi pohjan ensi vuonna voimaan astuvalta eläkeuudistukselta, jossa nuoret sukupolvet kuuluvat voittajiin.”

(Asiantuntijat [Asiantuntijatoimija], Taloussanomien 2016a)

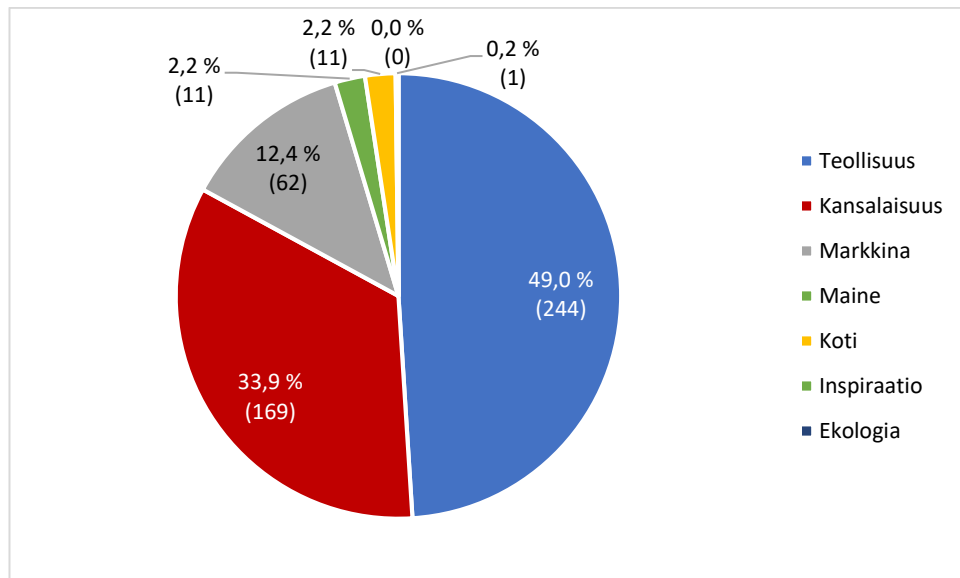
### **4.3 Toimijoiden käyttämät oikeutukset indeksialoittekeskustelussa**

Työeläkeindeksialoitetta koskevista verkkouutisista löytyi siis kaikkiaan 345 vaadetta ja niistä erotettiin kaikkiaan 498 oikeutusta. Kaikkein useimmin toimijat oikeuttivat työeläkeindeksialoitetta koskevia argumenttejaan vetoamalla teollisuuden maailmasta kumpuaviin oikeutuksiin – siis esimerkiksi laskelmiin, tilastoihin ja asiantuntijuuteen (ks. alaluku 3.1.1). Teollisuuden maailman oikeutuksia oli kaikista verkkouutisista havaituista oikeutuksista 244 kappaletta, mikä tarkoittaa lähes puolta kaikista oikeutuksista.

Toiseksi useimmin verkkouutisten indeksialoittekeskustelussa ääneen päässeet toimijat oikeuttivat argumenttejaan kansalaisuuden maailman keinoin. Tämä tarkoitti esimerkiksi vetoamista sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen tai aloitteen allekirjoittajamäärään

yhteisen tahdon indikaattorina. Kansalaisuusoikeutuksia oli 169 kappaletta eli lähes 34 prosenttia aineiston oikeutuksista. Kuvio 8 havainnollistaa oikeutusten määriä ja osuuksia aineiston kaikista oikeutuksista. Huomionarvoisena seikkana voinee pitää sitä, että ekologian maailmaan pohjaavia oikeutuksia ei ollut aineistossa lainkaan.

**Kuvio 8. Aineistossa esiintyneiden oikeutusten määrät ja osuudet (n = 498).**



Teollisuusoikeutukset olivat kaikkein yleisimpiä paitsi koko aineistossa, myös useimpien toimijoiden oikeutuksia tarkastellessa. Tämä on varsin odotettava tulos ainakin kahdesta syystä. Ensiksikin tutkielman keskiössä ollut kansalaisaloite vaati muutosta työeläkeindeksiin, jolla lasketaan siis vuosittain tarkistukset jo maksussa oleviin työeläkkeisiin ja eräisiin muihin sosiaalietuuksiin (ks. alaluku 2.4). Lisäksi työeläkeindeksi on osa *eläkejärjestelmää*, johon indeksin muuttaminen vaikuttaisi. Tutkielman aihepiiri on siis jo lähtökohtaisesti hedelmällistä maaperää teollisuuden maailman oikeutuksille. Toiseksi teollisuusoikeutusten yleisyyttä aineistossa selittänee se, että kyseessä vaikuttaisi olevan suomalaiselle keskustelulle tyypillinen oikeutustapa. Suomalaisten on aiemminkin havaittu pohjaavan kiistatilanteissa perusteluitaan mieluusti asiantuntijatietoon, tilastoihin ja laskelmiin (ks. esim. Ylä-Anttila & Luhtakallio 2011, 42–45). Koska tutkimuksen aineisto koostui verkkouutisista, on toki syytä muistaa, että keskusteluun osallistuvien toimijoiden perustelut ovat välissä kulkeneet myös toimittajan



sihdin läpi. Toimittaja on voinut valikoida uutiseen kultakin toimijalta tietyn tyyppisiä perusteluja ja jättää toisenlaisia perusteluja pois.

Tutkielman verkkouutisaineistossa kaikkien innokkaimmin teollisuus-oikeutuksia käyttivät työeläkealan toimijat, joiden 117 oikeutuksesta 61,5 prosenttia oli teollisuuden maailman oikeutuksia. Ne muodostivat suurimman osuuden oikeutuksista myös lähes kaikilla muilla toimijaryhmillä – joskin muilla toimijoilla kansalaisuuden maailman oikeudet olivat hieman yleisempiä. Taulukko 5 näyttää keskustelun eri osapuoliksi asettuvien toimijoiden tavat oikeuttaa indeksimuutosta koskevia vaateita ja kantoja.

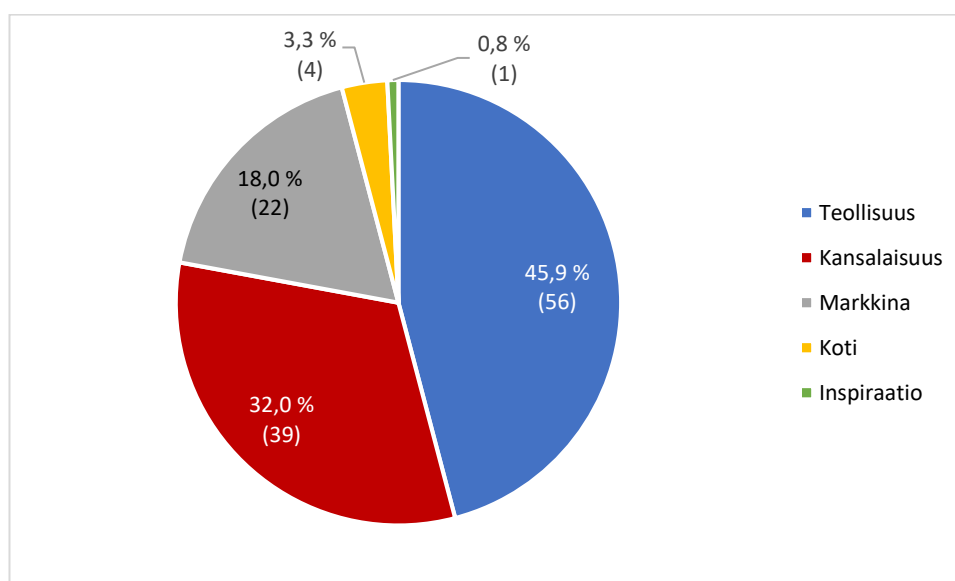
**Taulukko 5. Oikeutusten jakautuminen toimijoittain ja osapuolittain.**

	Puolesta		Ei puolesta/vastaa		Vastaa		
Oikeutus	Eläke	Muu	Työeläke	Asian-tuntija	Nuoriso-/opiskelija	Politiikka	Työmarkkina
<b>Teollisuus</b>	42,3 % (69)	38,5 % (15)	61,5 % (72)	57,1 % (16)	50,7 % (35)	41,8 % (23)	51,9 % (14)
<b>Kansalaisuus</b>	34,4 % (56)	41,0 % (16)	22,2 % (26)	28,6 % (8)	46,4 % (32)	40,0 % (22)	33,3 % (9)
<b>Markkina</b>	17,8 % (29)	17,9 % (7)	13,7 % (16)	10,7 % (3)	1,4 % (1)	9,1 % (5)	3,7 % (1)
<b>Maine</b>	0,6 % (1)	2,6 % (1)	0,9 % (1)	3,6 % (1)	1,4 % (1)	7,3 % (4)	7,4 % (2)
<b>Koti</b>	4,3 % (7)	0,0 % (0)	1,7 % (2)	0,0 % (0)	0,0 % (0)	1,8 % (1)	3,7 % (1)
<b>Inspiraatio</b>	0,6 % (1)	0,0 % (0)	0,0 % (0)	0,0 % (0)	0,0 % (0)	0,0 % (0)	0,0 % (0)
<b>Ekologia</b>	0,0 % (0)	0,0 % (0)	0,0 % (0)	0,0 % (0)	0,0 % (0)	0,0 % (0)	0,0 % (0)
<b>Yhteensä</b>	<b>100 % (163)</b>	<b>100 % (39)</b>	<b>100 % (117)</b>	<b>100 % (28)</b>	<b>100 % (69)</b>	<b>100 % (55)</b>	<b>100 % (27)</b>

Muutosta pääosin puolustaneet eläkeläistoimijat oikeuttivat verkkouutisaineistossa indeksimuutosta koskevia kantojaan useimmiten teollisuuden, kansalaisuuden ja markkinoiden maailmasta käsin. Tämä havainto on linjassa Kathrin Komp-Leukkusen ja

Visa Rantasen (2019) tutkimuksen tuloksen kanssa, että kansalaisaloitetta puolustaneet – siis tämän tutkielman valossa etenkin eläkeläistoimijat – vetosivat argumentaatioissaan tunteisiin sekä tekniseen sanastoon ja moraalitalouteen. Tunteisiin vetoava argumentaatio perustui verkkouutisaineistossa ainakin kansalaisuuden ja kodin maailmoihin. Heidän havaitsemansa tekninen termistö puolestaan näkyi aineistossa teollisuusoikeutuksina, kuten tuonnempana nähdään. Koska huomattava osa – noin 81 prosenttia – kaikista eläkeläistoimijoiden esittämistä vaateista aineistossa oli Senioriliikkeen ja sen edustajien tekemiä, on sen käyttämien oikeutusten jakauma hyvin samankaltainen kuin kaikkien eläkeläistoimijoiden oikeutusten. Alla olevasta kuviosta nähdään, että Senioriliikkeen edustajat mukaan lukien liikkeen puheenjohtaja Kimmo Kiljunen, käyttivät verkkouutisaineistossa niin ikään eniten teollisuus-, kansalaisuus- ja markkinaoikeutuksia kansalaisaloitetta puolustaessaan.

**Kuvio 9. Senioriliikkeen edustajien oikeutukset ja osuudet aineistossa (n = 122).**



Kuten edempänä ollut taulukko 5 osoittaa, indeksialoittekeskustelun toimijat vaikuttivat verkkouutisaineiston perusteella argumentoivan aloitteen esittämää indeksimuutosta koskevia vaateita ja kantojaan varsin usein samoista oikeuttamisen maailmoista – etenkin teollisuuden ja kansalaisuuden maailmoista – käsin. Siten indeksialoittekeskustelun dynamiikkaa ei vaikuta selittävän se, että eri osapuolet argumentoivat jatkuvasti ikään kuin toistensa ohitse oikeuttamalla kantojaan eri maailmoista käsin. Analyysin perusteella

indeksialoittekeskustelun toimijat vaikuttavat pikemminkin käyvän asiasta kamppailua hyödyntäen paljon samoja oikeuttamisen tapoja, mutta tekemällä sen eri tavoin tai käyvän kamppailuita samojen oikeuttamismaailmojen sisällä. Tähän ja muihin indeksialoittekeskustelun piirteisiin syvennyttään seuraavissa alaluvuissa.

#### **4.3.1 Senioriliikkeen kansalaisaloitteen oikeutukset**

Perustukset verkkouutisten työeläkeindeksialoittekeskustelulle valoi Suomen Senioriliike kansalaisaloitteessaan. Se pohjasi kansalaisaloitteensa argumentteja teollisuuden, kansalaisuuden, markkinoiden, maineen ja kodin maailmoihin. Liike pukee eläkeläisten etua yhteisten hyvien kielille muun muassa vetoamalla laskelmiin, lukuihin, eläkeläisten köyhtymiseen ja ”ikänsä kunniallisesti työtä tehneiden” kokemaan nöyryytykseen sekä osoittamalla indeksimuutoksesta olevan laajempia kuin vain eläkeläisiä koskevia taloudellisia hyötyjä.

Kansalaisaloitteen alkuperäisistä perusteluista etenkin teollisuuden maailmaan pohjaavat maininnat nykyisen indeksin kyvyttömyydestä säilyttää eläkeläisten ostovoima sekä tätä tukevat laskelmat toistuvat myöhemmin indeksialoittekeskustelussa eri tavoin. Näin on esimerkiksi seuraavassa kansalaisaloitteen perustelussa, joka toistui muun muassa useissa Uuden Suomen verkkouutisissa aina samassa muodossa.

”Nykyinen työeläkeindeksi eli ns. taitettu indeksi ei kykene ylläpitämään työeläkkeen ostovoimaa elintason noustessa [Teollisuus]. Eläkkeensaajien tulot ovat jääneet ansiotulojen kehityksestä jälkeen [Kansalaisuus].”

(KAA 4/2016)

”Senioriliikkeen kansalaisaloitteessa tähdätään siihen, että työeläkkeitä koskeva indeksi palautettaisiin palkkaan sidotuksi.

Työeläkkeissä käytettiin aiemmin ansiotasoindeksiä aina vuoteen 1977 asti. Aloitteen keskeisiä argumentteja on se, että ”nykyinen työeläkeindeksi eli ns. taitettu indeksi ei kykene ylläpitämään työeläkkeen ostovoimaa elintason noustessa [Teollisuus]”.

---

(Uusi Suomi 2016a; Uusi Suomi 2016b; Uusi Suomi 2016c; Uusi Suomi 2016d; Uusi Suomi 2016e; Uusi Suomi 2016f; Uusi Suomi 2016g; Uusi Suomi 2016h)

Edellä kuvattu Senioriliikkeen vaade ja yksi sen teollisuusoikeutuksista toistuu aineistossa usein, koska tiedotusväline kierrätti samaa aloitteen pohjalta laadittua tietolaatikkoo kahdeksassa jutussaan. Uutismedioiden lähdekäytäntöjä tutkinut Laura Juntunen (2011, 24–25) toteaa tarkastelunsa perusteella, että ”kiusaus valmiiksi pureskellun materiaalin hyödyntämiseen on suurin verkossa”. Tällä Juntunen viittaa siihen, että mediat käyttävät verkossa enemmän tiedotemateriaalia ja että siellä materiaali menee myös lävitse vähäisemmin muokkauksin. Vaikka Juntunen keskittyykin tutkimuksessaan tiedote- ja uutistoimistomateriaalin sekä toisten medioiden tuottaman materiaalin lainaamisen tarkastelemiseen, voi havainnon edellä olevan esimerkin perusteella katsoa jossakin määrin pätevän myös tiedotusvälineen itsensä tuottaman materiaalin kierrättämiseen. Tällaisen toiminnan voidaan toisaalta katsoa olevan medioilta myös järkevää resurssien käyttöä, kun jo kertaalleen käsiteltyä materiaalia ei aina käsitellä uudestaan. Samalla tällainen käytäntö voimistaa kuitenkin Senioriliikkeen kansalaisaloitteen argumentin kuuluvuutta tarkastellussa mediakeskustelussa.

Senioriliikkeen kansalaisaloitteen argumenteista myös teollisuuden ja kansalaisuuden maailmoihin pohjaavat perustelut eläkeläisten jäämisestä jälkeen palkansaajien tulotasosta sekä heidän köyhtymisestään ja näiden ilmiöiden osoittaminen laskelmilla toistuvat myöhemmin verkkouutisissa. Aloitteessa vedotaan myös indeksiuudistuksen hintaan markkinoiden ja teollisuuden maailmojen oikeutuksiin tukeutuen:

”Palkkatasoindeksin käyttö lisää yhden vuoden eläkemenoja 312 miljoonaa euroa olettaen reaalipalkkojen kasvun olevan 1,6 % [Teollisuus].

Vuosina 1995 - 2014 eläkerahastoihin kartutetut varat ovat yli nelinkertaistuneet. Siellä on varoja 183 miljardia euroa mikä on yli kolme kertaa enemmän kuin valtion budjetti (54 miljardia euroa), ja seitsemän kertaa enemmän kuin yhden vuoden kokonaiseläkemenot [Teollisuus].

Eläkerahastojen tuotto vuonna 2014 oli 12 miljardia euroa [Markkina].

Indeksiuudistuksen hinta (312 miljoonaa euroa) [Markkina] on 0,18 % eläkerahastojen pääomasta ja 2,6 % niiden tuotosta [Teollisuus]. Palkkatasoindeksin käyttöönotto ei aiheuta työeläkemaksujen korotusta. Muutos ei myöskään pienennä eläkerahastoja. Lisääntyvät eläkemaksut voidaan kustantaa eläkerahastojen sijoitustuotoista eikä niihin tarvita verovaroja [Markkina]. Rahastojen tuottoja käytetään siihen mihin ne on tarkoitettu, eli eläkkeisiin.”

(KAA 4/2016)

Myös näitä aloitteen kohtia käytetään myöhemmin verkkouutisaineistossa. Esimerkiksi Iltalehden verkkouutisissa nämä aloitteen kohdat on esitetty seuraavasti:

” Senioriliikkeen laskelmien [Teollisuus] mukaan tämä maksaisi vuositasolla 312 miljoonaa euroa [Markkina]. Laskelma on tehty oletuksella, että reaalipalkat kasvaisivat vuodessa 1,6 prosenttia.

– Se on aivan selvästi väärin laskettu. Ensimmäisen yhden tai kahden vuoden ajan se saattaisi riittää, mutta ei sen pidemmälle, tyrmää Eläketurvakeskuksen toimitusjohtaja Rantala laskelman MOT:ssa.

Senioriliikkeen ja Kiljusen laskelmat [Teollisuus] näyttävät, että siellä noin 30 vuoden päässä, indeksiuudistuksen hinta olisi lähes 4 miljardia euroa [Markkina]. Senioriliikkeen mukaan tämäkään summa ei horjuttaisi eläkejärjestelmää, koska neljä miljardia euroa olisi sekin vain vajaa kolmannes siitä, mitä eläkerahastot tuottivat vuonna 2014 [Teollisuus].”

(Iltalehti 2016b)

Myös kansalaisaloitteen taloudellisiin vaikutuksiin liittyvät perustelut esiintyivät aloitetta koskevissa verkkouutisissa. Aloitteen perusteluissa esitetty koti- ja markkinaoikeutuksia yhdistelevä argumentti indeksimuutoksen myönteisistä vaikutuksista Suomen talouteen näkyi verkkouutisaineistossa jonkin verran.

”Indeksin palauttamisella palkkatuloindeksiksi eläkeläisten ostovoima lisääntyy [Teollisuus] ja sillä on positiivinen vaikutus varsinkin kotimarkkinateollisuudelle ja palveluille [Koti; Markkina].”

(KAA 4/2016)

Sen sijaan kansalaisaloitteessa olleet maineioikeutukset, joissa palkkaindeksin todettiin olevan yhä käytössä ”maailman parhaiksi arvioiduissa eläkejärjestelmissä Alankomaissa ja Tanskassa” sekä joissa Suomen nykyisen työeläkeindeksin todettiin olevan EU-maiden seitsemänneksi heikoin (KAA 4/2016), eivät näy verkkouutisaineistossa, minkä osoitti myös edempänä ollut kuvio 9 Senioriliikkeen edustajien oikeutuksista. Myöskään kansalaisuusoikeutuksen jäljessä käytetty kodin maailman oikeutus siitä, että indeksin köyhdyttämät ”ikänsä kunniallisesti työtä tehneet” kokevat sosiaalietuuksien hakemisen nöyryyttävänä, ei esiinny aineistossa aivan sellaisenaan. Toimijat eivät siis kenties joko nähneet niitä vakuuttavimmiksi oikeuttamisen tavoiksi eivätkä tuoneet niitä itse esiin enää myöhemmin. Toisaalta on myös mahdollista, että toimittajat eivät syystä tai toisesta juurikaan poimineet verkkouutisiin näitä argumentteja.

#### 4.3.2 Keskustelu indeksialoitteesta alkaa verkkouutisissa

Tutkielman aineisto alkaa Svenska Ylen 26.11.2015 julkaisemasta verkkouutisesta. Se lähtee liikkeelle Suomen Senioriliikkeen kansalaisaloitteesta sekä Kimmo Kiljusen lausunnoista. Hänen lisäksi uutiseen on myös haastateltu eläkeläisiä ja Svenska pensionärsförbundet -yhdistyksen edustajaa, mutta esimerkiksi työeläkealan toimijat ja asiantuntijatoimijat eivät vielä tässä vaiheessa ole mukana tarkastellussa keskustelussa. Indeksialoittekeskustelulle tyypillinen sukupolvien väliseen oikeudenmukaisuuteen vetoamisena ilmenevä kansalaisuusosoikeutus tulee kuitenkin esiin aloitetta vastustavan eläkeläistoimijan esiin nostamana jo tässä vaiheessa:

- Det finns också en solidaritetsprincip i det här så att vårt pensionssystem skall vara tryggt över generationsgränserna [Kansalaisuus].

(Eläkeläinen ja entinen RKP:n kansanedustaja Pehr Löf [Eläkeläistoimija], Svenska Yle 2015)

Verkkouutisaineiston perusteella indeksialoittekeskustelu vilkastuu helmikuussa 2016 (ks. kuvio 5). Ylen MOT-ohjelma on tarttunut indeksialoitteeseen, johon perustuen se julkaisee enakkouutisen 4.2.2016. Iltalehti puolestaan julkaisee pitkälti MOT-ohjelman pohjalta laaditun verkkouutisensa 8.2.2016. Molemmissa uutisissa esillä ovat eräiden MOT-ohjelmassa ääneen päässeiden toimijoiden, kuten sosiaaliturvapolitiikan dosentin, Kimmo Kiljusen ja Eläketurvakeskuksen silloisen toimitusjohtajan, vaateet. Molemmat uutiset toistavat osittain Senioriliikkeen kansalaisaloitteessakin olleita perusteluita, joita Kiljunen toistaa uutisissa hieman eri tavoin muotoiltuina. Lisäksi molempiin verkkouutisiin on valittu Kiljusen Ylen MOT-ohjelmassa (2016a) käyttämä teollisuus- ja kansalaisuusosoikeutuksia yhdistelevä ”köyhyysautomaatti”-argumentti:

”Se on automaatti [Teollisuus], joka vie köyhyyteen [Kansalaisuus]”, sanoo puolestaan entinen kansanedustaja Kimmo Kiljunen, joka nyt johtaa Suomen Senioriliikettä.”

(Suomen Senioriliikettä johtava entinen kansanedustaja Kimmo Kiljunen [Eläkeläistoimija], Yle MOT 2016b)

”– Se on automaatti [Teollisuus], joka vie köyhyyteen [Kansalaisuus]. Se mekanismi, joka on sinne sisään rakennettu – eli tämä taitettu indeksi – niin sen seurauksena eläketasot laskevat [Teollisuus], sanoo puolestaan Kimmo Kiljunen.”

(Suomen Senioriliikettä johtava entinen kansanedustaja Kimmo Kiljunen [Eläkeläistoimija], Iltalehti 2016b)

Tällainen teollisuuden ja kansalaisuuden maailmoja yhdistävä ”köyhyysautomaatti”-argumentti voidaan katsoa sellaiseksi indeksialoitokeskustelun argumentiksi, joka tuo esiin suomalaiselle poliittiselle keskustelulle ominaisen oikeuttamisen tavan, jossa oikeudenmukaisuus nähdään tehokkuuskysymyksenä (ks. esim. Tuukka Ylä-Anttila 2014, 198) tai tässä tapauksessa pikemminkin epätehokkuuskysymyksenä. Indeksialoitokeskustelua tarkastelleet Komp-Leukkunen ja Rantanen (2019) havaitsivat tutkimuksessaan, että indeksialoitetta puolustaneet toimijat vetosivat argumentaatioissaan tekniseen sanastoon sekä tunteisiin. Kimmo Kiljusen käyttämän ”köyhyysautomaatti”-argumentin voidaan katsoa kuvaavan hyvin juuri tällaista argumentaatiota.

Tässä vaiheessa keskustelua työeläkealan toimijat pääsevät ensimmäistä kertaa ääneen haastamaan Senioriliikkeen ja Kimmo Kiljusen argumentteja, minkä molemmat tekevät teollisuuden maailmasta käsin muun muassa viittaamalla indeksin toimivan toisin kuin Senioriliike ja Kiljunen esittävät:

”– Mielestäni tämä väite on täysin väärä analyttisesti. Eli tämä nykyinen indeksi ei siirrä eläkkeellä olevaa henkilöä sinne, ikään kuin pienituloisuuden puolelle, ellei hän ole ollut siellä jo eläkkeelle siirtyessään. Jo pelkästään se, että kuluttajahinnat kompensoidaan, auttaa pitämään eläkkeen ostovoiman suhteessa siihen omana elinaikana saatuun ansiotuloon kohdallaan [Teollisuus], toimitusjohtaja Suvi-Anne Siimes Työeläkevakuuttajat Tela:sta sanoo.”

(Työeläkevakuuttajat Tela ry:n toimitusjohtaja Suvi-Anne Siimes [Työeläkealan toimija],  
Iltalehti 2016b)

”Eläketurvakeskuksen toimitusjohtaja Jukka Rantala kuitenkin tyrmää senioriliikkeen väitteet.

”Eläketasohan eivät laske. Eläkkeet ovat koko ajan nousseet, ja näin voi arvioida tapahtuvan myös tulevaisuudessa [Teollisuus]”, hän sanoo MOT:lle.”

(Eläketurvakeskuksen toimitusjohtaja Jukka Rantala [Työeläkealan toimija], Yle MOT  
2016b)

Jo indeksialoitokeskustelun alkuvaiheessa esiin noussut kiista työeläkealan toimijoiden sekä Senioriliikkeen ja Kiljusen kesken näkyy aineistossa myöhemminkin (esim. Uusi Suomi 2016b; Helsingin Sanomat 2016d). Verkkouutisissa käyty kamppailu indeksimuutoksen taloudellisista vaikutuksista ja eläkevarojen tuottoja koskevista laskelmista onkin yksi työeläkeindeksialoitokeskustelussa toistuva piirre, joka selittää osaltaan alaluvussa 4.3 havaittua teollisuuden maailman oikeutusten runsautta aineistossa. Tällaisia tilanteita voidaan pitää Boltanskin ja Thévenot’n (2006, 215–236)

sekä Ylä-Anttilan (2010, 153) kuvaamina testeinä, joissa toimijat kiistelevät saman oikeuttamismaailman sisällä sen kriteereiden täyttymisestä.

Esimerkiksi oheisessa Helsingin Sanomien 18.3.2016 julkaiseman jutun katkelmassa esiintyvät toimijat hyväksyvät kyllä teollisuuden maailmaan kuuluvat laskelmat toistensa vaateiden perusteluiksi, mutta ovat eri mieltä laskelmien sisällöstä:

”Kiljunen kiisti Kauton näkemyksen. Kiljusen mukaan Eläketurvakeskus käyttää eläkelaskelmissaan sijoituksille liian alhaista reaalituotto-odotusta. Reaalituotto-odotus on nyt 3,5 prosenttia. Kiljusen mukaan se pitäisi nostaa neljään prosenttiin [Teollisuus].

Kauton Eläketurvakeskus ei vedä tuotto-odotuksiaan hatusta, vaan ne perustuvat historiallisiin aikasarjoihin sekä erilaisiin asiantuntija-arvioihin tulevaisuuden markkinoiden kehityksestä [Teollisuus].

Kiljusen mukaan alimitoitettu reaalituotto-odotus antaa väärän kuvan eläkevarallisuuden tulevista tuotoista. Jos tuotto-odotus nostettaisiin 4,0 prosenttiin, niin Kiljusen mukaan eläkejärjestelmässä olisi hyvin varaa ottaa käyttöön palkkaindeksi [Teollisuus; Markkina].

Kautto puolestaan kiisti tämän. Hän korosti sitä, että olennaista on suhteuttaa eläkevarat tulevaisuuden eläkemenoon [Teollisuus].

Kiljusen mukaan hänen laskelmansa perustuvat Eläketurvakeskuksen tilastoihin ja laskelmaan [Teollisuus]. Kautto puolestaan syytti Kiljusta siitä, että tämä sotkee laskelmissaan nimelliset ja reaaliset luvut [Teollisuus].”

(Suomen Senioriliikkeen puheenjohtaja Kimmo Kiljunen [Eläkeläistoimija],  
Eläketurvakeskuksen johtaja Mikko Kautto [Työeläkealan toimija], Helsingin Sanomat  
2016d)

Myös politiikan toimijat tulevat mukaan keskusteluun helmikuussa 2016. Yle julkaisee 8.2.2016 verkkouutisen, jossa se viittaa Ylen MOT-ohjelman kyselyyn puolueiden työeläkeindeksikannoista. Uutinen toistaa osan Senioriliikkeen kansalaisaloitteen argumenteista hieman toisin muotoiltuna: ”Senioriliikkeen mukaan taitettu indeksi on Suomen eläkejärjestelmän kipupiste, joka syö eläkkeiden ostovoimaa ja heikentää voimakkaasti eläkeläisten asemaa suhteessa palkansaajiin” (Yle 2016b). Enimmäkseen uutinen tuo kuitenkin esiin sitä MOT:n kyselyn tulosta, että aloitteessa esitetylle paluulle täyteen palkkatasoindeksiin ei löydy eduskunnasta tukea. Eduskuntaryhmien näkemyksiä ei hallituspuolueita ja kristillisdemokraatteja lukuun ottamatta eritellä verkkouutisessa. Eduskuntaryhmät tuovat argumenteissaan esiin erilaisiin oikeuttamisen maailmoihin pohjautuvia perusteluita sille, miksi työeläkeindeksiä ei pidä muuttaa palkkatasoindeksiksi. Alla olevassa esimerkissä ryhmien käyttämä kansalaisuus oikeutus näkyy paitsi sukupolvien välisenä oikeudenmukaisuutena ja köyhyyden poiston



kiistämisenä, myös muistutuksena siitä, että muutoksesta hyötyisivät suurituloiset eläkeläiset:

”Eduskuntaryhmien kannanottojen mukaan tärkeintä on varmistaa tulevien sukupolvien eläkkeet. Ansiotasoindeksin palauttaminen ei ryhmien mukaan olisi oikein sukupolvien välisen oikeudenmukaisuuden näkökulmasta [Kansalaisuus], eikä se niiden mukaan myöskään poistaisi eläkeläisten köyhyyttä [Kansalaisuus]. Päinvastoin: hyötyjinä olisivat suurituloiset eläkeläiset, koska indeksikorjaukset ovat prosenttikorotuksia [Kansalaisuus].”

(Eduskuntaryhmät [Politiikan toimija], Yle 2016b)

Indeksimuutosta ”tehokkaampina keinoina” vaikuttaa eläkeläisten tilanteeseen eduskuntaryhmät pitivät uutisessa esimerkiksi verotusta, asumiskuluja, lääkekorvauksia ja palvelumaksuja. Näin he käyttivät myös teollisuuden maailman oikeutusta tukena näkemykselleen. Eduskuntaryhmät vetosivat myös markkinoiden maailmaan todetessaan, että niille tärkeää on eläkevarojen sijoittaminen tuottavasti, turvaavasti sekä sijoitusten hajauttaminen. Huomionarvoinen on myös se alaluvussa 4.2 esiin noussut seikka, että tästä oppositiopuolueidenkin näkemykset kattavasta politiikan toimijoiden vaateesta ei joko löytynyt tai päässyt verkkouutiseen yhtään indeksimuutosta puoltavaa argumenttia.

Silloisten hallituspuolueiden – keskustan, kokoomuksen ja perussuomalaisen – vastauksesta verkkouutisessa tuotiin esiin teollisuuden maailmaan pohjaavia, eläkejärjestelmään ja ikäluokkien keskimääräisten tulojen suhdetietoon sekä kansalaisuuden maailman demokratiaoikeutukseen pohjaavia argumentteja:

”Hallitusrintama vannoo nykyisen indeksikäytännön nimiin: tärkeintä on, että eläkejärjestelmän kestävyys ja luotettavuus säilyvät [Teollisuus]. Eduskunta on juuri hyväksynyt työeläkelainsäädännön uudistuksen eikä uusille muutoksille ole nyt tarvetta [Kansalaisuus], viestitetään hallituspuolueiden eduskuntaryhmistä.

Puheet taitetun indeksin aiheuttamasta eläkeläisten köyhtymisestä hallituskoalitio kuittaa näin: ”Vanhempien ikäluokkien tulot suhteessa väestön keskimääräisiin tuloihin eivät ole tietojemme mukaan heikentyneet, vaan pysyneet ennallaan [Teollisuus].”

(Keskusta [Politiikan toimija], kokoomus [Politiikan toimija] ja perussuomalaiset [Politiikan toimija], Yle 2016b)

#### **4.3.3 Indeksialoite saavuttaa 50 000 kannattajaa – nuoret mukaan keskusteluun**

Työeläkeindeksin muuttamista vaativaa kansalaisaloitetta koskevassa mediakeskustelu ei helmikuun 2016 edetessä tyrehdy, vaan pikemminkin kiihtyy. Kansalaisaloite kerää

allekirjoituksia niin, että 10. helmikuuta 2016 niitä on jo yli 50 000 (Oikeusministeriö 2018). Suomen Senioriliike tiedottaa ylityksestä, minkä huomioi ainakin Uusi Suomi (2016i) – ja erittäin todennäköisesti näin tekevät myös Länsi-Suomi (2016) ja Länsi-Savo (2016a). Niiden julkaisemien ja sisällöltään varsin samankaltaisten verkkouutisten ei suoraan kerrota perustuvan tiedotteeseen, mikä ei kuitenkaan ole tavatonta (ks. esim. Juntunen 2011, 20–25).

Tässä vaiheessa tarkasteltuun indeksialoitokeskusteluun tulevat ensi kertaa mukaan nuoriso- ja opiskelijajärjestötoimijat. Nuoriso- ja opiskelijajärjestötoimijat oikeuttivat indeksinäkemystään teollisuuden maailmasta käsin vetoamalla Eläketurvakeskuksen laskelmiin ja kansalaisuuden maailmasta käsin korostamalla kaikkien yhtäläisiä oikeuksia saada eläkettä:

”– Senioriliike perustelee muutosvaatimustaan ja sen rahoittamista rahastoista muun muassa kustannusten marginaalisuudella ja eläkerahastojen tämänhetkisellä suuruudella [Markkina]. Eläketurvakeskus on laskenut vuoden 2016 alussa, että ansiotasoindeksin soveltamisella eläkkeisiin olisi pitkällä aikavälillä 6 prosenttiyksikön vaikutus. Tämä kuusi prosenttiyksikköä tulisi rahoittaa joko korottamalla työeläkemaksuja pysyvästi samainen 6 prosenttiyksikköä tai purkamalla rahastoja, mikä johtaisi niissä olevien varojen loppumiseen 2060-luvulla [Teollisuus], lausuvat Akavan opiskelijat ja STTK-Opiskelijat tiedotteessaan.

---

”– Nuorilla on edessä pitkät työurat, ja on surullista, että heidän tulevaisuudenuskoaan halutaan horjuttaa tällaisilla lyhytnäköisillä tavoitteilla. Meillä kaikilla tulee olla yhtäläiset oikeudet nauttia vakaasta eläkkeestä [Kansalaisuus], toteavat Akavan opiskelijoiden puheenjohtaja Henna Hirvonen ja STTK-Opiskelijoiden puheenjohtaja Emma Koskimaa.”

(Akavan opiskelijoiden puheenjohtaja Henna Hirvonen [Nuoriso- ja opiskelijajärjestötoimija], STTK-Opiskelijoiden puheenjohtaja Emma Koskimaa [Nuoriso- ja opiskelijajärjestötoimija], Uusi Suomi 2016i)

Nuoriso- ja opiskelijajärjestötoimijat reagoivat pian Kimmo Kiljusen blogikirjoitukseen, jossa tämä vastaa nuoriso- ja opiskelijajärjestötoimijoiden aiempaan tiedotteeseen ja puolustaa indeksimuutosta kansalaisuus- ja teollisuus-oikeutuksin vetoamalla eläkeläisten osuuteen leipäjonoissa käyvistä:

”Senioriliikkeen Kiljunen perusteli omaa kantaansa muun muassa vetoamalla leipäjonoihin:

– Leipäjonojen asiakkaista 40 % on eläkeläisiä. He köyhtyvät vanhetessaan [Kansalaisuus], niin että yli 75-vuotiaista 20 % ja yli 85-vuotiaista 30 % elää köyhyysrajan alla, kun eläkkeelle siirtyessään 65-vuotiaista ainoastaan 8 % [Teollisuus], Kiljunen kirjoitti Puheenvuoro-blogissaan.

Opiskelijat huomauttavat, että Kiljunen puhuu eri asiasta.

– Köyhyys ei ikinä ole toivottava asia [Kansalaisuus], mutta haluamme tässä kohtaa muistuttaa, että eläkeläisköyhyyttä ei korjata muuttamalla työeläkkeiden indeksiä. Iso osa Kiljusen mainitsemista köyhistä eläkeläisistä on tällä hetkellä Kelan eläkkeiden piirissä, joiden tasoon työeläkkeiden indeksit eivät vaikuta ja leipäjonon pituus ei lyhenisi yhtä radikaalisti kuin väitetään [Teollisuus]. Vanhuusköyhyyteen voidaan vaikuttaa muilla poliittisilla päätöksillä [Kansalaisuus], Akavan opiskelijoiden puheenjohtaja Henna Hirvonen ja STTK-Opiskelijoiden puheenjohtaja Emma Koskimaa toteavat.”

(Senioriliikkeen puheenjohtaja Kimmo Kiljunen [Eläkeläistoimija], Akavan opiskelijoiden puheenjohtaja Henna Hirvonen [Nuoriso- ja opiskelijajärjestötoimija], STTK-Opiskelijoiden puheenjohtaja Emma Koskimaa [Nuoriso- ja opiskelijajärjestötoimija], Uusi Suomi 2016j)

Myös muualla verkkouutisaineistossa eläkeläisten köyhyyteen vetoaminen oli indeksialoittekeskustelun kuluessa sellainen Senioriliikkeen ja Kiljusen argumentoinnin osa, johon muut toimijat ottivat tavalla tai toisella kantaa jakaen käsityksen ilmiön epäoikeudenmukaisuudesta, mutta huomauttaen kuitenkin, että työeläkeindeksin muuttaminen ansiotasoindeksiksi ei auttaisi kaikkein pienituloisimpia eläkeläisiä tai että se olisi tehoton tapa lievittää eläkeläisköyhyyttä (ks. esim. Helsingin Sanomat 2017a; MTV Uutiset 2017a; Yle Kajaani 2016; Yle MOT 2016a).

Helmikuun 2016 loppupuolella verkkouutisaineistossa pääsevät ensi kertaa ääneen työmarkkinajärjestöjen edustajat. Myös he vastaavat Senioriliikkeen kansalaisaloitteen väitteisiin vetoamalla etenkin laskelmissa oleviin puutteisiin:

”Nyt Akavan pääekonomisti Eugen Koev kirjoittaa, että kansalaisaloitteen ”ongelmana on täysin virheellinen arvio muutoksen kustannuksista”.

– Laskelmassa [Teollisuus] ei oteta ollenkaan huomioon, että eläkeläisten määrä kasvaa, työikäinen väestö supistuu ja eläkevuosia karttuu yhä enemmän. Nämä tekijät pyrkivät kasvattamaan maksettavien eläkkeiden määrä suhteessa palkkasumman, eli kaikkien palkkojen yhteismäärän, josta eläkkeiden rahoitus pääosin tulee. Jotta työssä olevien maksurasitus pysyisi siedettävänä, tulevat eläkkeet on osittain rahastoitu ja jatkossa eläkeikä kasvaa sen mukaan, miten elinikää pitenee [Teollisuus], Koev toteaa Akavan sivuilla.”

(Akavan pääekonomisti Eugen Koev [Työmarkkinajärjestötoimija], Uusi Suomi 2016c)

Työmarkkinajärjestöt asettuivat tässä vaiheessa keskustelua samaan rintamaan työeläkealan toimijoiden kanssa:

”Toimihenkilökeskusjärjestö STTK puolestaan jakaa Facebookissa Työeläkevakuuttajat Telan kantaa [Teollisuus] indeksikiistaan.”

(Toimihenkilökeskusjärjestö STTK [Työmarkkinajärjestötoimija], Uusi Suomi 2016c)

Vaikka työeläkealan toimijat pysyivätkin tarkastellussa indeksialoittekeskustelussa työmarkkinajärjestötoimijoita neutraalimmalla kannalla, kummastakaan ryhmästä ei erottunut tarkastellussa yhtään kansalaisaloitteen esittämää indeksimuutosta selkeästi puolustavaa vaadetta (ks. alaluku 4.2).

Huomionarvoista indeksialoittekeskustelun kulussa on se, että Suomen Senioriliikkeen kansalaisaloite henkilöityy keskustelun edetessä vahvasti liikkeen silloiseen puheenjohtajaan Kimmo Kiljuseen. Tästä kertoo yhtäältä alaluvussa 4.1 esiin tuotu havainto siitä, että Kiljunen oli toimijana noin 54 prosentissa kaikista eläkeläistoimijoiden vaateista. Havaintoa tukevat myös aineiston verkkouutisten otsikot, joista 15:ssä mainitaan Kiljunen ja niistä 12:ssa maininta hänestä liittyy kansalaisaloitteeseen.<sup>11</sup> Osassa otsikoista puhutaan jopa ”Kiljusen eläkealoitteesta” (ks. MTV Uutiset 2017b; Vasabladet 2016; Keskipohjanmaa 2016).

Osa tarkastellun aineiston toimijoista puhuu aloitteesta toisinaan myös ”eläkepopulismina” (esim. Helsingin Sanomat 2016c; Verkkouutiset 2016c). Yhdessä aineiston verkkouutisessa on nimettömänä haastatellun ammattiyhdistysliiketaustaisen SDP:n jäsenen epäily siitä, että ”aloitteen keskeinen taka-ajatus on se, että eduskunnasta vuonna 2011 pudonnut Kiljunen pääsisi läpi seuraavissa vaaleissa” (Helsingin Sanomat 2016c). Tästä näkökulmasta aloitetta pidettiinkin osassa mediakeskustelua myös eläkepoliittisena populismina, jonka uhasta kansalaisaloitteen tapaisia suoria demokratian muotoja on kritisoitu (ks. luku 1 ja alaluku 2.5).

#### **4.3.4 Keskustelu paljastaa erilaisia käsityksiä oikeudenmukaisuudesta**

Edellä todettiin, että myös kansalaisuusoikeutukset olivat indeksialoittekeskustelussa yleisiä (ks. alaluku 4.3). Tämä ei ole yllättävää, sillä kansalaisuusoikeutukset ovat olleet suosittuja aiemmissakin julkisen oikeuttamisen analyysia soveltaneissa tutkimuksissa (ks. esim. Luhtakallio & Ylä-Anttila 2011; Huikuri 2011). Yksi indeksialoittekeskustelun edetessä paljastuva mielenkiintoinen kansalaisuusoikeutuksiin liittyvä juonne on se, että osapuolet käyttävät perusteluissaan erilaisia kansalaisuuden maailman oikeudenmukaisuusargumentteja. Monet kansalaisaloitteen esittämää indeksimuutosta vastustaneet tai siihen neutraalisti vaateissaan suhtautuneet toimijat vetoavat keskustelun

---

<sup>11</sup> Aineiston jutuista kolmessa (Taloussanomien 2017a; Helsingin Sanomat 2016e; Helsingin Sanomat 2016f) otsikko viittaa Kimmo Kiljusen puoluekokousaloitteeseen, ei kansalaisaloitteeseen.

kuluessa siihen, että eläkejärjestelmän pitää pystyä takaamaan eläkkeet myös nuorille sukupolville ja pitämään kiinni sukupolvisopimuksesta. Alla oleva esimerkki havainnollistaa hyvin tällaista puhetta:

”Eläkkeistä päätettäessä on pidettävä huoli oikeudenmukaisuudesta. On reilua, että työurasta kertyy oikeudenmukainen eläke. Tämä oikeus täytyy turvata myös nuoremmille sukupolville. Olisi vastuutonta tehdä päätöksiä, jotka johtavat nuorten eläketurvan murentamiseen tai kohtuuttomiin eläkemaksujen korotuksiin tulevaisuudessa [Kansalaisuus]”, Järvinen toteaa.”

(Vihreiden kansanedustaja Heli Järvinen [Politiikan toimija], Talouselämä 2016a)

Tätä sukupolvien välisen oikeudenmukaisuuden juonetta kuvattiin verkkouutisten otsikoissa paikoin jopa ”sukupolvien sodaksi” (ks. Helsingin Sanomat 2016g; Suomenmaa 2016a; Uusi Suomi 2016d). Suomen Senioriliike ja muut kansalaisaloitteen esittämää indeksimuutosta kannattavat puolestaan eivät keskustelun kuluessa puhuneet kovinkaan oma-aloitteisesti sukupolvien välisestä oikeudenmukaisuudesta, vaan he keskittyivät ennemmin jo aikaisemmin esillä olleeseen eläkeläisten köyhtymiseen sekä eläkeläisten ja palkansaajien väliseen eroon. Eläkeläistoimijat toivat tätä ajatusta kuitenkin keskustelussa esiin suoran epäoikeudenmukaisuusviittauksen sijasta usein teollisuuden maailman kautta vetoamalla palkkojen ja eläkkeiden erilaisiin kasvuprosentteihin:

”Kiljunen: Työeläkejärjestelmä poikkeaa verovaroin kustannettavasta kansaneläkkeestä. Työeläke on ansioturva ja sen tulee pitää eläkeläinen elintason nousussa mukana. Eläkeläisille indeksi tarkoittaa suuria summia. Kun taitettu indeksi otettiin käyttöön palkat ovat kasvaneet 88 prosenttia, mutta eläkkeet vain 46 prosenttia [Teollisuus].”

(Senioriliikkeen puheenjohtaja Kimmo Kiljunen [Eläkeläistoimija] Suomen Kuvalehti 2016)

Keskustelua tulonjaon oikeudenmukaisuudesta käydään aineistossa siis jonkin verran teollisuuden maailman keinoin. Tuomas Ylä-Anttila (2010, 181) tuo esiin, että globalisaatiosta käydystä keskustelussa yleisempää oli painottaa argumentoinnissa demokraattisia menettelytapoja kuin oikeudenmukaista lopputulosta, josta saattaa olla vaikeaa olla yhtä mieltä. Tätä ajatusta jatkaen ja suomalaisen poliittisen keskustelun aiemmin havaitun teollisuusoikeutusmieltymyksen (ks. luku 1) huomioiden voidaankin pohtia, pidetäänkö lukuihin vetoamista lähtökohtaisesti jotenkin neutraalimpana ja uskottavampana suomalaisessa poliittisessa keskustelussa kuin eksplisiittistä oikeudenmukaisuuteen vetoamista – siitä huolimatta, että näennäisesti puolueettomilta

vaikuttavia numeroitakin voidaan käyttää tarkoitushakuisesti, kuten tiedon tuottamisen poliittisuutta tarkastelleet Paul-Erik Korvela ja Johanna Vuorelma (2017, 21–22) toteavat moderneja faktoja tarkastelleen Mary Pooveyn (1998) ajatuksiin viitaten.

Keskustelun kuluessa Senioriliikkeen puheenjohtaja Kimmo Kiljunen määrittelee sukupolvien välisen oikeudenmukaisuuden eri tavalla kuin esimerkiksi työeläkealan toimijat, työmarkkinajärjestötoimijat tai opiskelija- ja nuorisojärjestötoimijat. Tämä muista toimijaryhmistä poikkeava käsitys sukupolvien välisestä oikeudenmukaisuudesta tulee konkreettisesti esiin, kun toimittaja kysyy Kiljuselta näkemystä eri sukupolville reilusta eläkejärjestelmästä:

”Kiljunen: Sukupolvien välistä oikeudenmukaisuutta on se, että niin nykyiset kuin tulevat eläkkeensaajat voisivat säilyttää ansaitun tulotasonsa ja pysyä hyvinvoinnin kasvussa mukana. Eivät nykyeläkeläiset pyydä palkkaindeksillä eläkkeisiinsä korotusta, vaan sitä, ettei eläketaso laske [Kansalaisuus]. Rahat saataisiin heidän omien eläkesäästöjensä tuotoista, ei rahastojen pääomasta tai työeläkemaksuista. Olen varma, että nykynuoret haluavat antaa isilleen ja äideilleen, vaarille ja mumuille heidän itsensä säästämän eläketurvan, ennen kuin aika heidät jättää ja kaikki eläkevarat ja koko kansallisomaisuus jää tuleville sukupolville [Koti]. Ansioturva on kaikkien työssäkäyvien, nuorten ja vanhempienkin etu. Kaikki haluavat säilyttää ansaitun tulotasonsa eläkkeelle siirtyessään [Kansalaisuus].”

(Senioriliikkeen puheenjohtaja Kimmo Kiljunen [Eläkeläistoimija] Suomen Kuvalehti 2016)

Keskustelua sukupolvien välisestä oikeudenmukaisuudesta on kuitenkin vaikea indeksialoittekeskustelun kuluessa välttää. Myös Kiljusen on reagoitava siihen, ja yhdessä aineiston uutisista hän kuvaileekin palkkaindeksiä toimittajan epäsuoran kerronnan perusteella jopa ”nuorten pelastukseksi”. Tätä hän perusteli muun muassa seuraavasti teollisuus- ja markkinaoikeutuksin:

”Kiljusen mukaan eläkkeiden tason turvaaminen palkkasidonnaisesti nostaa ostovoimaa [Teollisuus] ja luo työpaikkoja nuorille, jotka sitten voivat alkaa maksaa omia eläkkeitään. Samalla verotulot lisääntyvät, mikä vaikuttaa myönteisesti julkiseen talouteen [Markkina].”

(SDP:n entinen kansanedustaja Kimmo Kiljunen [Eläkeläistoimija] Kymen Sanomat 2016)

Näin eläkeläisten etua puettiin samalla yleisemmäksi hyväksi teollisuuden ja markkinoiden maailman keinoin.

#### 4.3.5 Markkina- ja maine-oikeudet kelpaavat puolustajille ja vastustajille

Markkinoiden maailman oikeudet olivat kolmanneksi yleisin tapa oikeuttaa vaateita tarkastellussa indeksialoittekeskustelussa (ks. alaluku 4.3) Verkkouutisaineistossa indeksimuutoksen puolustajat – siis etenkin eläkeläistoimijat – käyttivät pitkin keskustelua markkinaoikeutusta esittäessään, että työeläkeindeksin muuttaminen palkkatasoindeksiksi saisi aikaan laajempia taloudellisia hyötyjä, kuten työpaikkoja ja verotuloja. Näin oli esimerkiksi seuraavissa muutosta puolustaneissa vaateissa tai niiden osissa:

”Mäkinen kokee, että ostovoiman parantaminen kohottaisi koko Suomen taloutta, kun eläkeläisellä olisi varaa käydä esimerkiksi yksityislääkärillä ja käyttää muitakin yksityisiä palveluita [Markkina].”

(Nurmijärven vanhusneuvoston puheenjohtaja ja Senioriliiton perustajajäsen Aulis Mäkinen [Eläkeläistoimija], Helsingin Uutiset 2016)

”Det finns enligt Kiljunen rum för att återgå till en koppling av pensionerna till löneindex igen och det här skulle enligt honom också stimulera ekonomin [Markkina].”

(Yksi aloitteen alullepanijoista Kimmo Kiljunen [Eläkeläistoimija], Svenska Yle 2015)

”Kuunnelkaa poliitikot eduskunnassa! Paras lamalääke tällä hetkellä olisi nostaa reilusti eläkkeitä. Tämä on parasta elvytystä ja varmaa ostovoimaa suomalaisiin palveluihin. Suomeen saataisiin nuorille 50 000–100 000 uutta työpaikkaa. [Markkina] Järjestystä, dynamiikkaa, innokasta mieltä!” hän pauhaa.

(SDP:n entinen kansanedustaja Kimmo Kiljunen [Eläkeläistoimija], Helsingin Sanomat 2016c)

Markkinaoikeutusta käytettiin aineistossa toisinaan myös työeläkeindeksin muuttamisen vastustamiseen. Indeksimuutosta vastustaneissa vaateissa markkinaoikeutusta käytettiin esimerkiksi vedottaessa siihen, että muutos tekisi työstä kallista ja heikentäisi Suomen kilpailukykyä:

”– Tässä vaihtoehdossa heikennettäisiin myös Suomen kustannuskilpailukykyä [Markkina] sekä ostovoimaa [Teollisuus] Sarkomaa toteaa.”

(Kokoomuksen kansanedustaja ja sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan jäsen Sari Sarkomaa [Politiikan toimija], Verkkouutiset 2016d)

”Hänen mukaansa on parempi unohtaa korkeammat indeksikorotukset, nostaa eläkeikää ja käyttää tätä 200 miljardin rahastoa jotta työstä maksettu eläkemaksu pysyy 20 prosentin pinnassa [Teollisuus].

– Näin kun tehdään, työ käy kaupaksi, Suomi pääsee kasvuun kiinni ja kaikki saavat eläkkeensä myös 2030-luvulla [Markkina].”

(Viestintätoimisto Kreabin toimitusjohtaja Mikael Jungner [Muu], Verkko uutiset 2016b)

Markkinaoikeutusta käytettiin aineistossa toisinaan myös yhdessä kodin maailman kanssa, kun eläkkeiden korottamista oikeutettiin paitsi laajemmilla taloudellisilla hyödyillä, myös alleviivaamalla näiden taloudellisten hyötyjen kotimaisuutta:

”Eläkerahastoista suurin osa on sijoitettuna ulkomaille. Tukisivatko nämä rahat paremmin suomalaista yhteiskuntaa ja taloutta, jos niistä jaettaisiin nykyistä suurempi siivu eläkeläisille?

Kiljunen: Eläkkeiden korotus olisi kustannustehokkainta elvytyspolitiikkaa [Markkina]. Se lisäisi suoraan kotimaista kulutuskysyntää, toisi verotuloja ja vähentäisi asumistuki- ja toimeentulotukimenoja. Lisäksi rahat saataisiin eläkkeensaajien omista eläkesäästöistä, joista suurin osa on sijoitettu ulkomaille. [Koti; Markkina]”

(Senioriliikkeen puheenjohtaja Kimmo Kiljunen [Eläkeläistoimija], Suomen Kuvalehti 2016)

Markkinoiden ja kodin oikeutusyhdistelmän on aikaisemmin paikallistanut esimerkiksi myös suomalaista sanomalehtikirjoittelua globalisaatiosta tarkastellut Tuomas Ylä-Anttila (2010, 187–188). Hän erotti tarkastelussaan kansallinen kilpailukyky -argumentin, jossa markkinoiden ja kodin maailma asettuivat keskenään kompromissiin. Maailmat asettuvat samankaltaisella tavalla kompromissiin yllä olevassa Kiljusen kotimainen kulutuskysyntä -argumentissa.

Niin kansalaisaloitteen ajamaa indeksimuutosta puolustavat, siihen neutraalisti suhtautuneet kuin aloitetta vastustaneetkin toimijat oikeuttivat joitakin vaateistaan maineen maailman oikeutuksilla. Ne olivat aineistossa huomattavasti harvinaisempia kuin teollisuus-, kansalaisuus- ja markkinaoikeutukset (ks. alaluku 4.3), sillä maineoikeutuksia oli vain noin kaksi prosenttia aineiston kaikista oikeutuksista. Maineoikeutuksiksi katsottiin esimerkiksi viittaukset vaikutusvaltaisiin henkilöihin ja eri tahoilta kuultuun palautteeseen:

”Pusa:

’Asiahan ei ole kunnossa. Nyt saa paljon palautetta, siis hyvin useasta puolueesta kenttäihmisiltä, eläkeläisaktiiveilta ja muilta. Niin huomaa, että kiehuu vähän siellä sun täällä [Maine].’

Pusa:

’Luulen, että moni kokoomuslainen tai joku muukin, niin hurraa Kimmo Kiljuselle, vaikkei ääneen sanoiskaan sitä [Maine].’”

(Dosentti Olli Pusa [Asiantuntijatoimija], Yle MOT 2016a)



”– Tilanne on todella nyt se, että missä tahansa mie liikun esimerkiksi tänä aamuna Suomen ylioppilaskuntien liiton liittokokouksessa, keskustelemassa nuorten kanssa politiikkaa, niin nousee esiin se, että tällainen aloite on tehty, sen seuraukset on nuorille haastavat ja suorastaan katastrofaaliset, ja se, että se on lähtöisin meiltä. Mie sitten olen aina oikomassa, että se on tällaista yhden aktiivisen jäsenen aktiivisuutta, mistä tämä on lähtöisin, mutta selvää on, että tämä keskustelu on tehnyt jo vakavaa mainetappiota puolueelle [Maine]. Nuorten parissa nimenomaan.

– Meillä ei ole mun mielestä varaa siihen, että me karkotetaan fikset ihmiset, jotka haluavat parantaa maailmaa, koska meitä pidetään tällaisena eläkeläispuolueena, joka ei suhtaudu riittävällä vastuulla nuoren sukupolven huoleen [Maine], Näkkäljärvi sanoi.”

(Demarinuorten puheenjohtaja Mikkel Näkkäljärvi [Nuoriso- ja opiskelijajärjestötoimija], Uusi Suomi 2016g)

”--- Olemme saaneet myös jäsenpalautetta [Maine], jonka mukaan akavalaiset eläkeläiset eivät halua, että eläkeindeksin varjolla mennään nuorten taskuille [Kansalaisuus]”, sanoo puheenjohtaja Sture Fjäder tiedotteessa.”

(Akavan puheenjohtaja Sture Fjäder [Työmarkkinajärjestötoimija], Talouselämä 2016b)

Puhujan omaa näkemystä laajempaan näkemykseen perustuneet maineioikeutukset sopivat aineistossa sekä kansalaisaloitteen esittämää indeksimuutosta puolustaneille että sitä vastustaneille toimijoille. Tällaiset perustelut läpäisivät myös toimittajien seulan, minkä voi niin ikään nähdä merkinä laajemman ihmisjoukon mielipiteeseen vetoamisen hyväksyttävyydestä suomalaisessa poliittisessa keskustelussa. Kyseisten maineioikeutusta käyttäneiden toimijoiden voidaan myös ajatella olevan perillä ”kentän” mielipiteestä tilanteessa, jossa vastaavan tiedon hankkiminen olisi toimittajalle vaikeaa tai jossa sitä ei ehkä olisi lainkaan saatavilla muista lähteistä.

Alla olevassa esimerkissä toimija selittää maineen maailmasta käsin sitä, miksi kansalaisaloitetta ajavat toimijat haluavat jättää indeksimuutoslaskelmien seuraukset huomiotta tai olla piittaamatta asiantuntijatiedosta.

”Kautto epäilee, että kansalaisaloitteen ajajille riittää yksinomaan se, että indeksiteema pyörii julkisuuden otsikoissa.

”Silloin asia on esillä ja he näyttäytyvät eläkeläisten asianajajina. Voi ajatella, että jos on julkisuudessa paljon esillä [Maine], poliittikkoihinkin kohdistuu silloin painetta.”

(Eläketurvakeskuksen johtaja Mikko Kautto [Työeläkealan toimija], Kauppalehti 2016b)

#### 4.3.6 Valiokunta tyrmää kansalaisaloitteen – mediakeskustelu hiipuu

Indeksialoite etenee eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnan käsittelyyn helmikuussa 2017 (ks. alaluku 2.5). Ennen kuin sosiaali- ja terveysvaliokunta tyrmää kansalaisaloitteen mietinnössään maaliskuussa 2017, keskustelu saa vielä uutta sävyä verkkouutisaineistossa. Keskusteluun nousee ajatus niin kutsuttuun puoliväli-indeksiin siirtymisestä, jossa maksussa olevia eläkkeitä tarkistettaisiin 50-prosenttisesti kuluttajahintaindeksillä ja 50-prosenttisesti ansiotasoindeksillä (Iltalehti 2017a). Samassa yhteydessä käytetään ainoaa verkkouutiskeskustelusta löytynyttä inspiraation maailman oikeutusta:

”- Kansalaisaloitteen taustalla on ajatus, että täytyy uskaltaa purkaa taitettu indeksi [Inspiraatio]. Se köyhdyttää eläkkeensaajia, mutta suosii suurituloisia [Kansalaisuus]. Mikä tahansa tapa, joka purkaa kiveen hakatun mallin, on parannus oikeaan suuntaan. Se vapauttaisi ilmapiiriin [Inspiraatio], että voisimme käydä normaalia keskustelua [Kansalaisuus] myös siitä, miten eläketarkistukset tehdään, sanoo puolestaan Kiljunen.”

(Entinen SDP:n kansanedustaja Kimmo Kiljunen [Eläkeläistoimija], Iltalehti 2017a)

Kiveen hakatun mallin purkamisena ja keskusteluilmapiiriin vapauttamisena tarjoiltu inspiraatio-oikeutus esiintyi siis verkkouutisessa, jossa tuotiin esiin muita vaihtoehtoja työeläkeindeksiksi kuin kansalaisaloitteessa alun perin esitetty 100-prosenttinen ansiotasoindeksi. Voikin pohtia, turvauduttiinko inspiraatio-oikeutukseen siis vasta ikään kuin viimeisenä keinona aivan kansalaisaloitteen eduskuntakäsittelyn loppusuoralla.

Inspiraatio-oikeutusten vähäisyyttä tarkastellussa verkkouutisaineistossa voinee yhtäältä selittää sillä, että toimijoiden yleisimmin käyttämä teollisuuden maailman oikeutus on sille monin tavoin vastakkainen oikeutustapa. Siinä missä teollisuuden maailmassa arvostettavia asioita ovat hallitseminen ja ennakointi, inspiraation maailmassa arvostettavia asioita taas ovat ennakoimattomuus ja totutusta poikkeaminen (Salminen 2016, 20–22). Inspiraatio-oikeutusten vähäisyys saattaakin osaltaan kertoa siitä, että toimijat ovat teollisuus-oikeutusten hallitsemassa mediakeskustelussa katsoneet inspiraatio-oikeutukset vähemmän uskottaviksi tai vähemmän toimiviksi.

Verkkouutisaineiston kautta tarkastellun mediakeskustelun loppuvaiheessa esiin pääsevät paitsi eläkeläistoimijat, myös politiikan toimijat. Niistä esillä on etenkin kansalaisaloitteen hylkäämistä esittävän mietinnön laatinut sosiaali- ja terveysvaliokunta näkemyksineen, jotka pohjautuvat paljolti teollisuuden ja kansalaisuuden maailmoihin:

”Sosiaali- ja terveystalokunta ehdottaa eduskunnalle SDP:n entisen kansanedustajan Kimmo Kiljusen kansalaisaloitteen hylkäämistä. Aloite esittää työeläkkeen sitomista kokonaan palkkojen kehitykseen.

Valiokunnan mukaan kansalaisaloitteessa ehdotettu työeläkeindeksin sitominen palkkaindeksiin nykyisen taitetun indeksin sijaan kasvattaisi merkittävimmin suuria eläkkeitä [Kansalaisuus]. Eläke tarkistetaan tällä hetkellä vuosittain indeksillä, jossa palkkatason muutoksen osuus on 20 prosenttia ja hintatason muutoksen osuus 80 prosenttia.

Valiokunnan mukaan vaikeimmassa asemassa olevien eläkeläisten asemaa parannetaan tehokkaimmin nostamalla kansaneläkettä tai takuueläkettä [Teollisuus; Kansalaisuus]. Pelkästään pientä työeläkettä saavien asemaa voidaan parantaa esimerkiksi huolehtimalla asiakasmaksujen sekä lääkkeiden ja matkakustannusten omavastuiden kohtuullisuudesta sekä riittävästä asumisen tuesta [Teollisuus; Kansalaisuus], valiokunta arvioi.”

(Sosiaali- ja terveystalokunta [Politiikan toimija], Taloussanomamat 2017b)

”Utskottet säger att det delar initiativtagarnas oro över de fattigaste pensionärernas ställning [Kansalaisuus].

Enligt utskottet skulle ändå ett ändrat arbetspensionsindex på kort sikt inte ha nämnvärd inverkan på små arbetspensioner [Teollisuus].

Inkomsterna för dem med de lägsta pensionerna består enligt utskottet främst av folkpensionen och andra sociala förmåner. Därför skulle de inte dra så stor nytta av ett ändrat index [Teollisuus], anser social- och hälsovårdsutskottet.

Nytan av ett ändrat index skulle enligt utskottet kanaliseras främst till personer med medelstora eller höga pensioner [Kansalaisuus].”

(Sosiaali- ja terveystalokunta [Politiikan toimija], Svenska Yle 2017)

Kuten alaluvussa 2.5 tuotiin esiin, kansalaisaloitteen ajama muutos työeläkeindeksiin olisi Anna Kontulan (2018, 87–89) esittämän tulkin mukaan ollut niin merkittävä, että sosiaali- ja terveystalokunta saattoi tyrmätä sen selkeästi, kun taas puoliväli-indeksin torjuminen olisi voinut olla vaikeampaa. Median valtaa politiikassa tarkastelleet Elina Noppari ja Mari K. Niemi (2017, 202) pohtivat, että julkisissa puheissaan poliitikot – ja erityisesti populistiset toimijat – ovat toisinaan valmiita hakemaan mediahuomiota totuuden kustannuksella. He epäilevät, että esimerkiksi Yhdysvaltain presidentiksi vuonna 2016 valittu Donald Trump oli tietoinen eräiden esittämiensä uudistusten mahdottomuudesta jo puhuessaan niistä julkisesti. Näiden ajatusten valossa onkin kiinnostavaa pohtia, oliko työeläkeindeksin muuttamista ansiotasoindeksiksi ajaneen kansalaisaloitteen yhtenä pyrkimyksenä siis laatia niin radikaali uudistus, että se takaisi medianäkyvyyden, vaikka aloitteen tekijätkään eivät olisi uskoneet aloitteen menevän läpi alun perin esitetystä muodosta. Vai oliko aloitteesta enemmänkin kyse eduskunnalle

suunnatusta neuvottelutaktisesta toimenpiteestä, kuten alla oleva katkelma antaa ymmärtää:

”Heikki Ranki kertoo, kansalaisaloite tehtiin täyteen palkkaindeksiin siirtymisestä, koska haluttiin pyytää isoa kalaa.

- Ajattelimme niin, että valiokunnasta löytyy viisaus pohtia myös muita indeksivaihtoehtoja. Kansalaisilta olemme kuitenkin saaneet valtakirjan ajaa palkkaindeksimallia [Kansalaisuus], Heikki Ranki sanoo.”

(Heikki Ranki, yksi kansalaisaloitteen puuhamiehistä [Eläkeläistoimija], Iltalehti 2017a)

Syksyllä 2018 joukko Suomen Senioriliikkeen aktiiveja laittoikin vireille kansalaisaloitteen, joka esitti puoliväli-indeksiin siirtymistä työeläkkeiden tarkistuksessa kymmeneksi vuodeksi. Aloite keräsi määräaikaan mennessä 23 401 vahvistettua kannatusilmoitusta eikä edennyt eduskuntaan. (Oikeusministeriö 2019b.)

## 5 POHDINTA

Työeläkeindeksin muuttamista palkkatasoindeksiksi esittänyt Suomen Senioriliikkeen kansalaisaloite nousi mediahuomion kohteeksi 2010-luvun puolivälissä. Tässä pro gradu -tutkielmassa on tarkasteltu työeläkeindeksin muuttamista ajanutta kansalaisaloitetta koskevaa mediakeskustelua vuosilta 2015–2017. Tutkielman aineistona oli 91 verkkouutista eri medioista ajalta 24.9.2015–23.3.2017. Tarkastellussa aineistossa esiin pääsi eläkeläistoimijoita, työeläkealan toimijoita, nuoriso- ja opiskelijajärjestö-, työmarkkina- ja asiantuntijatoimijoita sekä eräitä muita toimijoita, kuten kansalaisaloitteen allekirjoittajajoukkoja ja viestintätoimiston toimitusjohtaja.

Toimijoista kaikkein useimmin verkkouutisissa pääsivät aineiston perusteella esiin eläkeläistoimijat, jotka olivat toimijoina 32,5 prosentissa kaikista tarkastelluista vaateista eli haastattelulausuntojen, tiedotteiden tai kansalaisaloitteen tapaisista julkisen piirissä tehdyistä teoista. Tämä havainto on linjassa tutkielman johdannossa esiin tuodun Komp-Leukkusen ja Rantasen (2019) tutkimustuloksen kanssa, sillä myös he havaitsivat eläkeläisten ottavan vilkkaasti osaa keskusteluun. Eläkeläistoimijoista esiin pääsivät keskustelussa voimallisimmin Suomen Senioriliikkeeseen kytkeytyvät toimijat ja etenkin liikkeen puheenjohtaja Kimmo Kiljunen, joka oli toimijana noin 54 prosentissa kaikista eläkeläistoimijoiden vaateista. Tutkielman aiheen huomioiden tätä ei sinänsä voida pitää yllättävänä tuloksena. Se osoittaa kuitenkin, että kansalaisaloite oli toimiva keino saada Suomen Senioriliikkeen viestiä läpi mediassa. Aloite tarjosi esimerkiksi allekirjoituksia kerätessään ja eduskunnan käsittelyyn edetessään liikkeelle sekä sen edustajille useita mahdollisuuksia päästä esiin mediassa vuosina 2015–2017. Strategisesta näkökulmasta aloite olikin toimiva tapa saada mediahuomiota aloitteelle ja sen ajamalle asialle sekä liikkeen edustajille. Aloite henkilöityi keskustelun kuluessa vahvasti liikkeen puheenjohtajaan Kimmo Kiljuseen, joka tuli valituksi Suomen Sosialidemokraattisen Puolueen kansanedustajaksi vuonna 2019 (Oikeusministeriö 2019a). Toisaalta mediakeskustelun loppuvaihe (ks. alaluku 4.3.6) herätti kysymyksen, oliko aloitteen yhtenä pyrkimyksenä esittää medianäkyvyyden takaavaa uudistusta, vaikka aloitteen tekijätkään eivät olisi uskoneet sen menevän läpi sellaisenaan.

Tiedotusvälineiden näkökulmasta tarkasteltuna mediakeskustelua voi tulkita myös niin, että portinvartija- ja määrittelyvaltaansa käyttävät mediat olivat halukkaita nostamaan aloitteen esiin ja päästämään sen taustavoimat ääneen verkkouutisissaan aloitteen

edetessä. Houkutusta tähän saattoi lisätä se, että tiedotusvälineiden on aiemmin osoitettu hyödyntävän mieluusti toimituksen ulkopuolelta tulevaa materiaalia etenkin verkossa (ks. Juntunen 2011, 24–25). Aloite, Suomen Senioriliikkeen tiedotteet sekä Kimmo Kiljusen blogikirjoitukset ja muiden toimijoiden eri muodoissa esittämät kannanotot aloitteeseen tarjosivatkin tiedotusvälineille varsin paljon tällaista materiaalia.

Eläkeläistoimijoiden jälkeen toiseksi useimmin verkkouutisaineiston avulla tarkastellussa mediakeskustelussa pääsivät esiin työeläkealan toimijat, jotka olivat toimijoina 22,3 prosentissa kaikista vaateista. Työeläkealan toimijat olivat olennainen osa keskustelua etenkin siksi, että keskustelu keskittyi paikoitellen kiistelyyn eläkkeitä koskevista laskelmista ja siitä, mitä aloite tarkoittaisi eläkejärjestelmän taloudelliselle kestävyydelle. Kolmanneksi eniten tarkastellussa keskustelussa olivat esillä nuoriso- ja opiskelijajärjestötoimijat. He olivat toimijoina 12,2 prosentissa kaikista vaateista. Heidän osuuttaan kasvatti kuitenkin se, että yksi eri nuoriso- ja opiskelijajärjestöjen puheenjohtajien yhteiseen tiedotteeseen perustunut verkkouutinen koodattiin aineistoon jokaisen järjestön osalta erikseen. Komp-Leukkusen ja Rantasen (2019) tutkimuksen havainto eri sukupolvien epäsymmetrisestä osallistumisesta indeksialoittekeskustelun kautta ilmenevään sukupolvikonfliktiin saa siten tukea tästä tutkielmasta. Epäselvien tai muihin luokkiin kuulumattomien yksittäisten, eli muiden toimijoiden, vaateita oli 11,9 prosenttia tutkielman aineiston vaateista. Poliitiikan toimijat olivat toimijoina 10,7 prosentissa ja asiantuntijatoimijat olivat 5,5 prosentissa vaateista. Työmarkkinajärjestöt puolestaan olivat toimijoina 4,9 prosentissa kaikista vaateista.

Samalla kun analyysi toi esiin suomalaisen eläkepoliittisen keskustelun toimijoita, se teki näkyviksi myös tällaisen keskustelun jakolinjoja. Vaateista eroteltujen kantojen avulla toimijoista voitiin erottaa kolme erilaista ryhmää, jotka asettuivat työeläkeindeksin muuttamista esittäneestä kansalaisaloitteesta käydyn mediakeskustelun osapuoliksi. Toimijaryhmistä eläkeläistoimijat ja muut toimijat olivat enimmäkseen aloitteen esittämän indeksimuutoksen puolella. Nuoriso- ja opiskelijajärjestöt, politiikan toimijat sekä työmarkkinatoimijat taas enimmäkseen vastustivat aloitteen ajamaa indeksimuutosta. Huomionarvoista oli myös se, että yksikään näiden toimijaryhmien vaateista ei selkeästi puolustanut aloitteen esittämää muutosta työeläkeindeksiin. Aloitteessa esitetty muutos ei tälläkään perusteella vaikuttanut olevan näiden toimijaryhmien mieleen.

Työeläkealan toimijat ja asiantuntijatoimijat suhtautuivat vaateissaan kansalaisaloitteen ajamaan indeksimuutokseen useimmiten neutraalisti: vaateista ei aina voinut päätellä suoraan, oliko toimija muutoksen puolella vai sitä vastaan. Työeläkealan toimijoiden vaateista yksikään ei kuitenkaan selkeästi puolustanut aloitteessa esitettyä indeksimuutosta ja asiantuntijatoimijoidenkin vaateista näin oli vain 5,3 prosentissa eli yhdessä (1) vaateessa. Siten voidaan todeta, että eläkeläistoimijat ja muut toimijat – esimerkiksi edellä mainitut kansalaisaloitteen allekirjoittajajoukot – jäivät tarkastellussa mediakeskustelussa varsin yksin puolustamaan kansalaisaloitteen ajamaa muutosta työeläkeindeksiin. Havainto on samansuuntainen kuin Komp-Leukkusen ja Rantasenkin (2019) löydös: he havaitsivat, että aloitetta puolustivat eläkeläiset ja vastustivat puolestaan asiantuntijat, jotka toimivat kansanedustajien ohella työikäisten äänenä indeksialoittekeskustelussa.

Sukupolvien välisen konfliktin näkökulmasta kiinnostava tässä tutkielmassa esiin noussut havainto on se, että poliittiset nuorisojärjestöt yhdistyivät aineiston perustella aatesuunnasta riippumatta vastustamaan kansalaisaloitteen esittämää indeksiuudistusta. Eläkkeiden tapainen sukupolvien väliseen tulonjakoon ja oikeudenmukaisuuteen kytkeytyvä kysymys näyttäisi siis tutkielman perusteella yhdistävän poliittisia nuoriso- ja opiskelijajärjestöjä niiden välisistä aate-eroista riippumatta. Tässä mielessä tutkielma antaakin varovaista tukea johdannossa esiin tuodulle Tepen ja Vanhuyssen (2009, 1–2) huomiolle siitä, että julkisista varoista kamppailtaessa sukupolvien välinen ero voi olla ideologisia eroja merkittävämpi tekijä. Koska 65 vuotta täyttäneiden osuuden on Suomessa ennustettu edelleen kasvavan suhteessa työikäisen väestön osuuteen (ks. alaluku 2.2), potentiaaliset sukupolvien väliset intressiristiriitatilanteet tuskin vähenevät lähitulevaisuudessa. Tästä voikin johtaa yhden kiinnostavan jatkotutkimusaiheen: millaiset muut yhteiskunnalliset kysymykset kuin työeläkeindeksin muuttamista vaatinut kansalaisaloite ovat tuoneet sukupolvien välisiä konflikteja esiin Suomessa? Entä muissa länsimaisissa hyvinvointivaltioissa? Keiden ääni näissä konflikteissa kuuluu?

Työmarkkinajärjestötoimijoiden ja politiikan toimijoiden jopa yllättävän yksimielistä vastustusta kansalaisaloitteen esittämää indeksimuutosta kohtaan voitaneen selittää osin sillä, että vuoden 2017 työeläkeuudistuksesta oli saavutettu sopu vasta hieman aikaisemmin (Sopimus vuoden 2017 eläkeuudistuksesta 2014; Eläketurvakeskus 2019e). Samalla Senioriliikkeen kansalaisaloite haastoi esittämällään indeksimuutoksella kolmikantaisen päätöksentekomenettelyn, jonka kautta valtio ja työmarkkinajärjestöt

ovat perinteisesti uudistaneet suomalaista työeläkejärjestelmää. Vaikka kansalaisaloitteen kaltaisella uudehkolla demokratian muodolla ei saakaan suoraa päätösvaltaa, voi sillä tutkielman perusteella kuitenkin saada paljon mediahuomiota sekä kannatusta ja siten ainakin symbolisesti horjuttaa eläkevaltaa hallussaan pitävien toimijoiden asemaa.

Työmarkkinajärjestötoimijoiden ja politiikan toimijoiden vastahakoisuutta Suomen Senioriliikkeen kansalaisaloitetta kohtaan voidaan analysoidun mediakeskustelun valossa peilata siihen alaluvussa 2.1 esiin tuotuun Korkmanin (2011, 208–209) näkökulmaan, että työmarkkinajärjestöjen ja valtion kolmikantainen päätöksentekomenettely on suojannut työeläkejärjestelmää populistisilta pyrkimyksiltä. Tarkastellussa indeksialoitetta koskevassa mediakeskustelussa politiikan toimijat ja työmarkkinajärjestötoimijat osoittivat osaltaan kykyään varjella työeläkejärjestelmän taloudellista kestävyyttä populistisilta tavoitteilta, joista osa indeksialoitetta koskevaan keskusteluun osallistuneista toimijoista oli keskustelun kuluessa huolissaan (ks. alaluku 4.3.3). Kun muistetaan, että Schillerin ja Setälän (2012, 3) mukaan kansalaisaloitteen kaltaisten uusien demokraattisten osallistumisen välineiden on katsottu voivan tasoittaa tietä populismille, antaisi aloitekeskustelun pohjaaminen vahvemmin poliittisen populismin tutkimuskentälle aiheen mielenkiintoiselle jatkotutkimukselle: millä tavoin kansalaisaloitetta ja muita suoran demokratian muotoja voidaan käyttää populististen tavoitteiden edistämisen välineenä? Entä millaisissa tapauksissa näin on tehty?

Tämä tutkielma kertoo myös siitä, millaisia perusteluja suomalaisessa poliittisessa – ja tarkalleen ottaen eläkepoliittisessa – keskustelussa pidetään hyväksyttävänä. Koska tutkielmassa käytetty julkisen oikeuttamisen analyysi näkee oikeuttamisen myös kulttuuristen tapojen ohjaamana eikä vain strategisena toimintana, indeksialoitteesta käydyin mediakeskustelun voidaan katsoa kertovan myös yleisemmin suomalaisen poliittisen kulttuurin puhetavoista (ks. Tuukka Ylä-Anttila 2014, 195). Aiempi julkisen oikeuttamisen analyysia suomalaisessa kontekstissa soveltanut tutkimus on osoittanut, että paikalliskiihtaan osaa ottavat toimijat käyttävät mieluummin etenkin teollisuus-, mutta myös kansalaisuusoikeutuksia (ks. Ylä-Anttila & Luhtakallio 2011, 42–45). Tutkielma vahvistaa tältä osin aiemman tutkimuksen tuloksia: esimerkiksi laskelmiin, asiantuntijatietoon ja eläkejärjestelmän tavoitteiden toteutumiseen pohjautuvat argumentit olivat työeläkeindeksin muuttamista vaatinutta kansalaisaloitetta koskevassa mediakeskustelussa suosituimpia kaikissa toimijaryhmissä muita toimijoita lukuun ottamatta. Kaikissa muissa toimijaryhmissä vedottiin myös toiseksi eniten



kansalaisuuden maailmaan kytkeytyviin argumentteihin, joissa aloitteen esittämää indeksimuutosta puolustettiin vaikkapa eläkeläisten köyhyyden vähentämisellä tai toisaalta vastustettiin sillä, että muutos vaarantaisi tulevien sukupolvien eläkkeet. Toimijoiden käsitykset siitä, mitä sukupolvien välinen oikeudenmukaisuus on, vaihtelivat kuitenkin jonkin verran. Suomen Senioriliike ja Kimmo Kiljunen vetosivat aineiston indeksialoittekeskustelussa esimerkiksi eläkeläisten ja palkansaajien väliseen eroon, mutta he tekivät tämän usein tuomalla rinnakkain luvut palkkojen ja eläkkeiden prosentuaalisesta kasvusta. Tämä saattaakin olla yksi osoitus suomalaisesta poliittisen keskustelukulttuurin viehtymyksestä teollisuusoikeutuksiin: kenties lukuja pidetään uskottavampana argumentin pohjana kuin suoraa oikeudenmukaisuuteen vetoamista – etenkin, kun oikeudenmukainen lopputulos voi tarkoittaa eri toimijoille eri asioita.

Tarkastellussa aineistossa kolmanneksi yleisin oikeuttamisen tapa olivat markkinaoikeutukset, jotka pitivät sisällään esimerkiksi indeksimuutoksen hintaan sekä aloitteen laajempiin talousvaikutuksiin pohjautuvia argumentteja. Tutkielman tulokset ovat siten hyvin samansuuntaisia kuin Komp-Leukkusen ja Rantasen (2019) indeksialoittekeskustelusta tekemät havainnot. Heidän näkemyksensä mukaan aloitetta puolustaneet vetosivat argumenteissaan tunteisiin sekä teknisen termistön ja moraalitalouden yhdistelmään. Vastustajat puolestaan korjasivat Komp-Leukkusen ja Rantasen mukaan keskustelussa eläkejärjestelmään liitettyjä väitteitä sekä painottivat muun muassa sukupolvien välistä oikeudenmukaisuutta ja aloitteen toteutuksen kustannuksia, kuten tässäkin tutkielmassa kävi ilmi.

Suomen Senioriliike ja sen edustajat loivat kansalaisaloitteellaan perustan työeläkeindeksin muuttamista koskevalle mediakeskustelulle. Etenkin liikkeen kansalaisaloitteessaan käyttämät teollisuus-, kansalaisuus- ja markkinaoikeutukset – esimerkiksi työeläkkeen ostovoiman heikentyminen, eläkeläisten köyhtyminen ja indeksimuutoksen kustannukset sekä muutoksen julkista taloutta piristävät vaikutukset – nousivat esiin myös verkkouutisissa. Sen sijaan esimerkiksi aloitteesta löytyneet Suomea toisiin maihin verranneet maine-oikeutukset eivät toistuneet myöhemmin tutkielman aineistoon kuuluneessa mediakeskustelussa. Onkin syytä pitää mielessä, että toimijoiden verkkouutisiin asti päätyneet oikeutukset ovat suodattuneet vielä toimitusten lävitse ennen päätymistään lukijoiden ulottuville. Tietynlaisten oikeutusten päätyminen verkkouutisiin asti kertonee siis tässäkin mielessä siitä, millaisia perusteluita suomalaisessa poliittisessa keskustelussa pidetään tärkeitä.

Huomionarvoista oli myös se, että tutkielman aineistosta ei löytynyt ainuttakaan ekologisuusosoitusta. Havainto voi kertoa osaltaan siitä, että työeläkeindeksiä koskeva mediakeskustelu ei välttämättä ole otollista maaperää luontoon ja sen monimuotoisuuteen pohjaaville argumenteille. Toisaalta havainto saattaa kertoa siitäkin, että ekologinen kestävyys on työeläkejärjestelmälle ja sitä koskevalle keskustelulle vielä melko vieras kestävyys ulottuvuus verrattuna tutkielman alaluvussa 2.2 käsiteltyihin taloudelliseen ja sosiaaliseen kestävyteen. Toisaalta on mahdollista, että ekologisuusosoituksia olisi noussut esiin, jos indeksialoitetta koskevassa mediakeskustelussa olisi syvennyt enemmän vaikkapa eläkesijoituksia koskeviin näkökulmiin, kuten sijoitusten mahdollisiin ilmastoriskeihin. Eläkejärjestelmän ekologisen kestävyys pohtiminen ja hahmottelu olisikin kolmas mahdollinen jatkotutkimusaihe, johon tämän tutkielman perusteella olisi kiinnostavaa syventyä jatkossa.

Tutkielmassa tarkastellussa mediakeskustelussa ei myöskään noussut esiin se seikka, että työeläkeindeksin muuttaminen kansalaisaloitteen esittämällä tavalla olisi oletettavasti vaikuttanut myös eräisiin muihin etuuksiin kuin työeläkkeisiin. Koska työeläkeindeksillä tarkistetaan esimerkiksi jo maksussa olevia tapaturmavakuutuslain, potilasvahinkolain ja liikennevakuutuslain mukaisia etuuksia (ks. alaluku 2.4), olisi indeksimuutos ilman kyseisiin lakeihin tehtäviä muutoksia vaikuttanut myös näihin etuuksiin – ei siis vain maksussa oleviin työeläkkeisiin, joihin keskustelu näytti ainakin tämän tutkielman aineiston perusteella keskittyvän.

Tällä tutkielmalla on toki myös rajoitteensa. Ne liittyvät muun muassa aineistoon ja käytettyyn tutkimusmenetelmään. Ensiksikin voi kysyä, kuinka kattavan kokonaiskuvan tutkielma pystyy antamaan työeläkeindeksin muuttamista esittänyttä kansalaisaloitetta vuosina 2015–2017 koskeneesta mediakeskustelusta. Tutkielman aineiston kattavuutta ja kuvaavuutta olisi voinut parantaa ainakin kahdella tavalla: ottamalla analyysiin mukaan myös aiemmin tutkielmassa mainitut mielipidekirjoitukset, pääkirjoitukset ja analyysit sekä täydentämällä Eläketurvakeskuksen (ETK) sähköisten mediakatsausten aineistoa sisällyttämällä aineistoon myös ETK:n printtimuotoiset mediakatsaukset. Aineistoa olisi lisäksi voinut täydentää siten, että työeläkeindeksialoitetta koskevia juttuja olisi etsitty lisää medioiden sähköisistä arkistoista. Näin suuren aineiston kokoaminen ja analysoiminen olisi kuitenkin ollut liian suuri urakka tämän pro gradu -tutkielman laajuuteen nähden, joten aineistoa oli rajattava. Toiseksi on varsin todennäköistä, että tutkielman aineistoon valikoituneet 91 verkkouutista pystyvät antamaan riittävän

kattavan kuvan indeksialoitetta koskevasta mediakeskustelusta: ne sisältävät useiden medioiden uutisia sekä samojen toimijoiden oikeutuksia, jotka toistuivat usein varsin samankaltaisina keskustelun kuluessa.

Toinen aineiston näkökulmasta pohdittava rajoite on se, korostuvatko ETK:n näkemykset aineistossa liiaksi. Koska tutkielman alkuperäinen aineisto on saatu ETK:lta ja aineisto on kerätty ETK:ta sekä sen sidosryhmiä varten, on aineistoon voinut valikoitua nimenomaan ETK:hon liittyviä uutisia. Vastaavasti joitakin aiheen kannalta relevantteja uutisia puolestaan on voinut jäädä aineistosta pois. ETK:n media-aineiston vahvuutena voidaan kuitenkin pitää sitä, että aineistossa on myös medioita, jotka eivät kenties niin usein valikoidu tutkimuksen kohteiksi. Tästä syystä tutkielman voi katsoa aineistonsa avulla pystyneen ainakin jonkin verran täydentämään kansalaisaloitetta koskevasta keskustelusta aiemmin tehtyä tutkimusta (ks. Komp-Leukkunen & Rantanen 2019).

Tutkielman tekijän position näkökulmasta on syytä tuoda esiin se, että tutkielman tekijä on työskennellyt toimittajana ja ollut syksyllä 2018 tutkielman ollessa kesken töissä ETK:ssa. Työtehtävät ETK:n viestintäosastolla eivät liittyneet tutkielman tekemiseen, vaikka tutkielmaa olisikin ollut periaatteessa mahdollista tehdä työtilanteen sen salliessa. Työskentelyn ETK:ssa voi lukea tutkielman kannalta myönteiseksi asiaksi ainakin sen takia, että työtehtävät antoivat eväitä hahmottaa etenkin luvun 2 asioita eli esimerkiksi sitä, millainen kokonaisuus suomalainen työeläkejärjestelmä on ja mikä työeläkeindeksin merkitys tuossa kokonaisuudessa on. Lisäksi on paikallaan mainita, että tutkielman tekoa ohjannut erikoistutkija Jyri Liukko työskentelee tutkielman alkuperäisen media-aineiston tuottaneessa ETK:ssa.

Kritiikkiä voidaan kohdistaa myös tutkielmassa käytetyn tutkimusmenetelmän soveltamiseen. Julkisen oikeuttamisen analyysin soveltaminen tarkasteltuun aineistoon ei ollut käytännössä aina yksinkertaista. Päänvaivaa aiheutti ensiksikin se, mikä olisi syytä tulkita vaateeksi. Jos vaateiksi olisi tulkittu vain suorien lausuntojen, tiedotteiden, kannanottojen, mielipidekirjoitusten ja mietintöjen tapaiset julkiset teot, olisivat toimittajan epäsuorasti verkkouutisiin tuomat näkemykset jääneet piiloon. Siten olisi syntynyt kuva, että joissakin verkkouutisissa ääneen olisi päässyt vain yksi taho ja vaikkapa epäsuorasti asiantuntijoiden näkemykseen viittaamalla esiin tuotu kritiikki olisi jäänyt pois. Siksi vaateiksi tulkittiin tässä tutkielmassa myös verkkouutisissa epäsuorasti ilmaistut näkemykset, joiden täsmällinen lähde tai muoto ei ollut välttämättä aina suoraan

nähtävissä verkkouutisesta. Tarkastelluissa vaateissa olleiden oikeutusten koodaaminen pyrittiin pitämään yksinkertaisena ylitulkitseminen välttämiseksi ja sen takaamiseksi, että oikeutukset olisivat mahdollisimman helposti kenen tahansa nähtävissä analysoitavista teksteistä. Analyysia pyrittiin tästä syystä esittelemään mahdollisimman konkreettisesti esimerkkien avulla. Aina oikeutusten koodaaminen aineiston verkkouutisista ei kuitenkaan ollut helppoa: haastavia rajanvetoja oli toisinaan tehtävä esimerkiksi teollisuus- ja markkinaoikeutusten sekä kansalaisuuden ja kodin oikeutusten välillä. Jokaista verkkouutista ei myöskään ollut mahdollista purkaa auki tutkielmaan auki vaade vaateelta ja oikeutus oikeutukselta. Siten on mahdollista, että toinen koodaaja voisi paikoin päätyä tulkitsemaan vaateita eri tavalla ja päätyä myös ainakin osittain erilaisiin lopputuloksiin indeksialoitokeskustelussa käytetyistä oikeutuksista.

Menetelmän osalta on syytä tuoda esiin vielä se seikka, että julkisen oikeuttamisen analyysin tarkoituksena ei ole tarkastella argumenttien paikkansapitävyyttä, vaan niissä käytettyjä oikeutustapoja. Indeksialoitokeskustelussa esitetyt argumentit ovat siis julkisen oikeuttamisen analyysin näkökulmasta tarkasteltuna yhtä totia. Keskustelussa esitettyjen argumenttien pitävyyttä on sittemmin tarkastellut ainakin Mauri Kotamäki (2018).

Yleisesti ottaen julkisen oikeuttamisen analyysin voidaan kuitenkin katsoa sopineen tämän tutkielman menetelmäksi varsin hyvin, sillä se soveltuu nimenomaan julkisen keskustelun tutkimiseen. Mediakeskustelu on tätä mitä suurimmassa määrin. Toiseksi julkisen oikeuttamisen analyysin vahvuus tutkielman kannalta oli se, ettei menetelmä sulje pois toimijoiden toiminnan tarkoituksellisuuden tarkastelua, vaikka painottaakin argumentointia ohjaavia tapoja. Menetelmän soveltaminen toisenlaiseen keskusteluun voisi tuottaa erilaisia tuloksia kuin sen soveltaminen työeläkeindeksin muuttamista vaativaa kansalaisaloitetta koskevaan mediakeskusteluun. Julkisen oikeuttamisen analyysia olisikin jatkossa kiinnostavaa käyttää aihepiiriltään toisenlaisen keskustelun tarkasteluun menetelmän kehittämiseksi ja mahdollisten uusien oikeutustapojen paikantamiseksi.

Kuten tutkielman alkupuolella alaluvussa 2.4 todettiin, työeläkeindeksi on jo pitkään ollut eläkepoliittiselle kansalaiskeskustelulle tyypillinen aihe. Vaikka historia ei tunnetun sanonnan mukaan olekaan tae tulevasta, voinee silti ennakoida, että julkinen keskustelu työeläkeindeksistä jatkuu tulevaisuudessa niin mediassa kuin sen ulkopuolellakin – tämän tutkielman jälkeen toivottavasti hieman aikaisempaa paremmalla ymmärryksellä.

## LÄHTEET

- Ahonen, Kati (2008) Yksityinen eläkesäästäminen – ilmiön yleistyminen ja sen syitä. Eläketurvakeskuksen keskustelualoitteita. Helsinki: Eläketurvakeskus.  
<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/129055/Yksityinenelakesaastaminenyleistynytilmiojasensyita.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Luettu 16.10.2019.
- Augustine, St. (1984) Concerning the City of God against the Pagans. Lontoo: Penguin Books.
- Barr, Nicholas (2013) Suomen eläkejärjestelmä: Riittävyys, kestävyys ja järjestelmän rakenne. Suomen eläkejärjestelmän arvio osa 1. Helsinki: Eläketurvakeskus.  
<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/129169/SuomenelakejarjestelmaRiittavyyskestavyysjajarjestelmanrakenne.pdf?sequence=1>. Luettu 21.2.2018.
- Birnbaum, Simon & Ferrarini, Tommy & Nelson, Kenneth & Palme, Joakim (2017) The Generational Contract. Justice, Institutions and Outcomes. Cheltenham, Massachusetts: Edward Elgar Publishing Limited.  
<https://ebookcentral.proquest.com/lib/helsinki-ebooks/reader.action?docID=4980433&ppg=7>. Luettu 6.1.2020.
- Boltanski, Luc & Thévenot, Laurent (2006) On Justification. Economies of Worth. Kääntänyt Catherine Porter. Princeton and Oxford: Princeton University Press. Alkuteos De la justification. Les Économies de la grandeur, 1991.
- Bossuet, Jaques Bénigne (1990/1709) Politics Drawn from the Very Words of Holy Scripture. Cambridge: Cambridge University Press.
- Busemeyer, Marius, R. & Goerres, Achim & Weschle, Simon (2009) Attitudes towards redistributive spending in an era of demographic ageing: the rival pressures from age and income in 14 OECD countries. Journal of European Social Policy, 19 (3), 195–212. <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0958928709104736>. Luettu 4.12.2019.
- Christensen, Henrik Serup & Jäske, Maija & Setälä, Maija & Laitinen, Elias (2017). The Finnish Citizens' Initiative: Towards Inclusive Agenda-setting? Scandinavian Political Studies, 40 (4), 411–433. DOI: 10.1111/1467-9477.12096. Luettu 23.4.2020.
- Eduskunta (2018) KAA 4/2016 vp Työeläkeindeksin palauttaminen takaisin palkkatasoindeksiksi.  
[https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/KasittelytiedotValtiopaivaasia/Sivut/KAA\\_4+2016.aspx](https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/KasittelytiedotValtiopaivaasia/Sivut/KAA_4+2016.aspx). Luettu 9.5.2018.
- Eduskunta (2019) Kansalaisaloite.  
<https://www.eduskunta.fi/FI/lakiensaataminen/kansalaisaloite/Sivut/default.aspx>. Luettu 11.12.2019.
- Elinkeinoelämän tutkimuslaitos (2019) Toiminta pähkinänkuoressa: Etlä tutkii, ennustaa ja arvioi. <https://www.etla.fi/tietoa-etlasta/>. Luettu 1.12.2019.

- Eläkekysymysten asiantuntijatyöryhmä (2013) Suomen eläkejärjestelmän sopeutuminen eliniän pitenemiseen. Eläkekysymysten asiantuntijatyöryhmän raportti. Helsinki: Eläketurvakeskus. [https://www.etk.fi/wp-content/uploads/2015/10/suomen\\_elakejarjestelman\\_sopeutuminen\\_elinian\\_pitenemiseen.pdf](https://www.etk.fi/wp-content/uploads/2015/10/suomen_elakejarjestelman_sopeutuminen_elinian_pitenemiseen.pdf). Luettu 5.4.2018.
- Eläketurvakeskus (2019a) Eläke osana sosiaaliturvaa. <https://www.etk.fi/elakejarjestelmat/elaketurva/elake-osana-sosiaaliturvaa/>. Luettu 18.5.2019.
- Eläketurvakeskus (2019b) Eläkejärjestelmän toimijat. <https://www.etk.fi/elakejarjestelmat/elakejarjestelman-hallinto-ja-valvonta/elakejarjestelman-toimijat/>. Luettu 9.2.2020.
- Eläketurvakeskus (2019c) Työeläkelakeja valmistellaan kolmikantaisesti. <https://www.etk.fi/elakejarjestelmat/elakejarjestelman-hallinto-ja-valvonta/kolmikantainen-lainvalmistelu/>. Luettu 8.2.2020.
- Eläketurvakeskus (2019d) Ruotsin eläkejärjestelmä. <https://www.etk.fi/elakejarjestelmat/muiden-maiden-elakejarjestelmat/ruotsi/>. Luettu 3.4.2020.
- Eläketurvakeskus (2019e) Vuoden 2017 työeläkeuudistus. <https://www.etk.fi/elakejarjestelmat/elakejarjestelma-muutoksessa/lainmuutosten-taustoja/elakeuudistus-2017/>. Luettu 9.2.2020.
- Eläketurvakeskus (2018a) Työeläkerahan virtaus. <https://www.etk.fi/wp-content/uploads/rahavirrat.html>. Luettu 4.11.2018.
- Eläketurvakeskus (2018b) Elinajanodote ja huoltosuhde. <https://www.etk.fi/elakejarjestelmat/kansainvalinen-vertailu/elinajanodote-ja-huoltosuhde/>. Luettu 22.4.2020.
- Eläketurvakeskus (2018c) Vuoden 2017 työeläkeuudistus. <https://www.etk.fi/elakejarjestelmat/elakejarjestelma-muutoksessa/lainmuutosten-taustoja/elakeuudistus-2017/>. Luettu 8.5.2018.
- Eläketurvakeskus (2018d) Työeläkkeiden indeksit. <https://www.etk.fi/elakejarjestelmat/elaketurva/elakkeiden-indeksointi/tyoelakkeiden-indeksit/>. Luettu 16.3.2018.
- Eläketurvakeskus (2018e) Sveitsin eläkejärjestelmä. <https://www.etk.fi/elakejarjestelmat/muiden-maiden-elakejarjestelmat/sveitsi/#toggle-id-4>. Luettu 13.10.2019.
- Eläketurvakeskus (2018f) Viron eläkejärjestelmä (2016). <https://www.etk.fi/elakejarjestelmat/muiden-maiden-elakejarjestelmat/viro/>. Luettu 13.10.2019.
- Eläketurvakeskus (2017a) Eläkkeet eri elämäntilanteissa. <https://www.tyoelake.fi/elakkeet-eri-elamantilanteissa/>. Luettu 21.2.2018.
- Eläketurvakeskus (2017b) Työeläkelait määrittävät työeläketurvan sisällön ja ohjeet yhtenäistävät käytäntöjä. <https://www.etk.fi/elakejarjestelmat/elakejarjestelman-hallinto-ja-valvonta/tyoelakejarjestelman-saantely/tyoelakelait/>. Luettu 29.3.2018.

- Eläketurvakeskus (2017c) Julkisaloilla oma lakinsa.  
<https://www.tyoelake.fi/tyonantajan-velvollisuudet/julkisaloilla-oma-lakinsa/>. Luettu 22.3.2018.
- Eläketurvakeskus (2017d) Vuoden 2005 työeläkeuudistus. Vanhuuseläkkeelle joustavasti ikävälillä 63–68. <https://www.etk.fi/elakejarjestelmat/elakejarjestelma-muutoksessa/lainmuutosten-taustoja/elakeuudistus-2005/joustava-vanhuuselakeika/>. Luettu 22.4.2020.
- Eläketurvakeskus (2016a) Työeläkkeiden rahoituksesta.  
[https://www.tyoelakelakipalvelu.fi/telp-publishing/vepa/document.faces?document\\_id=307269&navigation\\_history=200630\\_0,200853\\_0,201183](https://www.tyoelakelakipalvelu.fi/telp-publishing/vepa/document.faces?document_id=307269&navigation_history=200630_0,200853_0,201183). Luettu 22.3.2018.
- Eläketurvakeskus (2016b) Eläketurvakeskuksen vaikutusarvio kansalaisaloitteesta työeläkeindeksin muuttamiseksi. <https://www.etk.fi/wp-content/uploads/Vaikutusarvio-indeksialoitteesta-tiivistelm%C3%A4-23112016.pdf>. Luettu 13.10.2019.
- Eläketurvakeskus (2015) Vuoden 2005 työeläkeuudistus.  
<https://www.etk.fi/elakejarjestelmat/elakejarjestelma-muutoksessa/lainmuutosten-taustoja/elakeuudistus-2005/>. Luettu 11.4.2018.
- Eläketurvakeskus (2014) Palkattomilta ajoilta karttuvan eläkkeen yhteiset laskentaperiaatteet. [https://www.tyoelakelakipalvelu.fi/telp-publishing/vepa/document.faces?document\\_id=300018](https://www.tyoelakelakipalvelu.fi/telp-publishing/vepa/document.faces?document_id=300018). Luettu 11.4.2018.
- Eurostat (2018) Projected old-age dependency ratio. Eurostat – population projections EUROPOP13.  
<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&plugin=1&language=en&pcode=tsdde511>. Luettu 3.4.2018.
- Halonen, Peter (2018) Eläkevarat 199,6 miljardia euroa maaliskuun 2018 lopussa.  
<https://www.tela.fi/sijoitusanalyysi>. Luettu 29.5.2018.
- Hannikainen, Matti (2012) Eläkeuudistukset 1995–2007. Teoksessa Matti Hannikainen & Jussi Vauhkonen (toim.) Ansioiden mukaan. Yksityisalojen työeläkkeiden historia, 287–345.
- HE 135/2014 (2014) Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi eläkkeiden ja eräiden muiden etuuksien vuoden 2015 indeksitarkistuksista sekä laeiksi kansaneläkeindeksistä annetun lain 2 §:n ja toimeentulotuesta annetun lain 9 §:n muuttamisesta. Helsinki: 2014.  
[https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/he\\_153+2014.pdf](https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/he_153+2014.pdf). Luettu 12.12.2019.
- HE 118/1995 (1995) Hallituksen esitys eduskunnalle yksityisalojen työeläkejärjestelmän uudistamista koskevaksi lainsäädännöksi. Helsinki: 1995.  
[https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/he\\_118+1995.pdf](https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/he_118+1995.pdf). Luettu 25.2.2018.
- HE 309/1993 (1993) Hallituksen esitys eduskunnalle perustuslakien perusoikeussäännösten muuttamisesta.  
<https://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/1993/19930309>. Luettu 22.4.2020.

- Hess, Moritz & Nauman, Elias & Steinkopf, Leander (2017) Population Ageing, the Intergenerational Conflict and Active Ageing Policies – a Multilevel Study of 27 European Countries. *Journal of Population Ageing* 10 (1), 11–23.  
<https://link.springer.com/article/10.1007/s12062-016-9161-3>. Luettu 4.12.2019.
- Hietaniemi, Marjukka & Sankala, Mikko (2015) Eläkelainsäädäntö ja siihen kaavailut muutokset. Teoksessa Mikko Kautto & Ismo Risku (toim.) *Laskelmia vuoden 2017 työeläkeuudistuksen vaikutuksista. Eläketurvakeskuksen raportteja 2/2015*, 25–31. Helsinki: Eläketurvakeskus.
- Hobbes, Thomas (1997/1651) *Leviathan*. New York: W.W. Norton and Co.
- Huikuri, Suvi (2011) Kiista ilmastosta. Uuden ilmastopoliittisen oikeutukset Helsingin Sanomissa ja The Times of Indiassa 2005–2008. *Sociologia* 48 (1), 52–66.  
<http://elektra.helsinki.fi/se/s/0038-1640/48/1/kiistail.pdf>. Luettu 6.1.2020.
- Journalisti (2017). Pohjolan Sanomat ilmestyi viimeisen kerran.  
<https://www.journalisti.fi/ajankohtaiset/pohjolan-sanomat-ilmestyi-viimeisen-kerran/>. Luettu 5.5.2020.
- Juntunen, Laura (2011) Leikkaa-liimaa-journalismia? Tutkimus uutismedian lähdekäytännöistä. Helsinki: Viestinnän tutkimuskeskus CRC.  
[https://www.hssaatio.fi/images/stories/leikkaaliimaa\\_raportti1.pdf](https://www.hssaatio.fi/images/stories/leikkaaliimaa_raportti1.pdf). Luettu 2.3.2020.
- KAA 4/2016 (2016) Työeläkeindeksin palauttaminen takaisin palkkatasoindeksiksi. Helsinki: 2016.  
[https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/KasittelytiedotValtiopaivaasia/Sivut/KAA\\_4+2016.aspx](https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/KasittelytiedotValtiopaivaasia/Sivut/KAA_4+2016.aspx). Luettu 23.1.2018.
- Kansalaisaloitelaki (12/2012).  
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2012/20120012#Pidp447219712>. Luettu 11.5.2020.
- Kautto, Mikko (2014) Indeksijäädytys – harvinainen sopeutus eläketasoon.  
<https://elaketutka.fi/2014/06/23/indeksijaadytys-harvinainen-sopeutus-elaketasoon/>. Luettu 27.3.2018.
- Kautto, Mikko (2010) Työurat ja eläketurvan kestävyys. *Yhteiskuntapolitiikka* 75 (3), 311–317.  
<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/101440/kautto.pdf?sequence=1>. Luettu 22.4.2020.
- Kautto, Mikko (2004) Muuttuva väestörakenne meillä ja muualla. Teoksessa Mikko Kautto & Marja-Liisa Parjanne (2004) *Väestön ikärakenteen muutos ja siihen varautuminen. Tulevaisuusselonteon liiteraportti 1. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 29/2004*. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia.  
[http://vnk.fi/documents/10616/622938/J2904\\_V%C3%A4est%C3%B6n+ik%C3%A4rakenteen+muutos+ja+siihen+varautuminen.pdf/b7d570ed-82a4-4dc1-9ce5-d6d1e06238cf?version=1.0](http://vnk.fi/documents/10616/622938/J2904_V%C3%A4est%C3%B6n+ik%C3%A4rakenteen+muutos+ja+siihen+varautuminen.pdf/b7d570ed-82a4-4dc1-9ce5-d6d1e06238cf?version=1.0). Luettu 2.4.2018.



- Kautto, Mikko & Risku, Ismo (2015) Vuoden 2017 työeläkeuudistuksen tavoitteet ja niiden toteutuminen. Teoksessa Mikko Kautto & Ismo Risku (toim.) Laskelmia vuoden 2017 työeläkeuudistuksen vaikutuksista. Eläketurvakeskuksen raportteja 2/2015, 13–22. Helsinki: Eläketurvakeskus.  
<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/129023/Laskelmiavuoden2017tyoelakeuudistuksenvaikutuksista.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Luettu 8.5.2018.
- Kautto, Mikko & Salonen, Janne & Hytti, Helka & Lassila, Jukka & Pirttilä, Jukka & Rantala, Juha & Risku, Ismo & Suoniemi, Ilpo & Vanne, Reijo (2009) Osa 1: Eläketurvan sosiaalinen kestävyys. Teoksessa Valtioneuvoston kanslia (2009) Näkökulmia sosiaaliseen kestävyys. Valtioneuvoston kanslian raportteja 2/2009, 9–37. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia.  
[http://vnk.fi/documents/10616/622958/R0209\\_N%C3%A4k%C3%B6kulmia+sosiaaliseseen+kest%C3%A4vyyteen\\_net.pdf/4ae1dcfe-0629-4396-8014-00ab9e310e1b?version=1.0](http://vnk.fi/documents/10616/622958/R0209_N%C3%A4k%C3%B6kulmia+sosiaaliseseen+kest%C3%A4vyyteen_net.pdf/4ae1dcfe-0629-4396-8014-00ab9e310e1b?version=1.0). Luettu 1.4.2018.
- Kela (2018) Takuueläke. Kansaneläkelaitoksen verkkosivut osoitteessa <http://www.kela.fi/takuuelake>. Luettu 21.2.2018.
- Keski-Heikkilä, Sari (2009) Indeksejä koskeva keskustelu tiedotusvälineissä. Teoksessa Arto Laesvuori & Ismo Risku & Juha Knuuti & Sari Keski-Heikkilä & Hannu Uusitalo (2009) Työeläkkeiden indeksisuoja TEL:stä TyEl:iin. Eläketurvakeskuksen raportteja 1/2009. Helsinki: Eläketurvakeskus, 55–61. <https://www.etk.fi/wp-content/uploads/2015/10/raportti%20109.pdf>. Luettu 23.2.2018.
- Keva (2019) Tietoa Kevasta. <https://www.keva.fi/tama-on-keva/keva/>. Luettu 9.2.2020.
- Keva (2018) Eläkkeiden rahoitus pohjautuu eläkemaksuihin ja sijoitustuottoihin. <https://www.keva.fi/tama-on-keva/elakkeiden-rahoitus/>. Luettu 5.4.2018.
- Kiljunen, Kimmo (2016) Eläkeläisten taitettu itsetunto – Seniorikansalaisena nyky-Suomessa. Helsinki: Minerva-Kustannus Oy.
- Kiviniemi, Marja (2018) Työeläkkeiden rahoitus 2017. Helsinki: Eläketurvakeskus. <https://www.etk.fi/wp-content/uploads/Tyoelakkeiden-rahoitus-vuonna-2017.pdf>. Luettu 12.12.2019.
- Kiviniemi, Marja (2017) Työeläkkeiden rahoitus 2016. Helsinki: Eläketurvakeskus. <https://www.etk.fi/wp-content/uploads/Tyoelakkeiden-rahoitus-vuonna-2016.pdf>. Luettu 29.3.2018.
- Kiviniemi, Marja (2016) Työeläkkeiden rahoitus 2015. Helsinki: Eläketurvakeskus. [https://www.etk.fi/wp-content/uploads/Tyoelakkeiden\\_rahoitus\\_vuonna\\_2015.pdf](https://www.etk.fi/wp-content/uploads/Tyoelakkeiden_rahoitus_vuonna_2015.pdf). Luettu 4.11.2018.
- Knuuti, Juha (2009) Työeläkkeiden indeksiturva eri maissa. Teoksessa Arto Laesvuori & Ismo Risku & Juha Knuuti & Sari Keski-Heikkilä & Hannu Uusitalo (2009) Työeläkkeiden indeksisuoja TEL:stä TyEl:iin. Eläketurvakeskuksen raportteja 1/2009. Helsinki: Eläketurvakeskus, 42–48. <https://www.etk.fi/wp-content/uploads/2015/10/raportti%20109.pdf>. Luettu 23.2.2018.
- Komp-Leukkunen, Kathrin & Rantanen, Visa (2019) “The Finnish Citizens’ Initiative On Pension Indexation”. Conference presentation. Manchester, United Kingdom.
- Kontula, Anna (2018) Eduskunta – ystäviä ja vihamiehiä. Helsinki: Into Kustannus.

- Koopmans, Ruud & Statham, Paul (1999) Political Claims Analysis: Integrating Protest Event and Political Discourse Approaches. *Mobilization: An International Journal* 4 (1).  
[https://www.researchgate.net/publication/228602723\\_Political\\_Claims\\_Analysis\\_Integrating\\_Protest\\_Event\\_and\\_Political\\_Discourse\\_Approaches](https://www.researchgate.net/publication/228602723_Political_Claims_Analysis_Integrating_Protest_Event_and_Political_Discourse_Approaches). Luettu 23.4.2020.
- Korkman, Sixten (2011) Kenelle valta päättää työeläkkeistä? Teoksessa Jan-Erik Johanson & Jukka Lassila & Heikki Niemelä (toim.). Helsinki: Elinkeinoelämän tutkimuslaitos ETLA, 202–216.
- Korvela, Paul-Erik & Vuorelma, Johanna (2017) Teoista sanoihin – mitkä faktat, mikä totuus? Teoksessa Paul-Erik Korvela & Johanna Vuorelma (toim.) Puhun niin totta kuin osaan: Poliittikka faktojen jälkeen. Jyväskylä: Docendo, 7–24.
- Koskinen, Jenni (2012) Oikeuttamisen maailmat yliopistojen työajan kohdentamisjärjestelmän perusteluissa ja kritiikissä. *Sosiologia* 49 (4), 307–319.  
<http://elektra.helsinki.fi/se/s/0038-1640/49/4/oikeutta.pdf>. Luettu 6.1.2020.
- Kotamäki, Mauri (2018) Kansalaisaloite eläkeindeksistä tuli ja meni – mitä voimme oppia? *Yhteiskuntapolitiikka* 83 (1), 96–101.  
[http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136483/YP1801\\_Kotamaki.pdf?sequence=1&isAllowed=y](http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136483/YP1801_Kotamaki.pdf?sequence=1&isAllowed=y). Luettu 16.10.2019.
- Kotamäki, Mauri & Kärkkäinen, Olli (2017) Mistä lääke eläkeläisköyhyyteen? *Yhteiskuntapolitiikka* 82 (5), 586–596.  
[https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/132099/YP1705\\_Kotamaki%26Karkkainen.pdf?sequence=2](https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/132099/YP1705_Kotamaki%26Karkkainen.pdf?sequence=2). Luettu 20.2.2018.
- Kuutti, Heikki (2012) Mediasanasto. Jyväskylä: MediaDoc Oy.
- Laesvuori, Arto & Risku, Ismo & Knuuti, Juha & Keski-Heikkilä, Sari & Uusitalo, Hannu (2009) Työeläkkeiden indeksisuoja TEL:stä TyEl:iin. Eläketurvakeskuksen raportteja 1/2009. Helsinki: Eläketurvakeskus. <https://www.etk.fi/wp-content/uploads/2015/10/raportti%20109.pdf>. Luettu 21.2.2018.
- Laki eläkkeiden ja eräiden muiden etuuksien vuoden 2015 indeksitarkistuksista 867/2014 (2014). <https://finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20140867>. Luettu 11.5.2020.
- Lehtonen, Seija (2008) Suomen eläkejärjestelmän rahoituksen kestävyys eurooppalaisessa vertailussa. *Det finska pensionssystemets finansiella hållbarhet i en europeisk jämförelse*. Sosiaalivakuutuksen ammatillinen lisensiaattitutkimus. Turku: Turun yliopisto.  
<https://www.utu.fi/sites/default/files/public%3A//media/file/seijalehtonen.pdf>. Luettu 12.12.2019.
- Liukko, Jyri (2013) Solidaarisuuskone: Elämän vakuuttaminen ja vastuuajattelun muutos. Helsinki: Gaudeamus.
- Luhtakallio, Eeva & Ylä-Anttila, Tuomas (2011) Julkisen oikeuttamisen analyysi sosiologisenä tutkimusmenetelmänä. *Sosiologia* 48 (1), 34–51.  
[https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/28897/yla\\_anttila\\_luhtakallio\\_julkisen\\_oikeuttamisen\\_analyysi.pdf?sequence=2](https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/28897/yla_anttila_luhtakallio_julkisen_oikeuttamisen_analyysi.pdf?sequence=2). Luettu 23.1.2018.

- Meier, Volker & Werding, Martin (2010) Ageing and the welfare State: securing sustainability. *Oxford Review of Economic Policy* 26 (4), 655–673.  
<https://doi.org/10.1093/oxrep/grq031>. Luettu 6.1.2020.
- Moilanen, Pirjo (2010) Kenen eläke-etuudet suojataan ja miksi? Tutkimus työntekijän eläkelakia koskevista suoja säännöksistä vuosina 1961–2006. Sosiaalivakuutuksen ammatillinen lisensiaattitutkimus. Turku: Turun yliopisto.  
<https://www.utu.fi/fi/yksikot/soc/yksikot/sosiaalitieteet/topsos/julkaisut/Documents/pirjo%20moilanen.pdf>. Luettu 27.3.2018.
- Mäkinen, Hanna (2018) Työeläkkeiden kustannusten jako. Eläketurvakeskuksen käsikirjoja 02/2018. Helsinki: Eläketurvakeskus. <https://www.etk.fi/wp-content/uploads/Tyoelakkeiden-kustannustenjako-2018.pdf>. Luettu 11.4.2018.
- Noppari, Elina & Niemi, Mari K (2017) Sopuleista someaikaan – median valta politiikassa. Teoksessa Mari K. Niemi & Tapani Raunio & Ilkka Ruostetsaari (2017) Poliittinen valta Suomessa. Tampere: Osuuskunta Vastapaino, 191–210.
- Oikeusministeriö (2020) Selaa kansalaisaloitteita.  
<https://www.kansalaisaloite.fi/fi/hae?searchView=pub&orderBy=mostSupports&show=all>. Luettu 5.4.2020.
- Oikeusministeriö (2019a) Eduskuntavaalit 2019. Tulokset. Uudenmaan vaalipiiri. Valitut. Oikeusministeriön tieto- ja tulospalvelu. <https://tulospalvelu.vaalit.fi/EKV-2019/fi/val02.html>. Luettu 27.4.2020.
- Oikeusministeriö (2019b) Eläkeläisten lakisääteisen köyhtymiskiirteen katkaiseminen. Aloite kansalaisaloite.fi-palvelussa. <https://www.kansalaisaloite.fi/fi/aloite/3375>. Luettu 11.12.2019.
- Oikeusministeriö (2018) Työeläkeindeksin palauttaminen palkkatasoindexiksi. Aloite kansalaisaloite.fi-palvelussa. <https://www.kansalaisaloite.fi/fi/aloite/1591>. Luettu 23.1.2018.
- Patentti- ja rekisterihallitus (2020) Yhdistyksen perustiedot. Yhdistysrekisterin tietopalvelu. <https://yhdistysrekisteri.prh.fi/basicinformation?businessId=2258028-8&timeZone=Europe/Helsinki#fromAdvancedSearch>. Luettu 4.5.2020.
- Pekonen, Kyösti (1991) Symbolinen modernissa politiikassa. Nykykulttuurin tutkimusyksikön julkaisuja. Jyväskylän yliopisto.
- PeVL 9/1999 (1999) Perustuslakivaliokunnan lausunto PeVL 9/1999 vp. Hallituksen esitys eläkkeelle siirtymistä myöhentävistä ja työssä jatkamista edistävistä muutoksista eläkelainsäädäntöön. Helsinki: 1999.  
[https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Lausunto/Documents/pevl\\_9+1999.pdf](https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Lausunto/Documents/pevl_9+1999.pdf). Luettu 27.3.2018.
- PeVL 35/1993 (1993) Perustuslakivaliokunnan lausunto PeVL 35/1993 vp. Hallituksen esitys 96 valtion eläkelainsäädännön muuttamisesta. Helsinki: 1993.  
[https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Lausunto/Documents/pevl\\_35+1993.pdf](https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Lausunto/Documents/pevl_35+1993.pdf). Luettu 22.4.2020.

- PeVL 12/1995 (1995) Perustuslakivaliokunnan lausunto PeVL 12/1995 vp.  
Hallituksen esitys 119/1995 vp kansaneläkejärjestelmän uudistamista koskevaksi lainsäädännöksi. Helsinki: 1995.  
[https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Lausunto/Documents/pevl\\_12+1995.pdf](https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Lausunto/Documents/pevl_12+1995.pdf). Luettu 22.4.2020.
- Poovey, Mary (1998) *A History of the Modern Fact: Problems of Knowledge in the Sciences of Wealth and Society*. Lontoo & Chicago: University of Chicago Press. ProQuest Ebook Central, <https://ebookcentral-proquest-com.libproxy.helsinki.fi/lib/helsinki-ebooks/detail.action?docID=648148>. Luettu 16.4.2020.
- PTK (27/2017). Pöytäkirjan asiakohta PTK 27/2017 vp. Työeläkeindeksin palauttaminen takaisin palkkatasoindexiksi.  
[https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/PoytakirjaAsiakohta/Sivut/PTK\\_27+2017+5.aspx](https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/PoytakirjaAsiakohta/Sivut/PTK_27+2017+5.aspx). Luettu 11.5.2020.
- Rantala, Juha (2014) Eläkeläisten toimeentulon kehitys ensimmäisten eläkevuosien aikana. Analyysi vuonna 1999 eläkkeelle jääneiden ekvivalenttirahatuloista vuosina 1997–2008. *Yhteiskuntapolitiikka* (79) 2, 125–139.  
<http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116054/rantala.pdf?sequence=2&isAllowed=y>. Luettu 18.5.2019.
- Rechel, Bernd & Grundy, Emily & Robine, Jean-Marie & Cylus, Jontahan & Mackenbach, Johan P. & Knai, Cecile & McKee, Martin (2013). Ageing in the European Union. *Lancet* 381 (9874), 1312–1322.  
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S014067361262087X?via%3DiHub>. Luettu 6.1.2020.
- Reunanen, Esa & Harju, Auli (2012) *Media iholla. Poliitiikan julkisuus kansanedustajien ja aktivistien kokemana*. Tampere: Tampere University Press.  
[https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/65413/media\\_iholla\\_2012.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/65413/media_iholla_2012.pdf?sequence=1&isAllowed=y). Luettu 24.12.2019.
- Risku, Ismo & Vidlund, Mika (2016) Eläkeindeksiottelu Suomi-Ruotsi 3–0. *Talous & Yhteiskunta* (1), 45–49.  
<http://www.labour.fi/ty/tylehti/ty/ty12016/ty12016pdf/ty12016VidlundRisku.pdf>. Luettu 3.4.2020.
- Rousseau, Jean-Jaques (1994/1762) *The Social Contract*. In *Discourse on Political Economy and The Social Contract*. Oxford: Oxford University Press.
- Saint-Simon, Claude-Henri de (1819) *Du système industriel*. In *Ouveres complètes*. Paris: E. Dentu.
- Salminen, Jarkko (2016) Poliittiset ja moraaliset ulottuvuudet kaupunkitilassa. Oikeuttaminen yksityisautotonta Tampereen Hämeenkatua koskevassa kiistassa. *Alue ja ympäristö* 45 (1), 15–26.  
<https://aluejaymparisto.journal.fi/article/view/60679>. Luettu 8.3.2020.

- Sankala, Mikko (2016) Työeläkkeiden indeksointi ansiotason kasvun perusteella. Muistio 23.11.2016. Helsinki: Eläketurvakeskus. <https://www.etk.fi/wp-content/uploads/Ty%C3%B6el%C3%A4kkeiden-indeksointi-ansiotason-kasvun-perusteella-23112016.pdf>. Luettu 3.4.2020.
- Savela, Veikko (2009) Työeläkerahastojen sijoitusrakenne 31.12.2008. [https://www.tela.fi/instancedata/prime\\_product\\_julkaisu/tela/embeds/telawwwstructure/14099\\_ANALYYSI408.pdf](https://www.tela.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/tela/embeds/telawwwstructure/14099_ANALYYSI408.pdf). Luettu 29.5.2018.
- Schiller, Theo & Setälä, Maija (2012) Introduction. Teoksessa Theo Schiller & Maija Setälä (ed.) Citizens' Initiatives in Europe. Procedures and Consequences of Agenda-Setting by Citizens. Hampshire: Palgrave Macmillan, 1–14.
- Schleutker, Elina (2013) Väestön ikääntyminen ja hyvinvointivaltion muutos. Mitä vaihtoehtoja meillä on? Yhteiskuntapolitiikka 78 (4), 425–436. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/110779/schleutker.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Luettu 6.1.2020.
- Seppänen, Janne & Väliaverron, Esa (2012) Mediayhteiskunta. Tampere: Vastapaino.
- Smith, Adam (1991/1776) The Wealth of Nations. Books 1–3. Harmondsworth: Penguin Books.
- Sopimus vuoden 2017 työeläkeuudistuksesta (2014). Sopimus vuoden 2017 työeläkeuudistuksesta. [https://www.etk.fi/wp-content/uploads/sopimus\\_vuoden\\_2017\\_ty%C3%B6el%C3%A4keuudistukseksi\\_\\_2\\_.pdf](https://www.etk.fi/wp-content/uploads/sopimus_vuoden_2017_ty%C3%B6el%C3%A4keuudistukseksi__2_.pdf). Luettu 9.2.2020.
- Sosiaali- ja terveysministeriö (2018a) Eläketurva. <http://stm.fi/elaketurva>. Luettu 29.3.2018.
- Sosiaali- ja terveysministeriö (2018b) Työeläke. <http://stm.fi/toimeentulo/tyoelake>. Luettu 29.3.2018.
- Sosiaali- ja terveysministeriö (2018c) Sosiaaliturvaetuksien indeksit ja elinaikakerroin. <http://stm.fi/vakuutusasiat/indeksit>. Luettu 16.3.2018.
- StVM 4/2017 (2017) Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 4/2017 vp—KAA 4/2016 vp. [https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Mietinto/Documents/StVM\\_4+2017.pdf](https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Mietinto/Documents/StVM_4+2017.pdf). Luettu 9.5.2018.
- Suomen Pankin rahamuseo (2020). Rahanarvolaskuri. <https://apps.rahamuseo.fi/rahanarvolaskin#FIN>. Luettu 22.4.2020.
- Suomen perustuslaki (1999) Suomen perustuslaki 11.6.1999/731. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>. Luettu 27.3.2018.
- Suomen Senioriliike (2018) Yhdistystietoa. <https://www.senioriliike.fi/yhdistystietoa/>. Luettu 10.5.2018.
- Suomen Tietotoimisto (2019) Uutisanalyysi. <https://stt.fi/tyylikirja/viivastalehtiversioon/juttutyypit-ja-juttujen-pituudet/loppuversiot/uutisanalyysi/>. Luettu 2.10.2019.

- Tela (2019) Kysymyksiä ja vastauksia: Työeläkeindeksi.  
[https://www.tela.fi/indeksi/qa#oliko\\_taitettu\\_indeksi\\_valiaikaiseksi\\_tarkoitettu](https://www.tela.fi/indeksi/qa#oliko_taitettu_indeksi_valiaikaiseksi_tarkoitettu).  
 Luettu 12.12.2019.
- Tela (2018a) Suomen työeläkejärjestelmän rakenne kansainvälisessä vertailussa.  
[https://www.tela.fi/kansainvalinen\\_vertailu](https://www.tela.fi/kansainvalinen_vertailu). Luettu 29.3.2018.
- Tela (2018b) Työeläkkeiden rahoitus.  
[https://www.tela.fi/tyoelakkeiden\\_rahoitus#yksityisalat](https://www.tela.fi/tyoelakkeiden_rahoitus#yksityisalat). Luettu 22.3.2018.
- Tela (2018c) Työurien pidentäminen. [https://www.tela.fi/tyourien\\_pidentaminen](https://www.tela.fi/tyourien_pidentaminen). Luettu 11.4.2018.
- Tepe, Markus & Vanhuysse, Pieter (2009) Are Aging OECD Welfare States on the Path to Gerontocracy? Evidence from 18 Democracies, 1980–2002. *Journal of Public Policy* 1 (29), 1–28. <https://www.cambridge.org/core/journals/journal-of-public-policy/article/are-aging-oecd-welfare-states-on-the-path-to-gerontocracy/1429CDAE9E4EA25713CAA3E322436D9>. Luettu 4.12.2019.
- Tilastokeskus (2018a) Eläkevastuiden tilastointia uudistettu.  
[https://www.tilastokeskus.fi/til/rtp/2015/13/rtp\\_2015\\_13\\_2018-03-07\\_tie\\_001\\_fi.html](https://www.tilastokeskus.fi/til/rtp/2015/13/rtp_2015_13_2018-03-07_tie_001_fi.html). Luettu 18.12.2018.
- Tilastokeskus (2018b) Elinajanodote.  
<https://www.stat.fi/org/tilastokeskus/elinajanodote.html>. Luettu 16.4.2018.
- Tilastokeskus (2017) Syntyneiden määrän väheneminen entistä jyrkempää.  
[http://tilastokeskus.fi/til/synt/2016/synt\\_2016\\_2017-04-11\\_tie\\_001\\_fi.html?ad=notify](http://tilastokeskus.fi/til/synt/2016/synt_2016_2017-04-11_tie_001_fi.html?ad=notify). Luettu 16.4.2018.
- Tilastokeskus (2016a) Liitekuvio 1. Kokonaishedelmällisyysluku 1900–2016. Helsinki: Tilastokeskus. [https://www.stat.fi/til/synt/2016/synt\\_2016\\_2017-04-11\\_kuv\\_001\\_fi.html](https://www.stat.fi/til/synt/2016/synt_2016_2017-04-11_kuv_001_fi.html). Luettu 3.4.2018.
- Tilastokeskus (2016b) Väestöennuste. Helsinki: Tilastokeskus  
[https://www.tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk\\_vaesto.html](https://www.tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html). Luettu 1.4.2018.
- Tilastokeskus (2015) Liitekuvio 1: Väestöllinen huoltosuhde 1865–2065.  
[http://www.stat.fi/til/vaenn/2015/vaenn\\_2015\\_2015-10-30\\_kuv\\_001\\_fi.html](http://www.stat.fi/til/vaenn/2015/vaenn_2015_2015-10-30_kuv_001_fi.html). Luettu 2.4.2018.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2009) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Työntekijän eläkelaki (2006) Työntekijän eläkelaki 19.5.2006/395.  
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060395#L6P98>. Luettu 23.4.2020.
- Uusitalo, Hannu (2012) Eläkevakuutus. Teoksessa Pauliina Havakka & Mikko Niemelä Mikko & Hannu Uusitalo (toim.) (2012) Sosiaalivakuutus. Helsinki: Finanssi- ja vakuutuskustannus Oy, 76–113.
- Uusitalo, Hannu (2009) Yhteenveto ja päätelmät. Teoksessa Arto Laesvuori & Ismo Risku & Juha Knuuti & Sari Keski-Heikkilä & Hannu Työeläkkeiden indeksisuoja TEL:stä TyEl:iin. Eläketurvakeskuksen raportteja 1/2009, 88–100.

- Ylä-Anttila, Tuukka (2014) Perussuomalaisten sisäiset poliittiset suuntaukset: Julkisen oikeuttamisen analyysi. *Politiikka* 56 (39), 191–209.  
[https://www.researchgate.net/publication/275334616\\_Perussuomalaisten\\_sisaiset\\_poliittiset\\_suuntaukset\\_Julkisen\\_oikeuttamisen\\_analyysi](https://www.researchgate.net/publication/275334616_Perussuomalaisten_sisaiset_poliittiset_suuntaukset_Julkisen_oikeuttamisen_analyysi). Luettu 15.10.2019.
- Ylä-Anttila, Tuomas (2010) *Politiikan paluu – globalisaatioliike ja julkisuus*. Tampere: Vastapaino.
- Zaidi, Ashgar (2012) 2 Population aging and financial and social sustainability challenges of pension systems in Europe: A cross-national perspective. Teoksessa Lars Bovenberg & Carl van Ewijk & Ed Westerhout (ed.) (2012) *The Future of Multi-Pillar Pensions*. Yhdistynyt kuningaskunta: Cambridge University Press.  
<https://doi.org/10.1017/CBO9781139136143.004>, 17–45. Luettu 22.4.2020.

## **LIITE 1: Alaluvussa 3.2. mainitut jutut, joita ei sisällytetty tutkielman varsinaiseen aineistoon**

Aamulehti (23.9.2015) Työmarkkinakonkari Lasse Laatusen varoittaa: Sipilän isolla riskillä uhkaa tulla iso vahinko.

Aamulehti (19.10.2015) Suomen eläkejärjestelmä vertailun mukaan kansainvälistä kärkeä mutta moitteitakin löytyy.

Aamulehti (21.10.2015) Verottaja otti kantaa Portugalin eläkeläisten kohteluun – mikään ei muutu.

Aamulehti (3.11.2015) Asiantuntija neuvoo: Näin voit maksaa vähemmän veroja.  
<https://www.aamulehti.fi/a/200486435>. Luettu 24.4.2020.

Helsingin Sanomat (1.9.2016) Kunta-alan ja hallituksen kikykiistaan ei edelleenkään ratkaisua – hallitus tuli aikaisemmin jo satoja miljoonia vastaan.

Helsingin Sanomat (21.3.2016) Indeksikikkailuun ei pidä nyt ryhtyä.  
<https://www.hs.fi/mielipide/art-2000002892247.html>. Luettu 24.4.2020.

Ilkka (29.8.2016) EK ei lämpene yli 60-vuotiaiden pitkäaikaistyöttömien eläkerysäykselle.

Ilkka (15.1.2016) Eläkeläisten taitettu indeksi numeroina.  
<https://ilkkapohjalainen.fi/mielipide/yleisolta/elakelaisten-taitettu-indeksi-numeroina-1.1979320>. Luettu 24.4.2020.

Ilkka (13.1.2016) Eläkkeitä on leikattu moneen kertaan.  
<https://ilkkapohjalainen.fi/mielipide/yleisolta/elakkeita-on-leikattu-moneen-kertaan-1.1978044>. Luettu 24.4.2020.

Iltä-Sanomat (27.12.2016) HS: Demarivaikuttajalta railakas tyrmäys Kiljusen eläkealoitteelle – ”Eikö noille sodan välttäneille eläkeläisille riitä mikään!”  
<https://www.is.fi/kotimaa/art-2000005022225.html>. Luettu 24.4.2020.

Iltä-Sanomat (24.11.2016) Kommentti: Köyhimmiltä eläkeläisiltä leikataan – samalla muut vaativat lisää. <https://www.is.fi/taloussanomat/art-2000004879517.html>. Luettu 24.4.2020.

Kaleva (29.8.2016) EK ei lämpene yli 60-vuotiaiden pitkäaikaistyöttömien eläkerysäykselle. <https://www.kaleva.fi/uutiset/kotimaa/ek-ei-lampene-yli-60-vuotiaiden-pitkaaikaistyottomien-elakerysaykselle/736875/>. Luettu 24.4.2020.

Kymen Sanomat (23.9.2015) Nyt syntyneet pääsevät eläkkeelle noin 70-vuotiaina.

Lapin Kansa (5.4.2016) Nuoria ei saa unohtaa.

MTV Uutiset (8.12.2016) Kommentti: Kiljusen kiusallinen aloite.  
<https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/kommentti-kiljusen-kiusallinen-aloite/6204336#gs.4w20kk>. Luettu 24.4.2020.



Pohjalainen (10.11.2015) Iäkkäämmät saavat eläkemaksuilleen parhaan tuoton.

Pohjolan Sanomat (27.12.2015) Verouudistusta osattiin odottaa.

Pohjolan Sanomat (1.4.2016) Nuoria ei saa unohtaa.

Uusi Suomi Blogit (25.9.2015) Koko palkkasumma näkyviin tilinauhaan – hyvä ehdotus.

Uusi Suomi Blogit (1.7.2016) Mihin eläkerahastoja tarvitaan - pitääkö niiden kasvaa - laskutehtävä.

Uusi Suomi Blogit (27.2.2017) Eläkeiän nosto oli tarpeeton – Poliittista peliä ja pelkkä kupla.

Vasabladet (4.7.2016) Avslag från FPA.

Yle (23.10.2015) Paljonko maksaisi purkaa työeläkkeiden taitettu indeksi?

Yle (5.2.2017) Jari Korkki: Nuoren demarin kärsimykset. <https://yle.fi/uutiset/3-9443319>. Luettu 24.4.2020.

## LIITE 2: Tutkielmassa analysoidut verkkouutiset

Aamulehti (2017) Yleisön tunteet kuumenivat Aamulehden eläkeillassa:

Eläkerahastojen varat haluttiin heti jakoon. 30.1.2017.

<https://www.aamulehti.fi/kotimaa/yleison-tunteet-kuumenivat-aamulehden-elakeillassa-elakerahastojen-varat-haluttiin-heti-jakoon-24241598>. Luettu 10.3.2020.

Demokraatti (2016a) Kohualoite eduskuntaan: ”Tämä ei ole nuoria vastaan” – ”Mehän olemme kuolleet jo silloin”. 8.12.2016. <https://demokraatti.fi/puhemies-lohelalle-luovutettiin-kansalaisaloite-tama-ei-ole-nuoria-vastaan/>. Luettu 15.3.2020.

Demokraatti (2016b) ”Järjestelmä perustuu sukupolvien väliseen luottamukseen” – Pron Malinen: Nuoretkin ansaitsevat työeläkkeensä. 3.11.2016.

<https://demokraatti.fi/jarjestelma-perustuu-sukupolvien-valiseen-luottamukseen-pron-malinen-nuoretkin-ansaitsevat-tyoelakkeensa/>. Luettu 10.3.2020.

Demokraatti (2016c) Kaksi SDP:n ex-puheenjohtajaa allekirjoitti aloitteen taitetusta indeksistä luopumisesta – ”Jos Kiljunen on väärässä, se pitää numeroin osoittaa”. 2.9.2016. <https://demokraatti.fi/kaksi-sdpn-ex-puheenjohtajaa-allekirjoitti-aloitteen-taitetusta-indeksista-luopumisesta-jos-kiljunen-on-vaarassa-se-pitaa-numeroin-osoittaa/>. Luettu 10.3.2020.

Helsingin Sanomat (2017a) Suomessa on paljon köyhiä eläkeläisiä – tutkijat kertovat, miten heitä autetaan tehokkaimmin. 17.3.2017. <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000005130273.html>. Luettu 10.3.2020.

Helsingin Sanomat (2017b) Kansalaisaloite viritti vielä kerran keskustelun eläkeläisten köyhyydestä – eduskunta puhkui huolta, mutta taitetusta indeksistä se ei luovu. 16.3.2017. <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000005130214.html>. Luettu 10.3.2020.

Helsingin Sanomat (2017c) Sdp pyristeli irti kiusallisesta eläkealoitteesta lupaamalla toimenpideohjelman eläkeläisköyhyydestä. 5.2.2017. <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000005075884.html>. Luettu 10.3.2020.

Helsingin Sanomat (2017d) Antti Rinne: Vain oikea vaalivoitto kelpaa Sdp:lle kuntavaaleissa. 3.2.2017. <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000005073158.html>. Luettu 10.3.2020.

Helsingin Sanomat (2016a) Onko taitettu indeksi suuri puhallus vai sukupolvien välistä oikeudenmukaisuutta? HSTV:n suuri eläkekeskustelu kello 18. 17.3.2016. <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000002891747.html>. Luettu 10.3.2020.

Helsingin Sanomat (2016b) ”Eläkepuhallus on jo tapahtunut”. 3.4.2016. <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000002894322.html>. Luettu 10.3.2020.

Helsingin Sanomat (2016c) Eläkkeet ylös ja äänet kotiin? Kimmo Kiljusen aloite repii demareita – puoluetoverit syyttävät populismista ja faktojen vääristelystä. 16.10.2016. <https://www.hs.fi/sunnuntai/art-2000002925575.html>. Luettu 29.11.2019.

Helsingin Sanomat (2016d) HSTV:n keskustelussa otettiin reippaasti yhteen taitetusta indeksistä. 18.3.2016. <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000002892017.html>. Luettu 10.3.2020.

- Helsingin Sanomat (2016e) Sdp:n puoluekokousedustajat tyrmäävät aloitteen taitetun indeksin muuttamisesta <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000005022034.html>. 27.12.2016. Luettu 10.3.2020.
- Helsingin Sanomat (2016f) Kimmo Kiljunen ei pääse demareiden puoluekokoukseen päättämään omasta eläkealoitteestaan – ehdokasilmoitus jäi lähettämättä. 12.10.2016. <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000002925179.html>. Luettu 10.3.2020.
- Helsingin Sanomat (2016g) Eläkekeskustelussa kytee sukupolvien sota – Katso HS:n laskurista, paljonko kukin ikäpolvi on säästännyt eläkettä ja paljonko sitä on luvassa. 3.12.2016. <https://www.hs.fi/paivanlehti/03122016/art-2000004892243.html>. Luettu 10.3.2020.
- Helsingin Sanomat (2016h) Kiljusen kiistelty aloite eduskuntaan – kansanedustajat pääsevät miettimään, miten eläkkeitä pitäisi korottaa. 8.12.2016. <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000004998117.html>. Luettu 10.3.2020.
- Helsingin Sanomat (2016i) Eduskunta saa budjetin eteensä – nämä ovat sen kiistellyimmät kohdat. 20.9.2016. <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000002921655.html>. Luettu 10.3.2020.
- Helsingin Sanomat (2016j) Näin Suomen vaurauden kasvu jakaantui: Yrittäjät ja viljelijät saivat eniten, opiskelijat ja työttömät vähiten. 17.9.2016. <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000002921267.html>. Luettu 10.3.2020.
- Helsingin Sanomat (2016k) Eläkeläisten etuja ajava kansalaisaloite jumittui paperisiin allekirjoituksiin. 11.9.2016. <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000002920341.html>. Luettu 10.3.2020.
- Helsingin Sanomat (2016l) Neljä vinkkiä, jotka jokaisen suomalaisen pitäisi muistaa – näin takaat itsellesi vauraamman eläkeajan. 3.4.2016. <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000002894438.html>. Luettu 10.3.2020.
- Helsingin Sanomat (2016m) Suuret ikäluokat ovat voittajia – suomalaisten luottamus eläkejärjestelmään on heikentynyt. 3.4.2016. <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000002894323.html>. Luettu 10.3.2020.
- Helsingin Uutiset (2016) Yli 94 000 suomalaista vaatii: Eläkkeisiin saatava korotus. <https://www.helsinginuutiset.fi/artikkeli/375073-yli-94-000-suomalaista-vaatii-elakkeisiin-saatava-korotus>. Luettu 10.3.2020.
- Ilkka (2016) Pohjanmaan Vasemmisto esittää korotuksia eläkkeisiin. <https://ilkkapohjalainen.fi/arkisto/pohjanmaan-vasemmisto-esittaa-korotuksia-elakkeisiin-1.2001112>. Luettu 10.3.2020.
- Iltaalehti (2017a) Vaioletut laskelmat paljastavat: Eläkkeitä olisi varaa korottaa. 4.3.2017. <https://www.iltalehti.fi/uutiset/a/201703032200080385>. Luettu 10.3.2020.
- Iltaalehti (2017b) Työeläkkeet eivät nouse: Eläkeläiset pettyivät pahasti – ”Olen niin vihainen, että ihan pihisen”. 18.3.2017. <https://www.iltalehti.fi/uutiset/a/201703172200087612>. Luettu 29.11.2019.
- Iltaalehti (2016a) Taistelu eläkemiljardeista – riittävätkö rahat parempiin eläkkeisiin? 1.8.2016. <https://www.iltalehti.fi/uutiset/a/2016080121986636>. Luettu 16.12.2019.

Iltaalehti (2016b) MOT: Senioriliike purkaisi ”köyhyysautomaatin” eläkerahastojen tuotoilla. 8.2.2016. <https://www.iltalehti.fi/uutiset/a/2016020821088848>. Luettu 10.3.2020.

Iltaalehti (2016c) Taistelu eläkkeiden korottamisesta kiihtyy. 1.9.2016. <https://www.iltalehti.fi/uutiset/a/2016090122244801>. Luettu 10.3.2020.

Ilta-Sanomat (2017) Rinne Ykkösaamussa: EK:n toiminta riskeeraa talouskasvua. 18.2.2017. <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000005093605.html>. Luettu 14.3.2020.

Kaleva (2016) Kansalaisaloite taitetusta indeksistä keräsi yli 85 000 nimeä. <https://www.kaleva.fi/uutiset/kotimaa/kansalaisaloite-taitetusta-indeksista-kerasi-yli-85-000-nimea/723572/>. Luettu 14.3.2020.

Kansan Uutiset (2016) Eläkeläiset kärsivät köyhyydestä. <https://www.kansanuutiset.fi/artikkeli/3511966-elakelaiset-karsivat-koyhyydesta>. Luettu 14.3.2020.

Karjalainen (2016a) Pohjoiskarjalaisen eläke nousisi noin 20 eurolla, jos uudistus menisi läpi. 3.10. 2016. <https://www.karjalainen.fi/uutiset/uutis-alueet/kotimaa/item/118516> Luettu 14.3.2020.

Karjalainen (2016b) Kansalaisaloite haluaa muuttaa eläkeindeksiä – asiantuntijoiden mielestä siihen ei ole varaa. 2.10.2016. <https://www.karjalainen.fi/uutiset/uutis-alueet/kotimaa/item/118472>. Luettu 14.3.2020.

Kauppalehti (2016a) Nuorisojärjestöt tyrmäävät Kiljusen väittämiä. 18.4.2016. <https://www.kauppalehti.fi/uutiset/nuorisojarjestot-tyrmaavat-kiljusen-vaittamia/6dae5bfa-ef8c-383c-8f8e-b1dde4196817>. Luettu 14.3.2020.

Kauppalehti (2016b) Eläketurvakeskuksen Kautto harmittelee: Asiantuntijatieto ei kelpaa keskusteluun. 14.3.2016. <https://www.kauppalehti.fi/uutiset/elaketurvakeskuksen-kautto-harmittelee-asiantuntijatieto-ei-kelpaa-keskusteluun/7ae5f267-36b2-3bda-9dac-78a7af3e2431>. Luettu 14.3.2020.

Keskipohjanmaa (2016) KSML: SAK:n johtaja Eloranta tyrmää Kiljusen eläkealoitteen. 31.10.2016. <https://www.keskipohjanmaa.fi/uutiset/423178/ksml-sakn-johtaja-eloranta-tyrmaa-kiljusen-elakealoitteen>. Luettu 14.3.2020.

Keskisuomalainen (2016) Eläkepommei sammuu uudistuksiin – huoli toimeentulosta jäi kytemään. 9.9.2016. <https://www.ksml.fi/talous/El%C3%A4kepommei-sammuu-uudistuksiin-%E2%80%93huoli-toimeentulosta-j%C3%A4i-kytem%C3%A4C3%A4n/832410>. Luettu 14.3.2020.

Kouvolan Sanomat (2016) Eduskunta saa eteensä 85 000 allekirjoittajan työeläkealoitteen. 10.10.2016. <https://kouvolansanomat.fi/uutiset/lahella/5e9ff315-2178-4f30-840d-36a11917733f>. Luettu 14.3.2020.

Kymen Sanomat (2016) Eläkeindeksi on myös nuorison asia. 22.3. Verkossa ollut versio uutisesta ei enää löytynyt, joten se korvattiin lehden printtiversiona löytäneellä uutisella.

- Länsi-Savo (2016a) Kansalaisaloite ns. taitetun indeksin taittamiseksi on saanut yli 60 000 kannattajaa. 12.2.2016. <https://lansi-savo.fi/uutiset/kotimaa/c1959b13-2ef0-4819-82be-effc93a5aacc>. Luettu 14.3.2020.
- Länsi-Savo (2016b) Pari kymppiä lisää eläkeläiselle – rahastot kanttuvei 50 vuodessa. 4.10.2016. [https://lansi-savo.fi/uutiset/lahella/1df914b8-79cc-4222-a7ee-1819fd666e54?qt-popular\\_1=1&qt-luetuimmat\\_2=0](https://lansi-savo.fi/uutiset/lahella/1df914b8-79cc-4222-a7ee-1819fd666e54?qt-popular_1=1&qt-luetuimmat_2=0). Luettu 14.3.2020.
- Länsi-Suomi (2016) Eläkeläisten aloitteeseen yli 50 000 kannattajaa. 9.2.2016. <https://ls24.fi/uutiset/elakelaisten-aloitteeseen-yli-50-000-kannattajaa>. Luettu 14.3.2020.
- MTV Uutiset (2017a) Eläkkeensaajien Keskusliitto ei innostu kansalaisaloitteesta – "Ei anna eväitä eläkeläisköyhyyteen". 10.2.2017. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/elakkeensaajien-keskusliitto-ei-innostu-kansalaisaloitteesta-ei-anna-evaita-elakelaiskoyhyteen/6305526#gs.101s4ck>. Luettu 14.3.2020.
- MTV Uutiset (2017b) Tutkija: Kiljusen aloite parantaisi vain hyvätuloisten eläkeläisten asemaa. 16.1.2017. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/tutkija-kiljusen-aloite-parantaisi-vain-hyvataloisten-elakelaisten-asemaa/6266146#gs.101scgr>. Luettu 14.3.2020.
- MTV Uutiset (2016a) Suomen eläkejärjestelmä kansainvälistä huippua – "Pitäisi kysyä, ovatko eläkemenot jo liian suuret". 24.10.2016. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/suomen-elakejarjestelma-kansainvalista-huippua-pitaisi-kysya-ovatko-elakemenot-jo-liian-suuret/6133358#gs.101rv5o>. Luettu 14.3.2020.
- Satakunnan Kansa (2016) Tyly tuomio Suomen kolmanneksi suosituimmalle kansalaisaloitteelle – "Suuri petkutusyritys". 8.12.2016. <https://www.satakunnankansa.fi/kotimaa/tyly-tuomio-suomen-kolmanneksi-suosituimmalle-kansalaisaloitteelle-suuri-petkutusyritys-14006081>. Luettu 14.3.2020.
- Suomen Kuvalehti (2016) Taitettu indeksi vai palkkaindeksi? "Eläkeläisten omista säästöistä kyse – ei tässä nuoremmilta anasteta". 27.2.2016. <https://suomenkuvalehti.fi/jutut/kotimaa/taitettu-indeksi-vai-palkkaindeksi-elakelaisten-omista-saastoista-kyse-ei-tassa-nuoremmilta-anasteta/>. Luettu 14.3.2020.
- Suomenmaa (2017) Eduskunnalle tulossa työläs kevät – presidenttikilpa hiipii politiikan lisäväriksi. 1.2.2017. <https://www.suomenmaa.fi/uutiset/eduskunnalle-tulossa-tyolas-kevat--presidenttikilpa-hiipii-politiikan-lisavariksi-6.3.199551.88ed9c3eec>. Luettu 14.3.2020.
- Suomenmaa (2016a) Keskustanuorten Kemppe: Eläkeasioiden sukupolvisota tulee lopettaa. 12.9.2016. <https://www.suomenmaa.fi/keskusta-nyt/keskustanuorten-kemppi-elakeasioiden-sukupolvisota-tulee-lopettaa-6.3.153642.bd7a24d49a>. Luettu 14.3.2020.

- Suomenmaa (2016b) Keskustanuorten Kemppe Juuri-lehdessä: Kiljunen haluaa romuttaa nuorten eläkkeet. 8.12.2016.  
<https://www.suomenmaa.fi/uutiset/keskustanuorten-kempejuurilehdessa-kiljunen-haluaa-romuttaa-nuorten-elakkeet-6.3.183333.824c368ffd>. Luettu 14.3.2020.
- Svenska Yle (2017) Utskott: Förkasta medborgarinitiativet om ändrat pensionsindex. 14.3.2017.  
<https://svenska.yle.fi/artikel/2017/03/14/utskott-forkasta-medborgarinitiativet-om-andrat-pensionsindex>. Luettu 14.3.2020.
- Svenska Yle (2016) Finlands pensionssystem fjärde bäst i världen – men ändå under press. 24.10.2016. <https://svenska.yle.fi/artikel/2016/10/24/finlands-pensionssystem-fjarde-bast-i-varlden-men-anda-under-press>. Luettu 14.3.2020.
- Svenska Yle (2015) "Pensionärerna blir fattigare med åldern". 26.11.2015.  
<https://svenska.yle.fi/artikel/2015/11/26/pensionarerna-blir-fattigare-med-aldern>. Luettu 14.3.2020.
- Talouselämä (2016a) Huoli heräsi: "Vastuutonta tehdä päätöksiä, jotka johtavat nuorten eläketurvan murentamiseen". 8.12.2016. <https://www.talouselama.fi/uutiset/huoli-herasi-vastuutonta-tehda-paatoksia-jotka-johtavat-nuorten-elaketurvan-murentamiseen/4204de8a-3068-3864-a10e-f9ac88ef7bf9>. Luettu 14.3.2020.
- Talouselämä (2016b) "Vain petkuttaja väittää eläkeköyhyyden katoavan eläkeindeksiin muutoksella" – Eläkealoite pian eduskunnan käsittelyyn. 7.12.2016.  
<https://www.talouselama.fi/uutiset/vain-petkuttaja-vaittaa-elakekoyhyiden-katoavan-elakeindeksiin-muutoksella-elakealoite-pian-eduskunnan-kasittelyyn/70a6a18e-a931-3bd5-88fb-a0f62b8b36ce>. Luettu 14.3.2020.
- Talouselämä (2016c) Tyrmäys Kiljusen eläkeavaukselle: "Täyttä puppua". 26.10.2016.  
<https://www.talouselama.fi/uutiset/tyrmays-kiljusen-elakeavaukselle-taytta-puppua/5eb52896-670e-3c6c-afde-cd10a8adf1>. Luettu 14.3.2020.
- Taloussanomat (2017a) Eläkealoite ei edennyt Sdp:n puoluekokouksessa – Kiljunen tulkitsi toisin. 5.2.2017. <https://www.is.fi/taloussanomat/art-2000005076035.html>. Luettu 14.3.2020.
- Taloussanomat (2017b) Valiokunta ehdottaa Kiljusen eläkealoitteen hylkäämistä. 14.3.2017. <https://www.is.fi/taloussanomat/art-2000005126820.html>. Luettu 14.3.2020.
- Taloussanomat (2016a) Katso, kuulutko eläkevoittajiin. 2.4.2016.  
<https://www.is.fi/taloussanomat/oma-raha/art-2000001907859.html>. Luettu 14.3.2020.
- Taloussanomat (2016b) "Nuorten työllistäminen ei voi merkitä palkka-alea". 14.12.2016. <https://www.is.fi/taloussanomat/art-2000005006116.html>. Luettu 14.3.2020.
- Taloussanomat (2016c) Kuka eläkemutoksen maksaisi? "Kaikki tulevat sukupolvet häviäisivät". <https://www.is.fi/taloussanomat/art-2000004998497.html>. 8.12.2016. Luettu 14.3.2020.

Taloussanomat (2016d) Eläkeläisten tuloerot kasvavat: hyvätuloiset saamapuolella, pienituloisilta leikataan. 29.11.2016. <https://www.is.fi/taloussanomat/art-2000004885939.html>. Luettu 15.3.2016.

Taloussanomat (2016e) 3 vinkkiä – näin voit ehkäistä eläkeiän köyhyyttä. 2.4.2016. <https://www.is.fi/taloussanomat/oma-raha/art-2000001907880.html>. Luettu 15.3.2020.

Turun Sanomat (2016a) Tunteet käyvät kuumina eläkekeskustelussa. 8.12.2016. <https://www.ts.fi/uutiset/kotimaa/3124501/Tunteet+kayvat+kuumina+elakekeskustelussa>. Luettu 15.3.2020.

Turun Sanomat (2016b) Isku suosituille kansalaisaloitteelle – SDP:n puoluehallitus ei koskisi taitettuun indeksiin. 1.12.2016. <https://www.ts.fi/uutiset/kotimaa/3116311/Isku+suositulle+kansalaisaloitteelle++SDPn+puoluehallitus+ei+koskisi+taitettuun+indeksiin>. Luettu 15.3.2020.

Uusi Suomi (2016a) Tiukka vääntö suomalaisten eläkkeistä: ”Kaappaus” vai ”suuri puhallus”? 28.2.2016. <https://www.uusisuomi.fi/uutiset/tiukka-vaanto-suomalaisten-elakkeista-kaappaus-vai-suuri-puhallus/a8800ef8-b305-3f85-be7e-1fb6521b4044>. Luettu 15.3.2020.

Uusi Suomi (2016b) Eläketurvakeskus hermostui Kimmo Kiljuseen – ”Täydellisen piittaamaton”. 29.2.2016. <https://www.uusisuomi.fi/uutiset/elaketurvakeskus-hermostui-kimmo-kiljuseen-taydellisen-piittaamaton/99920e2b-44d3-3f28-8a13-b003bfb5cba9>. Luettu 15.3.2020.

Uusi Suomi (2016c) Riita 70 000 nimen aloitteesta: ”Nykyeläkeläiselle varma voitto – nuorille ilkeä temppu”. 23.2.2016. <https://www.uusisuomi.fi/uutiset/riita-70-000-nimen-aloitteesta-nykyelakelaiselle-varma-voitto-nuorille-ilkea-temppu/62c93467-ddad-31e5-b7f0-54bb151bba6e>. Luettu 15.3.2020.

Uusi Suomi (2016d) Yli 75 600 nimeä – Professori väläyttää ”sukupolvien sotaa”. 9.3.2016. <https://www.uusisuomi.fi/uutiset/yli-75-600-nimea-professori-valayttaa-sukupolvien-sotaa/24eb6308-043e-380b-bd0b-d1ee50dede52>. Luettu 15.3.2020.

Uusi Suomi (2016e) Suora lupaus 85 000 nimen kansalaisaloitteesta: ”Vedän tukeni pois, jos se on nuorten etujen vastainen”. 31.3.2016. <https://www.uusisuomi.fi/uutiset/suora-lupaus-85-000-nimen-kansalaisaloitteesta-vedan-tukeni-pois-jos-se-on-nuorten-etujen-vastainen/863f3b9f-0017-389c-bc64-b2e079aa749d>. Luettu 15.3.2020.

Uusi Suomi (2016f) Kiljunen vs. opiskelijat – 1980–1995 syntyneiden tuloromahdus ”väliaikainen”? 19.4.2016. <https://www.uusisuomi.fi/uutiset/kiljunen-vs-opiskelijat-19801995-syntyneiden-tuloromahdus-valiaikainen/2e86a060-36f8-385f-b951-438467dc6d7e>. Luettu 15.3.2020.

Uusi Suomi (2016g) Nouseva tähti pettyi SDP:hen: ”Kansalaisaloite tehnyt vakavaa mainetappiota – Meillä ei ole varaa karkottaa fiksuja ihmisiä”. 20.11.2016. <https://www.uusisuomi.fi/uutiset/nouseva-tahti-pettyi-sdphen-kansalaisaloite-tehnyt-vakavaa-mainetappiota-meilla-ei-ole-varaa-karkottaa-fiksuja-ihmisia/5f481739-5b72-38e3-a65d-25824c0f0673>. Luettu 15.3.2020.

- Uusi Suomi (2016h) Riita suomalaisten eläkkeistä: ”Tulevat eläkeläiset olisivat suuria häviäjiä”. <https://www.uusisuomi.fi/uutiset/riita-suomalaisten-elakkeista-tulevat-elakelaiset-olisivat-suuria-haviajia/5d005e21-ba73-3864-9d33-dbc207ecc26c>. Luettu 15.3.2020.
- Uusi Suomi (2016i) 1550 €/kk sijasta eläkettä 2170 €/kk? – Pelko heräsi opiskelijoiden keskuudessa. 10.2.2016. <https://www.uusisuomi.fi/uutiset/1550-kk-sijasta-elaketta-2170-kk-pelko-herasi-opiskelijoiden-keskuudessa/9a76fc3a-7707-35a3-acc3-5e0a3d5cedf8>. Luettu 15.3.2020.
- Uusi Suomi (2016j) Tunteet kuumenivat – Opiskelijat vastaavat leipäjonoväitteeseen: ”Iso osa Kelan piirissä”. 11.2.2016. <https://www.uusisuomi.fi/uutiset/tunteet-kuumenivat-opiskelijat-vastaavat-leipajonovaitteeseen-iso-osa-kelan-piirissa/8f4cdf66-cb32-3437-ada9-1b33a8a424ce>. Luettu 15.3.2020.
- Uusi Suomi (2016X) Sukupolvien kiista käynnissä – Eläkeyhtiön johtaja: Nykyisille muhkeille eläkkeille on perusteita. <https://www.uusisuomi.fi/uutiset/sukupolvien-kiista-kaynnissa-elakeyhtion-johtaja-nykyisille-muhkeille-elakkeille-on-perusteita/acbca6ff-e673-3623-8086-27339c06f092>. Luettu 15.3.2020.
- Vasabladet (2016) FFC:s Eloranta dömer ut Kiljunens pensionsinitiativ. <https://www.vasabladet.fi/Artikel/Visa/120361>. Luettu 15.3.2020.
- Verkkouutiset (2016a) Elina Lepomäki: Eläkkeiden ei mitenkään loogisesti pidä seurata nykyistä palkkatasoa. 1.3.2016. <https://www.verkkouutiset.fi/elina-lepomaki-elakkeiden-ei-mitenkaan-loogisesti-pida-seurata-nykyista-palkkatasoa-47349/>. Luettu 15.3.2020.
- Verkkouutiset (2016b) Mikael Jungner: Eläkerahastojen rahanjako nostaisi työssäkäyvän maksut yli 35 prosentin. 20.3.2016. <https://www.verkkouutiset.fi/mikael-jungner-elakerahastojen-rahamjako-nostaisi-tyossakayvan-maksut-yli-35-prosentin-48172/>. Luettu 15.3.2020.
- Verkkouutiset (2016c) Kokoomuksen Antti Häkkänen: SDP:n Antti Rinteen katkaistava puolueensa eläkepopulismi. 16.10.2016. <https://www.verkkouutiset.fi/kokoomuksen-antti-hakkanen-sdpn-antti-rinteen-katkaistava-puolueensa-elakepopulismi-56471/>. Luettu 15.3.2020.
- Verkkouutiset (2016d) Kokoomuksen sotetrio: Kimmo Kiljusen ajama eläkealoite on vastuuton. 9.12.2016. <https://www.verkkouutiset.fi/kokoomuksen-sotetrio-kimmo-kiljusen-ajama-elakealoite-on-vastuuton-58721/>. Luettu 15.3.2016.
- Verkkouutiset (2016e) Ben Zyskowicz: Taitetun eläkeindeksin poisto ei ole järkevää eikä oikeudenmukaista. 17.12.2016. <https://www.verkkouutiset.fi/ben-zyskowicz-taitetun-elakeindeksin-poisto-ei-ole-jarkevaa-eika-oikeudenmukaista-59064/>. Luettu 15.3.2020.
- Verkkouutiset (2016f) Kokoomusnuoret poistaisi taitetun indeksin. 1.12.2016. <https://www.verkkouutiset.fi/kokoomusnuoret-poistaisi-taitetun-indeksin-58412/>. Luettu 15.3.2020.
- Verkkouutiset (2016g) STTK tyrmää kansalaisaloitteen: Eläkemenot kasvaisivat 312 miljoonalla eurolla vuodessa. 9.11.2016. <https://www.verkkouutiset.fi/sttk-tyrmaa-kansalaisaloitteen-elakemenot-kasvaisivat-312-miljoonalla-eurolla-vuodessa-57443/>. Luettu 15.3.2020.



- Verkkouutiset (2016h) Toteutettuna kansalaisaloite merkitsisi eläkerahastojen loppumista 2060-luvulla kokonaan”. 28.10.2016.  
<https://www.verkkouutiset.fi/toteutettuna-kansalaisaloite-merkitsisi-elakerahastojen-loppumista-2060-luvulla-kokonaan-57018/>. Luettu 15.3.2020.
- Yle (2017) Eläketurvakeskus: Eläkeläisten toimeentulo kohenee tasaisesti – Kimmo Kiljunen: "Maha sanoo toista". <https://yle.fi/uutiset/3-9403403>. Luettu 15.3.2020.
- Yle (2016a) Monen eläkeläisen unelma tulotason noususta pääsee eduskunnan käsittelyyn – ”Tämä aihe on ollut tabu”. 9.2.2016. <https://yle.fi/uutiset/3-8658622>. Luettu 29.11.2019.
- Yle (2016b) MOT: Puolueet kannattavat yhä taitettua eläkeindeksiä. 8.2.2016. <https://yle.fi/uutiset/3-8656254>. Luettu 15.3.2020.
- Yle Kajaani (2016) Vähävaraisimpien eläkeläisten rahat riittävät juuri ja juuri – Sairaus voi syöstä köyhyYTEEN. 13.12.2016. <https://yle.fi/uutiset/3-9347104>. Luettu 15.3.2020.
- Yle MOT (2016a) Eläkeläisköyhälistö kyykkyy: käsikirjoitus. 12.2.2016. <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2016/02/12/elakelaiskoyhalisto-kyykkyyn-kasikirjoitus>. Luettu 15.3.2020.
- Yle MOT (2016b) Eläkeläisten mitta alkaa täyttyä. 4.2.2016. <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2016/02/04/elakelaisten-mitta-alkaa-tayttya>. Luettu 15.3.2020.